

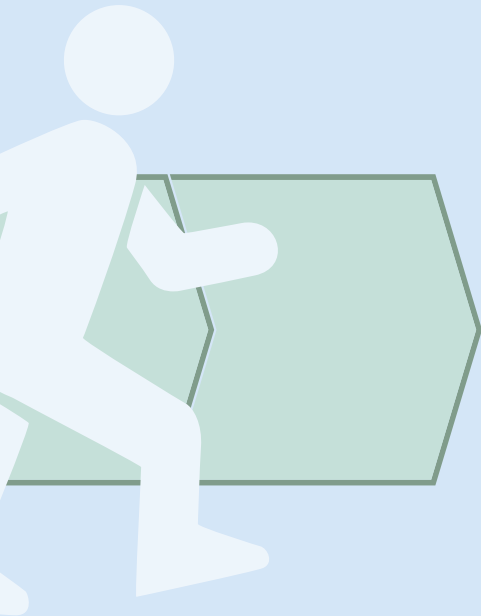

Socialstyrelsen

Håndbog om ungdomssanktionen

Januar 2022

Viden til gavn

Indhold

Del 1 Introduktion

Kapitel 1.

Styrkelse af ungdomssanktionen 9

Håndbogens formål og indhold 9

Håndbogens opbygning 10

Håndbogens tilblivelse 11

Kapitel 2.

Ungdomssanktionen – hvad, hvorfor og til hvem? 13

Baggrunden for sanktionen 13

§ Lovgivning 13

Målgruppen for sanktionen 14

Alderskriteriet 14

Den sociale profil 14

Kriminalitetskriteriet 15

Strafkravet 15

Ungdomssanktionens indhold 16

Proces, indstilling og dom 16

Ungdomssanktionen og straffeattesten 18

Idømte ungdomssanktioner 18

Del 2 Aktører og samarbejde

Kapitel 3.

Aktører i ungdomssanktionsforløbet 23

Hovedaktørerne 23

Den unge og forældrene 23

Sagsbehandleren i den unges

opholdskommune 23

Koordinator 24

Det strafferetlige system 24

Politi 24

Forsvarsadvokat 25

Anklagemyndighed 25

Ungesamråd 25

Kriminalforsorgen i Frihed 26

Retten 26

Det øvrige sociale område 26

Sikret afdeling 26

Åben døgninstitution eller godkendt

opholdssted 27

Andre aktører 27

Kapitel 4.

De unge, der idømmes ungdomssanktion 29

Demografisk karakteristik af de unge 29

Køn 29

Alder 29

Herkomst 30

Sociale foranstaltninger og kontakt til psykiatrien 30

De unges kriminalitet 30

Tidligere strafferetlige afgørelser 31

Kapitel 5.

Koordinering og samarbejde 33

§ Lovgivning 33

Om koordinering og møder i forløbet 33

Sagsbehandlerens rolle og opgaver 34

Koordinatorens rolle og opgaver 36

Koordinator som mødeansvarlig og mødeleder 38

Relevant viden 38

Manglende sammenhæng og kontinuitet 38

Koordinatoren 38

Inddragelse af den unge og forældrene 39

Værktøjskassen 40

Inspiration til aftale om koordinatorfunktionen 40

Organisering af koordinatorrollen 40

Fokuspunkter for netværksmøder under

ungdomssanktionsforløb 41

Mere viden om netværksmøder

og inddragelse 42

Fokuspunkter til koordinatorene

og sagsbehandlere fra praktikere 43

Del 3 Forberedelse og sanktionens faser

Kapitel 6. Anholdt og varetægtsfængslet – sagen begynder **47**

§ Lovgivning	47
Underretning af de sociale myndigheder og forældremyndigheden	47
Varetægtsfængsling og varetægtssurrogat	47
Roller og opgaver	48
Politi	48
Anklagemyndigheden	48
Forsvareren	48
De sociale myndigheder og sagsbehandleren	48
Den sikrede institution	49
Relevant viden	49
Anholdelser	49
Varetægtsfængsling	50
Opmærksomhedspunkter	50
Motivation til ungdomssanktion	50

Kapitel 7. Undersøgelse og udredning **53**

§ Lovgivning	53
Børnefaglig undersøgelse	53
Personundersøgelse	53
Psykiatrisk screening	54
Den unges partsstatus	54
Roller og opgaver	54
Relevant viden	55
Erfaring med ungdomssanktioner	55
Udredning	55
Opmærksomhedspunkter	56
Kriminogene faktorer	56
Andre opmærksomhedspunkter	56
Værktøjskasse	57
Den børnefaglige undersøgelse og ICS	57

Kapitel 8. Indstilling og handleplan **59**

§ Lovgivning	59
Handleplanens indhold	59
Indstilling til ungdomssanktionen	60
Valg af koordinator	61
Valg af anbringelsessted	61
Opholdskommune	61
Roller og opgaver	62
Sagsbehandleren på vegne af den sociale myndighed i opholdskommunen	62
Ungesamrådet	63
Sikrede institutioner	63
Relevant viden	63
Indstilling	63
Handleplaner	63
Valg af anbringelsessted	64
Opmærksomhedspunkter	64
Inddragelse	64
Indstilling	64
Handleplan	65
Valg af koordinator	65
Ressourceforbrug til koordinator	66
Forberedelse af fase 2 – anbringelsessted	67
Værktøjskasse	68
Anbefalinger vedrørende handleplaner	68
Anbefalinger vedrørende indstilling	68
Skabelon til indstilling til ungdomssanktion	68
Eksempler på indstillinger fra domme til ungdomssanktion	70

Kapitel 9. 1. Fase – sanktionen indledes **73**

§ Lovgivning	73
Anbringelse i sikret institution	73
Starttidspunktet for sanktionen	73
Om fuldbyrdelse af dommen	73
Beregning af længstetider	74
Manglende overholdelse af pålæg	74
Anbringelse, overførsel og forbliven	74
Udgang under anbringelsen	74
Voksenansvarsloven	75
Kontrol med breve, telefonsamtaler mv.	76

Samvær og besøg	76	Samarbejde og netværksmøder	89
Rømning	76	Relevant viden	89
Udfordringer og opmærksomhedspunkter	76	Behandlingsindsatsen	89
Motivering af de unge	76	Sammenhængende forløb	89
Uddannelse og beskæftigelse	77	Værktøjskassen	90
Roller og opgaver	77	Beregning af dato for senest ophør af 2. fase	90
Den kommunale sagsbehandler	77	Rettidig planlægning	91
Koordinatoren	78	Mødedeltagere ved netværksmøder i fase 2	91
Den sikrede institution	78		
Samarbejde og netværksmøder	79	Kapitel 11.	
Relevant viden	79	3. Fase og efterværn	93
Ophold i 1. fase	79	§ Lovgivning	93
Indholdet i 1. fase	80	Tidsberegninger	93
Værktøjskassen	81	Foranstaltninger efter serviceloven	94
Anbefalinger vedrørende overførsel fra fase 1 til fase 2	81	Målgruppen for efterværn	94
Mødedeltagere ved netværksmøder i fase 1	81	Anbringelse i 3. fase	94
Organisering af de sikrede institutioner	81	Planlægning af foranstaltninger i 3. fase	94
		Udfordringer og opmærksomhedspunkter	95
Kapitel 10.		Fra ydre til indre styring	95
2. Fase – i åbent regi	83	Udfordringer for unge	95
§ Lovgivning	83	Udfordringer for familien	96
Anbringelse i 2. fase	83	Udfordringer for det øvrige netværk	96
Ændring af anbringelsessted	84	Udfordringer for koordinatoren	97
Klage over valg eller ændring af anbringelsessted	84	Styring af indsatsen	97
Tidsrammen for 2. fase	84	Elementer i handleplanen	97
Længstetider for institutionsophold	84	Uddannelse og arbejde	97
Indgreb i de unges selvbestemmelsesret	85	Familiearbejdet	98
Opfølgning på handleplanen	85	Roller og opgaver	98
Revision af handleplan ved hjemgivelse	85	Sagsbehandlerens rolle – myndighed, koordinering og samarbejde	98
Udfordringer og opmærksomhedspunkter	86	Koordinatoren	99
Den unges oplevelse af sammenhæng	86	Samarbejde og netværksmøder	100
En sammenhængende proces	86	Relevant viden	100
Udvikling frem for afvikling	86	Forløbet i 3. fase	100
Forældre som aktive medspillere	86	Effekten af ungdomssanktionen	101
Målrettet behandling	86	Uddannelse og beskæftigelse ved sanktionens ophør	101
Konflikthåndtering	87	Værktøjskasse	103
Negativ kultur blandt de unge	87	Koordinatorens tidsforbrug i 3. fase	103
18 år i 2. fase	87		
Roller og opgaver	88		
Opgaver og ansvar	88		

Del 4 Særlige problemstillinger

Kapitel 12.

Når sanktionen går skævt **107**

§ Lovgivning	107
Kan sanktionen ophæves?	107
Ny kriminalitet	107
Tilbageførsel til sikret regi eller fra ambulat til åben institution eller opholdssted	108
Fortsat anbringelse	108
Kommunens afgørelse om tilbageførsel eller fortsat anbringelse	109
Domstolsprøvelse	109
Anbringelse med hjemmel i serviceloven	109
Voksenansvarsloven	109
Relevant viden	110
Forløbene af de første ungdomssanktioner	110
Tilbagefald til ny kriminalitet under ungdomssanktionsforløbet	110
Tilbageførsler til sikret regi	112
Værktøjskassen	113
Fokuspunkter i forbindelse med tilbageførsel	113
Beregning af udløb af længstetiden	114

Kapitel 13.

Særlige problemstillinger **117**

Motivation og inddragelse	117
Skolegang, uddannelse og beskæftigelse	117
Misbrug og rusmidler	118
Psykisk sårbarhed og psykiske lidelser	119
Hjemløshed	119

Bilag

Noter	122
Kilder	128
Lovgivning	130
Stikordsregister	131

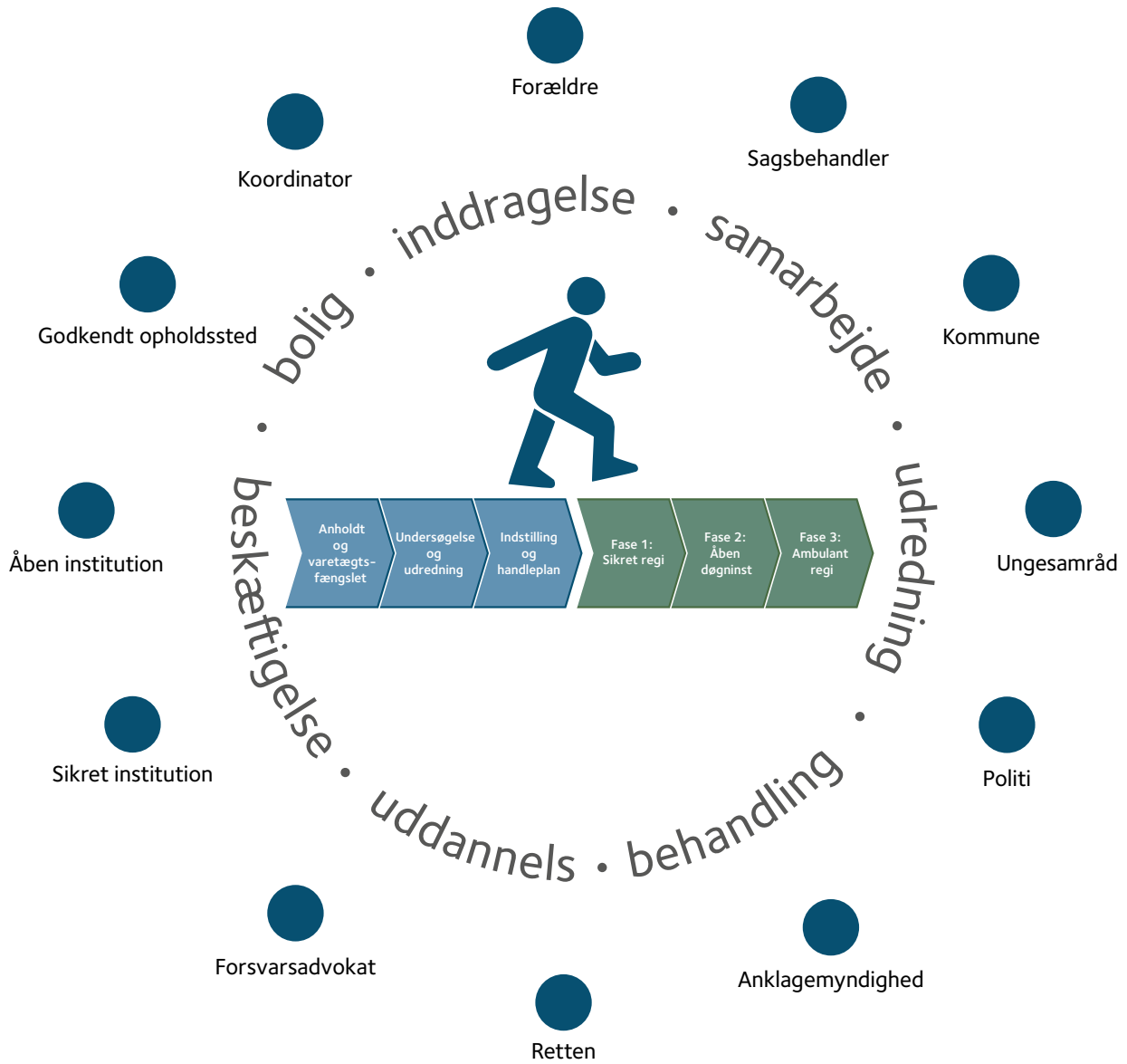
Del 1 Introduktion

Kapitel 1. Styrkelse af ungdomssanktionen

Kapitel 2. Ungdomssanktionen – hvad, hvorfor og til hvem?

Figur 1.0

Kapitel 1. Styrkelse af ungdomssanktionen

Folketinget vedtog i foråret 2001 lovforslaget om den særlige ungdomssanktion, som unge kan idømmes, når de har begået alvorlig kriminalitet.

Ungdomssanktionen er et alternativ til traditionel, ubetinget fængselsstraf. Der er tale om en dom til en toårig struktureret, kontrolleret socialpædagogisk behandling i tre faser under tilsyn af de kommunale myndigheder.

I årene 2001–2005 blev der gennemført flere undersøgelser og evalueringer af sanktionsforløbene, som pegede på områder, hvor ungdomssanktionen kunne styrkes. Eksempelvis var det svært at skabe indhold i og sammenhæng mellem ungdomssanktionens tre faser.

Folketinget ønskede på denne baggrund at skabe mere målrettede og sammenhængende ungdomssanktionsforløb og vedtog i sommeren 2007 lovforslaget om "Styrkelse af ungdomssanktionen". Lovforslaget indeholdte en række ændringer af serviceloven, bl. a. at de unges handleplaner skal have fokus på uddannelse og beskæftigelse samt regler om tildeling af koordinator til unge i ungdomssanktionen.

I forlængelse af lovinitiativet fik Socialstyrelsen en række opgaver vedrørende ungdomssanktionen. Socialstyrelsen har således siden 2007 uddannet koordinatorene til de unge i ungdomssanktionen og har rådgivet kommuner og koordinatorene om spørgsmål vedrørende ungdomssanktionen.

Socialstyrelsen fik i 2007 også til opgave at udarbejde en håndbog om ungdomssanktionen. Nærværende håndbog er en revideret udgave af håndbogen, som blev udgivet i foråret 2008.

Håndbogens formål og indhold

Håndbogen om ungdomssanktionen skal bidrage til, at der i ungdomssanktionsforløbene ydes en målrettet og sammenhængende indsats med fokus på de unges muligheder for uddannelse og beskæftigelse. Hensigten er, at de unge resocialiseres, og at færre af dem falder tilbage til kriminalitet.

Håndbogen skal fungere som et opslagsværk, først og fremmest for de kommunale sagsbehandlere, der har sager, hvor ungdomssanktionen er en mulighed eller en realitet, og desuden som opslagsværk for de koordinatorene, der skal skabe sammenhæng i forløbet.

Det er de kommunale sagsbehandlere, der – på vegne af de sociale myndigheder i den unges opholdskommune – skal undersøge og vurdere, om den unge er egnet til et ungdomssanktionsforløb. De kommunale sagsbehandlere har ansvaret for at udfærdige en velbegrunderet indstilling, der indeholder de faglige vurderinger om egnethed og i givet fald indsatsens udformning. Indstillingen skal indeholde en handleplan for et sammenhængende forløb, der konkret angiver mål, delmål og indhold i de enkelte faser. Det er ligeledes sagsbehandlerne, der sammen med de udpegede koordinatorene, skal sikre den reelle sammenhæng og kontinuitet i forløbet. De skal desuden foretage løbende opfølgning på, hvorvidt der arbejdes frem mod mål og delmål.

Håndbogen forholder sig til aspekter, problemstillinger og udfordringer, der relaterer sig til ungdomssanktionsforløbet, og er derfor også relevant for andre aktører i forløbet.

Indsatsen rettet mod unge, der er idømt en ungdomssanktion, skal foregå i feltet mellem lovgivning, viden, organisation, handlemuligheder og socialarbejderens faglige erfaring samt vurdering. Derfor behandler håndbogens kapitler sanktionens forskellige elementer, aktører, faser og problemstillinger i forhold til den relevante lovgivning; relevant viden på området; de relevante aktørers roller og opgaver; særlige opmærksomhedspunkter samt konkrete handlingsmuligheder og redskaber.

Figur 1.0 (på foregående side) illustrerer den kompleksitet, der er kendetegnende for en ungdomssanktion med mange aktører, der indgår i de forberedende faser, og i selve ungdomssanktionsforløbet.

Håndbogens opbygning

Håndbogen er inddelt i fire dele.

Første del indeholder, foruden dette indledende kapitel, et kapitel 2 med en generel introduktion til ungdomssanktionen, herunder baggrund, intentioner, målgruppe og indhold. Kapitlet indeholder desuden lidt statistik om domme til ungdomssanktionen.

Anden del, der omfatter kapitlerne 3–5, ser på de forskellige aktører, der indgår i et forløb; deres roller, opgaver og samarbejdsmuligheder. I figur 1.0 ses den unge som den centrale aktør i forløbet omkranset af en række forskellige aktører, der skal samarbejde for at skabe et sammenhængende og målrettet forløb.

Der er fokus på tre centrale aktører: de unge, de kommunale sagsbehandlere og koordinatorene. I forhold til de unge er der lagt vægt på, hvem de er, og hvad der karakteriserer dem. I forbindelse med de kommunale sagsbehandlere og koordinatorene fokuseres der på deres rolle, ansvar og opgaver – ikke mindst i forhold til at skabe sammenhæng og kontinuitet i forløbet.

Tredje del med kapitlerne 6–11 gennemgår de forskellige faser fra det tidspunkt, hvor den unge bliver anholdt til ungdomssanktionens afslutning og eventuelle efterværn. De seks kapitler i tredje del er i figur 1.0 markeret med hver deres pil. Da forberedelsen af en ungdomssanktion er central for et vellykket forløb, bliver processer og forhold, inden domsafsigelse, behandlet i de tre første kapitler. Dette værende anholdelse og varetægtsfængsling, undersøgelse og udredning samt endelig indstilling og handleplan. De tre sidste kapitler i denne del er knyttet til tiden efter dom og ungdomssanktionens tre faser: 1. fase i sikret regi, 2. fase på åben døgninstitution eller opholdssted og endelig 3. fase i ambulanseregion samt tiden efter afslutning af sanktionen. De seks kapitler er bygget op med en række fælles elementer i form af afsnittene:

- Lovgivning
- Roller og opgaver
- Relevant viden
- Værktøjskassen

De tre kapitler, der er knyttet til sanktionens faser, indeholder desuden et afsnit om udfordringer og opmærksomhedspunkter i de enkelte faser samt om samarbejde og netværksmøder.

Fjerde del sætter fokus på centrale problemstillinger og forhold, der har betydning i et ungdomssanktionsforløb. I denne reviderede håndbog fra 2021 indeholder del fire to kapitler. Kapitel 12 ser på lovgivning, problemstillinger og handlemuligheder, når sanktionen går galt. Bogens sidste kapitel – kapitel 13 – er udformet som en vejviser med links til viden om forskellige problemstillinger, der ofte er relevante i et ungdomssanktionsforløb. Problemstillingerne er dog ikke specifikt knyttet til ungdomssanktionen. Det drejer sig om inddragelse af de unge og deres forældre, som er afgørende for motivationen til et vellykket ungdomssanktionsforløb; om skolegang, uddannelse og beskæftigelse, som har indflydelse på den unges fremtidsmuligheder og et liv uden kriminalitet. Det vedrører også udredning og behandling af misbrug og psykiske eller psykiatriske lidelser, som unge med alvorlig eller personfarlig kriminalitet ofte lider under. Endelig drejer det sig om forebyggelse af hjemløshed blandt unge.

Den reviderede udgave indeholder således ikke en særskilt beskrivelse og gennemgang af de nævnte problemstillinger, men henviser i stedet til relevant forskning, undersøgelser og anden viden om de givne problemstillinger, som er udarbejdet af Socialstyrelsen eller andre.

Socialstyrelsen har i 2021 revideret håndbogen – særligt i forhold til beskrivelsen af de unge, lovgivning, relevant viden og værktøjer. Der er dog også redigeret samt gjort tilføjelser i andre kapitler og afsnit. Revisionen har medført at håndbogen primært behandler lovgivning, viden og værktøjer, der direkte vedrører de unge i ungdomssanktionen.

Ved revisionen er der blevet taget højde for de hyppigst stillede spørgsmål, som Socialstyrelsen har modtaget i rådgivningen om ungdomssanktionen. Endelig har Socialstyrelsen i forbindelse med revisionen foretaget en række analyser vedrørende de unge i ungdomssanktionen, deres

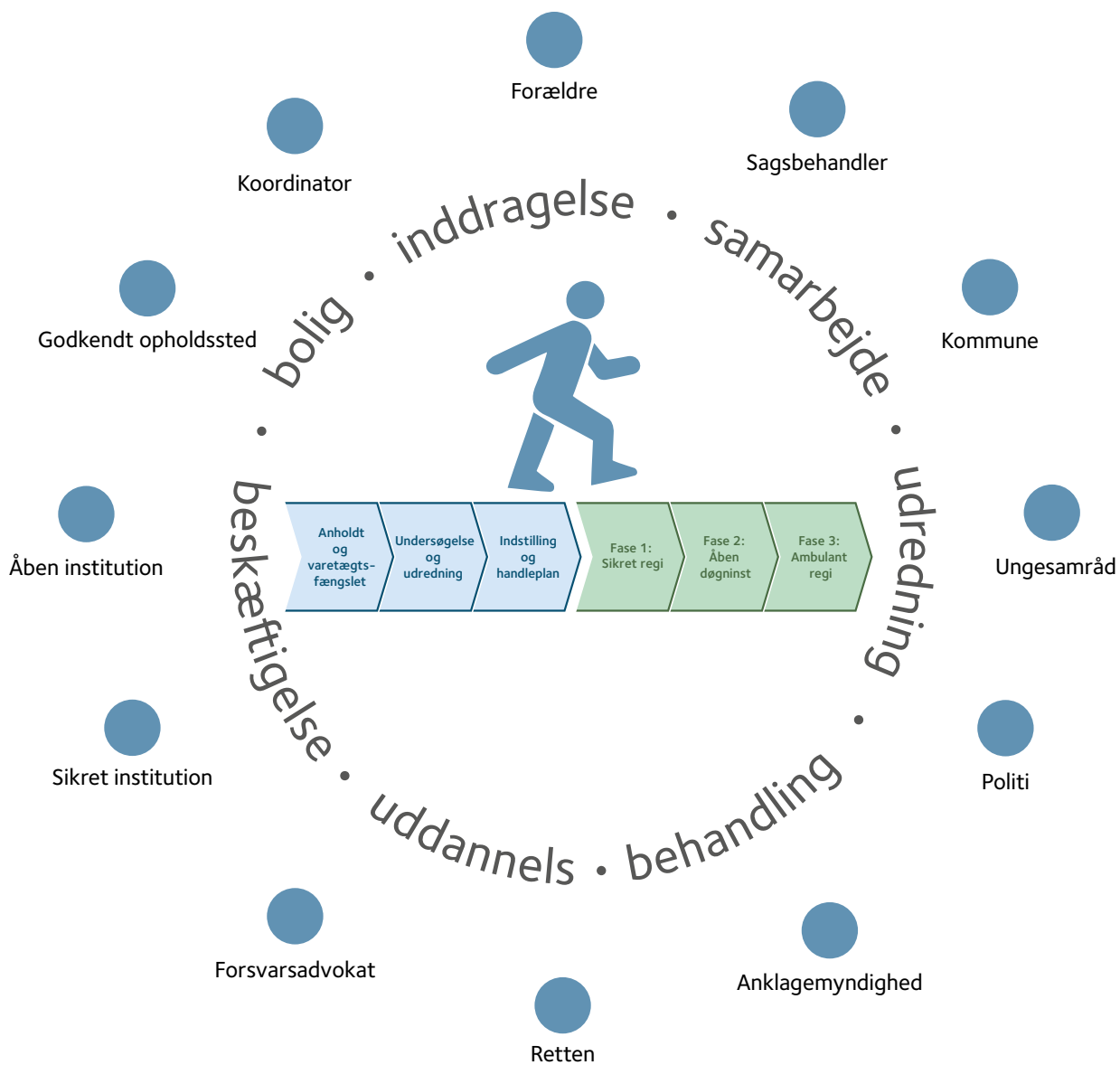
karakteristika, uddannelse og beskæftigelse samt tilbagefald til kriminalitet.

Håndbogens tilblivelse

Håndbogen blev i 2007 udarbejdet i et samarbejde mellem medarbejdere fra Socialstyrelsen samt en række eksterne skribenter. Lene Kofoed Rasmussen skrev kapitel 10 om 2. fase i åbent regi; SPUK, Socialt og Pædagogisk Udviklings- og Kursuscenter stod for kapitel 11 om 3. fase og efterværn.

Til den første udgave af håndbogen skrev endvidere Edith Nikolajsen ved Den Sociale Højskole i København om inddragelse; Leif Vind, Center for Rusmiddelforskning, om misbrug og endelig Mathilde Tronegård, Lars Erik Svendsen, Allan Dybro og Ulla Jakobsen, alle ansat i Odense Kommune, om overgangen ved det 18. år.

Socialstyrelsen har stået for revisionen i 2021. I forbindelse med revisionen har Ankestyrelsen været behjælpelig med at kommentere på afsnit omhandlende sociallovgivning. Strafferetskontoret i Justitsministeriet og Rigsadvokaten har været behjælpelig med kommentarer til de afsnit, der vedrører det strafferetlige område. Derudover har ungdomssanktionskoordinatorerne Lars Hougaard Meineche, Susanne Frahm, Steen Frantsen samt Karina Knudsen Blom kommenteret på kapitel 3 samt kapitlerne 5-12.

Kapitel 2. Ungdomssanktionen

– hvad, hvorfor og til hvem?

Ungdomssanktionen er en struktureret, kontrolleret socialpædagogisk behandling af to års varighed for 15–17 årige. Den bygger på en formodning om, at den hårde kerne af socialt belastede og utilpassede unge kriminelle mellem 15 og 17 år i et vist omfang vil kunne hjælpes gennem et længerevarende socialpædagogisk forløb. Forløbet skal medvirke til, at de ikke fortsætter med at begå kriminalitet – eller at de ikke begår kriminalitet i samme omfang, som de ville have gjort uden en særlig indsats.

Ungdomssanktionen er en dom til længerevarende socialpædagogisk behandling, hvori der indgår et element af fastholdelse. Ungdomssanktionen bemyndiger tilsynsmyndigheden – dvs. kommunen – til på baggrund af særvilkår at træffe beslutning om, hvordan disse skal opfyldes efter reglerne i den sociale lovgivning. Der er som regel vide beføjelser til at tilpasse vilkårene efter den dømtes aktuelle behov.

Ungdomssanktionen sikrer, at den unge fastholdes i et behandlingsforløb, der på længere sigt kan få ham eller hende på ret kurs – dette i særdeleshed ved at styrke mulighederne for uddannelse og beskæftigelse. Det er retten, der på baggrund af en indstilling fra de sociale myndigheder i den unges opholdskommune, dømmer den unge til ungdomssanktion, mens det er de sociale myndigheder, der har ansvar for indhold og fuldbyrdelse af sanktionen.

Ungdomssanktionen blev indsat i straffelovens § 74 a ved lov nr. 469 af 7. juni 2001, og bestemmelsen trådte i kraft den 1. juli 2001.

Baggrunden for sanktionen

I oktober 2000 nedsatte den daværende regering en ekspertgruppe, der skulle gennemgå og vurdere de daværende reaktionsmuligheder over for unge lovovertrædere i såvel det sociale som det strafferetlige system. Gruppen skulle endvidere overveje – og om nødvendigt stille forslag om – nye sanktionsformer og procedurer.

Ekspertgruppen blev nedsat på baggrund af et ønske om at styrke myndighedsindsatsen over for børn og unge, der begår alvorlig, personfarlig kriminalitet som eksempelvis gaderøverier og gruppevoldtægter. Udviklingen rejste spørgsmålet om, hvorvidt reaktionsmulighederne over for den hårdeste kerne af socialt belastede og utilpassede unge kriminelle var tilstrækkeligt effektive. Det gjaldt både i forhold til unge kriminelle med dansk baggrund og med etnisk minoritetsbaggrund og endvidere i forhold til unge over og under den kriminelle lavalder.

Ekspertgruppen afleverede sin rapport om ungdomskriminalitet til justitsministeren og socialministeren den 2. februar 2001. Et flertal i ekspertgruppen (11 medlemmer) fandt det hensigtsmæssigt at udforme en ungdomssanktion som en særlig foranstaltning til unge over den kriminelle lavalder, der begår alvorlig kriminalitet.¹

§ Lovgivning

Straffelovens § 74 a har følgende ordlyd:

§ 74 a. Hvis en person, der på gerningstidspunktet ikke var fyldt 18 år, har begået grovere personfarlig kriminalitet eller anden alvorlig kriminalitet, kan retten bestemme, at den pågældende skal undergive sig en struktureret, kontrolleret socialpædagogisk behandling af 2 års varighed, hvis det må anses for formålstjenligt for at forebygge yderligere lovovertrædelser.

Stk. 2. Retten kan give den dømte pålæg svarende til de vilkår, der kan fastsættes efter § 57. Længstetiden for ophold i døgninstitution eller godkendt opholdssted er 1 år og 6 måneder, heraf højst 12 måneder i en sikret afdeling på en døgninstitution for børn og unge. Begår en person, der er undergivet en foranstaltning efter stk. 1, ny kriminalitet, kan retten i stedet for at idømme straf forlænge foranstaltningen, herunder længstetiderne efter 2. pkt., med indtil 6 måneder.

Stk. 3. Den dømte kan kræve afgørelser om overførsel til en sikret afdeling i en døgninstitution for børn og unge og afgørelser om overførsel fra ambulans behandling til

anbringelse på en døgninstitution for børn og unge eller godkendt opholdssted indbragt for retten til prøvelse. Det samme gælder, i det omfang de sociale myndigheder med hjemmel i dommen træffer afgørelse om, at den pågældende skal forblive i institution ud over det i dommen fastsatte tidsrum for opholdet. Afgørelsen træffes ved kendelse. Sagens indbringelse for retten har ikke opsættende virkning. Bestemmelsen i § 59, stk. 2, finder tilsvarende anvendelse.

Stk. 4. Justitsministeren kan efter forhandling med social- og integrationsministeren fastsætte regler om meddelelse af tilladelse til udgang m.v. til personer, der er undergivet en foranstaltning efter stk. 1 og 2. Justitsministeren kan i den forbindelse fastsætte, at afgørelser, der træffes i medfør af disse regler, ikke kan indbringes for højere administrativ myndighed.

Målgruppen for sanktionen

Der er fire kriterier, der afgrænser hvem, der kan idømmes ungdomssanktionen:

- Et alderskriterium.
- Et kriterium, der knytter sig til gerningsmandens personlige profil (social profil).
- Et kriterium, der angår kriminalitetens art (kriminalitetskravet).
- Et kriterium, der knytter sig til den straf, den unge lovovertræder ellers ville blive idømt (strafkravet).

Alderskriteriet

Ungdomssanktionen kan kun anvendes ved kriminalitet begået af unge, der er fyldt 15 år og som endnu ikke er fyldt 18 år. Det er alderen på gerningstidspunktet, der er afgørende. Ungdomssanktionen skal som udgangspunkt ikke anvendes, hvis den tiltalte på domstidspunktet er fyldt eller forholdsvis kort tid efter fylder 18 år. Personlige forhold – herunder tiltaltes mangel på modenhed – kan dog tale for ungdomssanktion i stedet for fængselsstraf.

Afvikling af ungdomssanktionen kan – uanset om den unge giver samtykke – strække sig ud over det fyldte 18.

år. Da ungdomssanktionens varighed er på to år, vil perioden række ud over det 18. år i alle de tilfælde, hvor den unge er fyldt 16 år eller er ældre på domstidspunktet.²

Den sociale profil

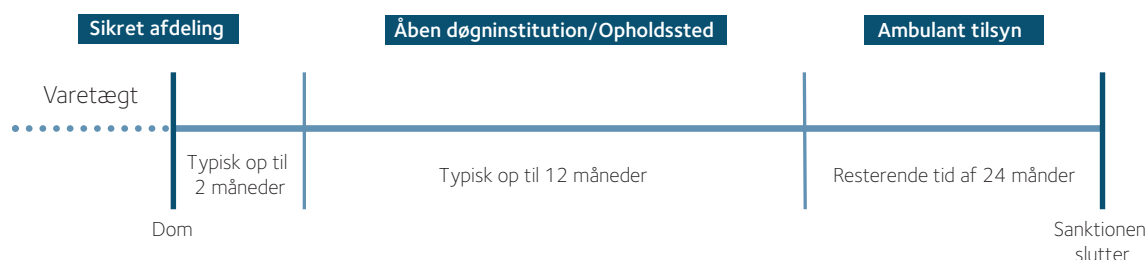
Målgruppen er unge med markante tilpasningsproblemer, dvs. unge med en mangelfuldt udviklet evne til at skabe normale sociale relationer. De har besvær med at orientere sig i normale sociale sammenhænge, og de er ofte præget af et højt angstniveau med deraf følgende uhenigtsmæssige og grænseoverskridende reaktionsformer – herunder kriminelle handlinger af særlig voldsom eller voldelig karakter.

Anvendelse af ungdomssanktionen forudsætter, at foranstaltningen må anses for formålstjenlig i forhold til at imødekomme den unges særlige behov for behandling. Det er retten, der på baggrund af indstillingen fra de sociale myndigheder afgør, hvorvidt den unge er egnet til behandling. Selv om retten ikke formelt er bundet af indstillingen fra de sociale myndigheder, er praksis, at der ikke idømmes ungdomssanktion, hvis der foreligger en velbegrundet indstilling fra de sociale myndigheder om, at den tiltalte er uegnet til at modtage en sådan dom.

En ung, der opfylder kriteriet for den sociale profil, kan i nogle tilfælde erklæres uegnet. Det kan fx ske, hvis den unge har en psykisk lidelse og derfor ikke kan nås med eller drage nytte af socialpædagogisk behandling. Unge, som vurderes uegnede til behandling inden for det sociale system, må idømmes en straf efter straffelovens øvrige bestemmelser.³

Det er ikke en betingelse, at den unge – eller forældremyndighedens indehaver – giver samtykke eller erklærer sig villig til at undergive sig ungdomssanktion. Den unge kan således ikke selv vælge almindelig straf.

Ekspertgruppen vedrørende ungdomskriminalitet havde en række overvejelser om målgruppen i relation til samtykke og egnethed. Blandt andet pegede gruppen på, at dommen – fordi den ikke forudsætter samtykke – også kan anvendes over for unge, der ikke er motiverede til at gå i behandling. Manglende motivation kan

Figur 2.1: Ungdomssanktionens faser.

imidlertid betyde, at de unge både vil være uimodtagelige for behandling og samtidig være destruktive over for behandlingsmiljøet samt voldelige over for personalet. I de tilfælde kan forløbet ikke gennemføres med et vellykket resultat, og det må anses for at være direkte uhenigtsmæssigt.

I forhold til dette anførte ekspertgruppen, at straffeloven i forvejen rummer mulighed for at dømme en person til socialpædagogisk behandling på sikret institution, og at disse sanktionsmuligheder ikke er betinget af den dømtes samtykke. Desuden pegede ekspertgruppen på, at ungdomssanktionens målgruppe er de mest belastede unge, som typisk ikke umiddelbart vil erkende, at de har et behandlingsbehov. Formålet med ungdomssanktionen ville derfor ikke kunne indfries, hvis anvendelsen var betinget af samtykke. Der skal derfor være tale om en slags tilbud, som den unge ikke kan afslå, selv om han eller hun foretrækker en almindelig straf, der typisk ville være af kortere varighed.

Endelig slog ekspertgruppen fast, at et manglende samtykke ikke nødvendigvis betyder, at det ikke vil være muligt at gennemføre en behandling. Det bygger på en forventning om, at det over for modvillige unge ville være muligt at udnytte den fastholdelse, der ligger i ungdomssanktionens 1. fase, til at skabe ro og motivere til positiv medvirken.⁴

Kriminalitetskriteriet

Ungdomssanktion anvendes kun ved grovere, personfarlig kriminalitet eller anden alvorlig kriminalitet som fx vold, røveri og voldtægt eller mere omfattende berigelseskriminalitet, brugstyveri eller hærværk. Det indgår i

vurderingen af kriminalitetens grovhed, om den er begået i forening med andre, jf. straffelovens § 81, stk. 2.

Forbrydelser, der ikke eller kun sjældent har ført til idømmelse af ungdomssanktion, er eksempelvis bedrageri, narkotikaforbrydelser og afgivelse af falsk vidneforklaring.⁵

Strafkravet

Ungdomssanktion anvendes i sager, hvor domstolene normalt ville have idømt en ubetinget fængselsstraf i intervallet fra 30 dage op til ca. et år. Hvis det anses for formålstjenligt, kan sanktionen også anvendes over for unge, der står til lidt længere ubetinget straf, eksempelvis et år og seks måneder. Den angivne overgrænse gælder også for kombinationsdomme efter straffelovens § 58, stk. 1. Er der tale om en kombinationsdom på to års fængsel, hvoraf et år og seks måneder gøres betinget, skal der ikke idømmes en ungdomssanktion. Det kan derimod ske, hvis ungdomssanktionen vil være et alternativ til en kombinationsdom på et års fængsel, hvoraf fx seks eller ni måneder gøres betinget.

Hvis sagen kan afgøres med bøde, tiltalefrafald evt. kombineret med ungdomskontrakt, betinget dom uden strafastsættelse eller samfundstjeneste, kommer ungdomssanktionen ikke på tale.⁶

Ungdomssanktionens indhold

Hovedindholdet i ungdomssanktionen består af et læn- gerevarende socialpædagogisk behandlingsforløb under tilsyn af de sociale myndigheder. Sanktionen har en varig- hed på to år og består af tre faser.

- 1. fase:** Et indledende ophold i en sikret afdeling.
- 2. fase:** Et ophold i en døgninstitution eller et egnet opholdssted.
- 3. fase:** En periode i ambulante regi under tilsyn af de sociale myndigheder i opholdskommunen.

En foranstaltning vil i almindelighed bestå i de tre nævnte faser.

Retten kan knytte pålæg til dommen svarende til de vil- kår, der kan knyttes til en betinget dom efter straffelo- vens § 57. Det kan fx dreje sig om længstetiderne for de enkelte institutionsophold, men der kan også være tale om behandling for stofmisbrug.

En ungdomssanktion kan fx gå ud på, at den domfældte i de første to måneder anbringes på en sikret afdeling for børn og unge, de efterfølgende tolv måneder på almin- delig døgninstitution eller godkendt opholdssted og den resterende periode i ambulante regi.

Formålet med det indledende ophold på en sikret afdeling er dels at få standset den unges kriminelle handlinger ved at fjerne den unge fra lokalmiljøet og dels at tilvejebringe grundlaget for den videre socialpædagogiske behandling (Se nærmere om formål og ophold i sikret regi i kapitel 8).

De sociale myndigheder kan indstille, at ungdomssank- tionen indledes på en almindelig døgninstitution eller opholdssted. Det kan ske, hvis den unge under sagen har været anbragt i varetægtssurrogat i sikret afdeling, og en pædagogisk observation viser, at den pågældende ikke har behov for at være i en sikret afdeling.

Efter det indledende institutionsophold skal den unge i 2. fase anbringes under mere lempelige former på en åben døgninstitution eller et godkendt opholdssted. Varig- heden forudsættes i almindelighed at være på indtil 12

måneder, så det samlede institutionsophold er på ca. 14 måneder. Længden af det samlede institutionsophold kan ikke overstige 18 måneder, heraf højst 12 måneder i en sikret afdeling, med mindre, at den unge får en ny dom, jf. straffelovens § 74 a, stk. 2.

Ungdomssanktionens 3. fase foregår i ambulante regi med tilsyn af de sociale myndigheder. Varigheden af denne periode afhænger af den samlede varighed af instituti- onsopholdet.

Med hjemmel i dommen er det muligt at føre den unge tilbage til en sikret institution, hvis det viser sig, at den pågældende ikke kan håndtere den frihed, der er forbun- det med ophold i en almindelig institution eller opholds- sted. Tilsvarende kan den unge genanbringes i almindelig døgninstitution efter at være overgået til den ambulante fase, hvis det viser sig nødvendigt for at gennemføre den socialpædagogiske behandling. Betingelsen for tilbage- førsel er, at det anses for hensigtsmæssigt for at fore- bygge yderligere lovovertrædelser. Som eksempler på forhold, der kan føre til tilbageførsel, kan nævnes ny kri- minalitet og 'springture' (Nærmere om regler i forbindelse med tilbageførsel i kapitel 12).

Proces, indstilling og dom

Er den unge omfattet af målgruppen for ungdomssank- tionen, skal anklagemyndigheden så hurtigt som muligt indhente udtalelse fra de sociale myndigheder i den unges opholdskommune.

De sociale myndigheder vurderer, hvorvidt ungdoms- sanktion vil være formålstjenlig. En indstilling skal også indeholde forslag til, hvordan ungdomssanktionen for den pågældende bør udformes, herunder tidsramme for både anbringelse på en sikret institution og på en åben insti- tution eller et godkendt opholdssted. Dom til ungdoms- sanktion er som nævnt en dom til en socialpædagogisk behandling. Derfor er det ikke den begåede kriminalitet, der ligger til grund for indstillingen af længden af institu- tionsophold, men derimod den unges behov for social- pædagogisk behandling. Længden af institutionsophol- dene skal dog holde sig inden for de længstetider, der er

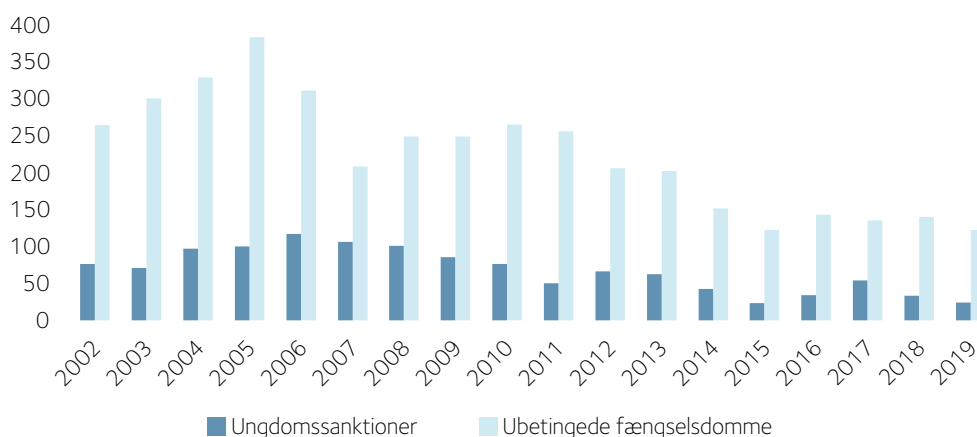
angivet i straffelovens § 74 a, stk. 2, 2. og 3. pkt., og som fremgår af figuren nedenfor.

Hvis den unge tidligere under sagen har været anbragt i varetægtsurrogat i sikret afdeling, eller der foreligger andre særlige omstændigheder, der taler for, at der ikke er behov for at fastsætte en minimumsperiode på fx to måneder på en sikret afdeling, kan tiden for opholdet på den sikrede afdeling angives til fx »indtil to måneder«.

Table 2.1: Ungdomssanktionens længstetider

Periode	Længstetid
Ungdomssanktionens samlede forløb	24 måneder (+ evt. op til 6 måneders forlængelse ved dom for ny kriminalitet)
Sikret regi	Maksimum 12 måneder (+ evt. op til 6 måneders forlængelse ved dom for ny kriminalitet) (varetægtsperiode ikke medregnet)
Samlet ophold i sikret og åbent regi	Maksimum 18 måneder (+ evt. op til 6 måneders forlængelse ved dom for ny kriminalitet) (varetægt, rømninger, afsoning i anden sag ikke medtaget)
Ambulant regi	Minimum 6 måneder (men kan blive reduceret, som følge af rømninger, varetægts- eller afsoningsperioder under sanktionsforløbet)

Figur 2.2: Antallet af ungdomssanktioner og ubetingede fængselsdomme 2002-2019.

Note: Figuren bygger på opgørelser fra Justitsministeriets forskningsenhed frem til 2014. Fra 2015-2019 stammer tallene fra Danmarks Statistik, Statistikbanken, STRAF40.

Ungdomssanktionen og straffeattesten

En dom til ungdomssanktion påføres den unges straffeattest, uanset om den unge tidligere har modtaget en strafretlig afgørelse eller ej.

En ungdomssanktion efter straffelovens § 74 a vil fremgå af straffeattesten i 3 år fra afgørelsesdatoen.⁷

Idømte ungdomssanktioner

Fra sanktionens indførelse i 2001 og til og med 2019 er der idømt ca. 1.235 ungdomssanktioner.⁸

Antallet af ungdomssanktioner har svinget meget gennem årene. Antallet var størst i 2006, hvorefter det løbende er faldet. Også antallet af ubetingede domme til 15-17 årige unge er faldet siden 2006 og skal betragtes i sammenhæng med det generelle fald i ungdomskriminalitet.

Justitsministeriets Forskningskontor har i deres redegørelser om ungdomssanktioner og ubetingede fængselsdomme for perioden 2001 til 2014 vist, at der er en geografisk forskel på, hvor hyppigt der i retterne idømmes ungdomssanktioner.

I perioden 2001-2006, hvor der var 82 retskredse, udgjorde ungdomssanktionerne 23 pct. af de idømte ubetingede domme, som falder inden for strafkriteriet på 30 dage til 18 måneder ubetinget. I perioden 2007 til 2014, hvor der efter domstolsreformen er 24 retskredse, udgjorde ungdomssanktionerne 19 pct. af de ubetingede domme til frihedsstraf.

Som det fremgår af tabellen nedenfor, er det i perioden 2007-2014 i jyske retskredse, hvor ungdomssanktionerne udgør den største andel af ubetingede frihedsstraffe – over 30 pct. Derimod er det retskredse i hovedstadsområdet, der har de laveste andele – under 14 pct. I sanktionens første år var der endvidere et stort spænd i, hvor stor en andel ungdomssanktionerne udgjorde af frihedsstraffene. I den ene ende var der retskredse, hvor de enten slet ikke eller kun lige var begyndt at anvende sanktionen. I den anden ende lå en håndfuld retskredse, hvor mere end hver anden frihedsstraf var en ungdomssanktion. I den første periode lå retskredse i de større byer som Esbjerg, Aalborg og Aarhus langt over landsgennemsnittet, mens retskredsene i Odense, Aalborg og Aarhus nu ligger omkring landsgennemsnittet.

Tablet 2.2: Retskredse, hvor ungdomssanktioner udgør henholdsvis største og laveste andele af ubetingede frihedsstraffe.

	2001-2006	2007-2014
Højest andel af ungdomssanktioner	(>= 50 pct.) Fredericia Brædstrup Ballerup Kalundborg Nykøbing Mors	(>32 pct.) Randers Holstebro Herning Horsens Esbjerg
Lavest andel af ungdomssanktioner	(= 0 pct.) Rødovre Nykøbing Sj. Rudkøbing Middelfart Rødding Holsted Skjern Lemvig Mariager Skive Thisted Nibe Hobro Sæby	(<13,2 pct.) Glostrup Frederiksberg Helsingør Lyngby København

Note: Oversigten er udarbejdet på baggrund af Justitsministeriets Forskningskontors årlige redegørelser om ungdomssanktioner og ubetingede frihedsstraffe til unge lovovertrædere, år 2003-2015.

Ekspertgruppen forudsatte i sin rapport i 2001, at det indledende ophold i sikret regi almindeligvis ville have en varighed på to måneder. Som det fremgår af tabel 2.3, lyder næsten $\frac{3}{4}$ af dommene på et ophold i sikret regi på indtil to måneder. Tabel 2.3 fortæller alene noget om dommene og ikke om, hvor længe de unge reelt har opholdt sig i sikret regi.

Tabel 2.3: Tidsangivelser for ophold i sikret regi for ungdomssanktioner 2010–2014.

	Pct.
Indtil 1 mdr.	4
Indtil eller i 2 mdr.	58
Indtil 3 mdr.	6
Indtil 4 mdr.	4
Indtil 6 mdr.	5
Indtil 12 mdr.	1
Ingen længstetid angivet	22

Kilder: Opgørelsen baserer sig på Justitsministeriets Forskningsenhed (2011, 2012, 2013, 2014 og 2015): Redegørelse om ungdomssanktioner og ubetingede fængselsstraffe til unge lovovertrædere (Perioden 2010–2014).

Som det fremgår af tabel 2.3 havde knap 60 pct. af ungdomssanktionerne i 2010–2014 en tidsangivelse på indtil eller i 2 mdr. i sikret regi. I 4 pct. af dommene skulle den unge kun være i sikret regi i indtil 1 måned, og i 16 pct. var der angivet en længere periode – i enkelte tilfælde helt op til et år. I 22 pct. af tilfældene var der ingen tidsangivelser for ophold i sikret regi, men ofte var der i disse domme fastsat en samlet tid for ophold i sikret og åbent regi.

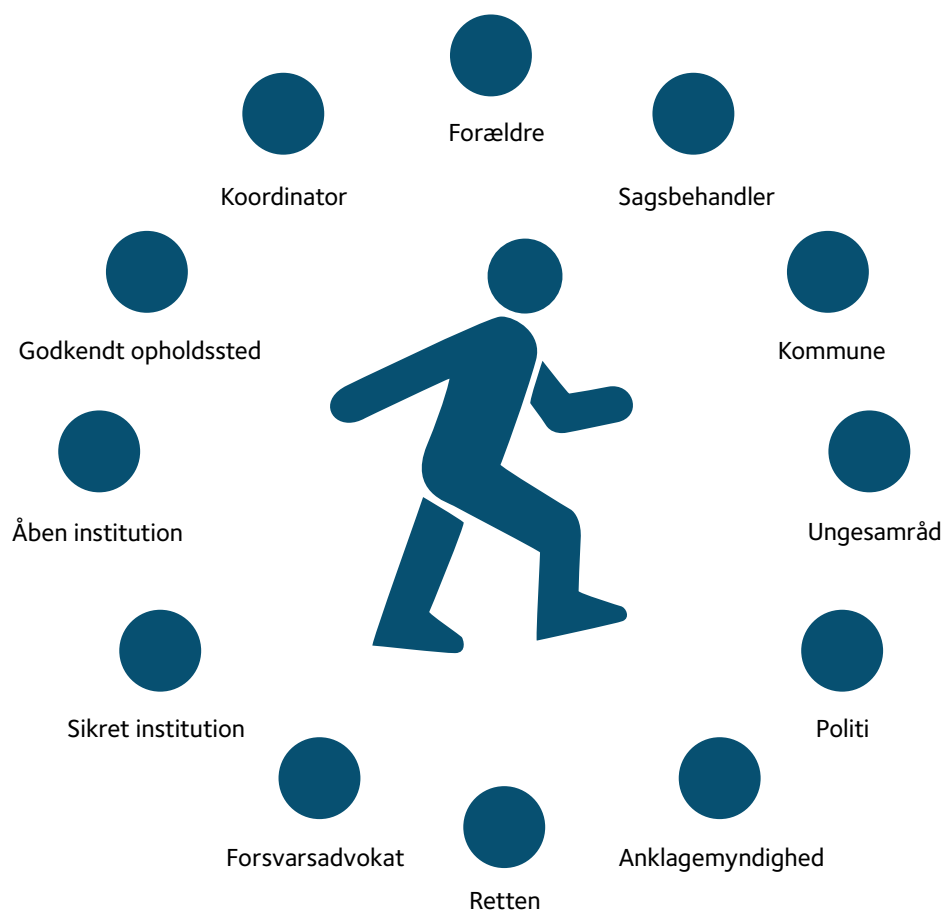
Del 2 Aktører og samarbejde

Kapitel 3. Aktører i ungdomssanktionsforløbet

Kapitel 4. De unge, der idømmes ungdomssanktion

Kapitel 5. Koordinering og samarbejde

Kapitel 3. Aktører i ungdomssanktionsforløbet

Dette kapitel giver et overblik over aktører og processer, der går i gang, når spørgsmålet om ungdomssanktion melder sig. Hvad er den enkelte aktørs rolle, og hvilke opgaver står den pågældende overfor? Kapitlet behandler således udelukkende forhold af relevans for sager, hvor ungdomssanktion er en mulighed eller realitet.

Det er karakteristisk for ungdomssanktionen, at en del aktører er involverede. Det drejer sig først og fremmest om den unge og den unges forældre, sagsbehandler i opholdskommunen, koordinatoren og om en række offentlige instanser: politi, forsvarsadvokat, anklagemyndighed, ungesamråd, retten, sikret afdeling, døgninstitution eller godkendt opholdssted og evt. kriminalforsorgen.

I indsatsen mod ungdomskriminalitet er Ungdomskriminalitetsnævn og Ungekriminalforsorgen almindeligvis væsentlige aktører. De to instanser behandler imidlertid ikke sager, hvor den unge har fået en ungdomssanktion. For det første fordi Ungekriminalitetsnævnene først behandler sager om unge over 15 år, når de har været i retten. For det andet fordi det er den unges opholdskommune, der er forpligtet til at fuldbyrde en dom til ungdomssanktionen. Ungekriminalitetsnævn og Ungekriminalforsorgen bliver derfor ikke behandlet i denne håndbog.

I det følgende præsenteres kort de enkelte aktørers roller, opgaver og kompetencer. De helt centrale hovedaktører: Den unge og forældrene, sagsbehandler, der repræsenterer de sociale myndigheder i den unges opholdskommune, og koordinatoren præsenteres først. Dernæst præsenteres aktører i det strafferetlige felt efterfulgt af øvrige aktører i det socialfaglige felt. Og endelig ses der på andre aktører.

Hovedaktørerne

Den unge og forældrene

Selvom den unge er hovedpersonen i en idømt ungdomssanktion, kan det ikke forventes, at han eller hun fra begyndelsen er en aktiv og positiv medspiller. Der ligger

en væsentlig opgave i at få den unge samt forældrene involveret på en konstruktiv måde. Her spiller koordinator og sagsbehandler en afgørende rolle, men også andre aktører kan medvirke.

Det er ikke en forudsætning, at den unge eller forældrene giver samtykke, hverken i henhold til at kommunen indstiller til en ungdomssanktion, eller at den unge idømmes en ungdomssanktion. Den unge og forældrene skal imidlertid inddrages og høres i forbindelse med udarbejdelse af handleplan samt andre afgørelser, som kommunen træffer i forbindelse med en ungdomssanktion.

Sagsbehandleren i den unges opholdskommune

Sagsbehandleren repræsenterer de sociale myndigheder i den unges opholdskommune. Sagsbehandleren har en gennemgående rolle og ansvar for, at der træffes de nødvendige afgørelser såvel inden dom som gennem hele sanktionsforløbet.

Allerede i forbindelse med anholdelse og varetægtsfængsling påhviler der de sociale myndigheder en række opgaver. Kommunen skal eksempelvis sørge for en repræsentant, der kan støtte den unge ved afhøringer og retsmøder (Nærmere om dette i kapitel 6).

Anmoder anklagemyndigheden om en indstilling vedrørende ungdomssanktion, skal kommunen – og dermed den unges sagsbehandler – iværksætte en børnefaglig undersøgelse. Hvis der allerede foreligger en børnefaglig undersøgelse for den unge, bør denne opdateres eventuelt med en psykologisk udredning, der kan ligge til grund for handleplan og indstilling. Når kommunen beslutter sig for at indstille til ungdomssanktion, begynder arbejdet med at finde en egnet åben institution eller et godkendt opholdssted. Derudover skal der findes og ansættes en egnet koordinator.

Efter dommen overtager kommunen det fulde ansvar for sanktionens fuldbyrdelse. Under afsoning af en ungdomssanktion har kommunen ansvaret for den socialpædagogiske behandling af den unge. En dom til en ungdomssanktion angiver alene rammer for forløbet. Det er kommunens ansvar inden for bemyndigelsen i dommen

at udfylde disse rammer, således at formålet med foranstaltningen bedst muligt kan opnås.⁹ Sagsbehandleren har her nøjagtig den samme funktion, som en sagsbehandler har i forbindelse med andre anbringelser. Den unge skal følges, og der skal løbende følges op på handleplanen. Og endelig skal der træffes afgørelse om forhold under anbringelsen, ligesom sagsbehandleren skal tage stilling til hvilken støtte, den unge skal have i 3. fase samt efter sanktionens ophør.

Sagsbehandlerens rolle, opgave og funktion beskrives mere detaljeret i kapitel 5.

Koordinator

Koordinatorens opgaver og handlekompetence defineres af den kommune, der ansætter ham eller hende. Funktionen indebærer et tæt parløb med den unges sagsbehandler i opholdskommunen. Samtidig forventes det, at koordinatoren indgår i et samarbejde med de øvrige aktører, som er involveret i ungdomssanktionens forløb. Koordinatoren skal være tilknyttet gennem hele forløbet og være den unges rådgiver. Den pågældende skal sikre sammenhængen i faserne og holde møder med den unge, forældrene og andre relevante parter med henblik på at fastholde målsætningerne i handleplanen.

Opgaverne kan betegnes som 'relations- og systemfunktioner'. Relationsfunktioner betyder, at koordinatoren i løbet af sanktionsforløbet via pædagogiske indsatser – relationer til tredje person, konflikthåndtering, oplevelser, rammesætning, fortrolige samtaler, rådgivning – skal etablere en tillidsfuld kontakt og måske en relation, der medfører, at den unge bruger koordinatoren i vanskelige livssituationer både under sanktionsforløbet og i et eventuelt efterværnsforløb.

Systemfunktionen indebærer, at koordinatoren skal sikre kontinuitet og sammenhæng i sanktionsforløbet og ikke mindst sikre at den unge og forældrene inddrages i forløbet, herunder de løbende opfølgninger på handleplanen. Koordinatoren skal som sagsbehandlerens forlængede arm også sikre, kontakt og koordinering med andre væsentlige aktører i forløbet, fx uddannelsesinstitutioner, misbrugsbehandling mv.

Koordinatorens systemfunktioner betyder ikke, at sagsbehandleren mister den kompetence i forhold til sagen, vedkommende altid har haft. Koordinatorrollen skal ses som en støttefunktion til sagsbehandleren – og til den unge.

Koordinatorens rolle, opgaver og funktion er beskrevet mere indgående i kapitel 5.

Det strafferetlige system

Politi

Politiet vil ofte være den første myndighed, som den unge får kontakt med efter den begåede kriminalitet, der kan føre til en ungdomssanktion. Nogle unge vil blive pågrebet af politiet på gerningsstedet og evt. anholdt med henblik på at sikre den unges tilstedeværelse, forhindre at den unge begår flere forbrydelser eller forhindre, at den unge påvirker efterforskningen. Andre bliver evt. anholdt og evt. varetægtsfængslet – hvilket for unge under 18 år som hovedregel skal ske i surrogat¹⁰ – på et senere tidspunkt.

Når den unge bliver sigtet, skal politiet vejlede den unge om muligheden for at få beskikket en forsvarer.

Politiet leder efterforskningen, foretager afhøringer og undersøgelser, udfærdiger rapporter og har et tæt samarbejde med anklagemyndigheden. Politiet skal også, når det drejer sig om unge under 18 år, underrette forældrene og den unges opholdskommune.

Hvis der er forventning om, at den unge bliver varetægtsfængslet i surrogat på sikret institution, kan politiet ved henvendelse til kommunen få afklaret, hvilken sikret afdeling, der kan komme på tale.¹¹ Politiet kan også iværksætte en række indgreb under varetægtsperioden, herunder kontrol eller begrænsninger af besøg og kommunikation med omverdenen.

Under selve ungdomssanktionsforløbet kan politiet – foruden ved ny kriminalitet – også blive aktør i forbindelse med rømninger, hvor kommunen kan anmode politiet om

hjælp til, at den unge bliver bragt tilbage til et anbringelsessted.

Forsvarsadvokat

Den unge har ret til en forsvarer. Som udgangspunkt kan man selv vælge, hvilken advokat man ønsker som forsvarer under straffesagen. For unge under 18 år er det dog forældremyndigheden, som har ret til at vælge, hvilken forsvarer den unge skal have.¹² Medmindre der er tale om en mindre alvorlig forseelse, skal retten beskikke den unge en forsvarer. Beskikkelsen betyder, at det i første omgang er det offentlige, som betaler udgifterne til forsvareren.

Det er forsvarerens opgave at tage kontakt til den unge og dennes forældre – og i øvrigt at vejlede den unge om rettigheder og pligter samt orientere om mulige udfald af sagen, fx en ungdomssanktion.

Forsvareren skal varetage den unges interesser. Forsvareren skal finde og fremhæve alle de oplysninger og omstændigheder, som kan tale til den unges fordel. Det betyder, at forsvareren kan anmode politiet om at foretage afhøringer af vidner, tekniske undersøgelser eller andre efterforskningskridt, som forsvareren anser som relevante for sagen.

Forsvareren vil være til stede under politiets afhøringer af den unge. Ligeledes møder forsvareren op sammen med den unge til alle retsmøder, herunder et evt. grundlovsforhør. Forsvareren skal også varetage den unges interesser ved forskellige afgørelser under en eventuel varetægtsfængsling, fx hvis den unge ikke er enig i, at der gennemføres brev- og besøgskontrol.

Når dommen er afsagt, skal forsvareren vejlede den unge og dennes forældre om ankemulighederne.

Anklagemyndighed

Anklagemyndigheden vurderer politiets materiale og tager stilling til, om der skal gennemføres et grundlovsforhør med henblik på varetægtsfængsling. Hvis det er tilfældet, skal det ske inden 24 timer efter pågribelsen.

Efter politiets yderligere efterforskning vurderer anklagemyndigheden igen politiets materiale med henblik på, om der skal rejses tiltale. I givet fald udarbejdes et anklageskrift. I denne forbindelse vurderer anklagemyndigheden, om den unge opfylder alders-, kriminalitets- og strafkravet i forhold til en ungdomssanktion og anmoder dernæst kommunen om en egnethedsvurdering i forhold til sanktionen. Det er anklagemyndigheden, der fører sagen i retten mod den unge. Anklageren skal bevise, at den unge er skyldig gennem afhøring af vidner, fremlæggelse af resultater af tekniske undersøgelser mv.

Anklagemyndigheden er i sin vurdering af sagen forpligtet til at være objektiv.¹³ Det vil sige, at anklagemyndigheden både i sin vurdering af, om der skal rejses tiltale, og under retsmøder skal inddrage de forhold, der taler for såvel den unges skyld som uskyld.¹⁴

Ungesamråd

Der er i politikredsene etableret ungesamråd, som bl.a. udarbejder indstilling om sanktionstype (fx ubetinget eller ungdomssanktion), samt hvor den unge bør anbringes i alternativ afsoning eller som led i en ungdomssanktion. Ungesamrådet er et rådgivende organ.

Organiseringen af ungesamrådene og hvilke sager, rådene behandler, fastsættes lokalt. Politi/anklagemyndighed samt Kriminalforsorgen i Frihed i den pågældende politikreds deltager fast i møderne i ungesamrådene. Derudover er der i de fleste tilfælde repræsentanter fra de berørte kommuner, regionen, de sikrede institutioner og eventuelt sagkyndige.¹⁵

Der er lidt forskel på, hvorledes samrådets indstilling fremsendes til anklagemyndigheden. De fleste steder indgår den unges opholdskommune i samrådet, og der laves således en fælles indstilling, der fremsendes direkte til anklagemyndigheden. I andre ungesamråd fremsendes rådets indstilling til den unges opholdskommune, og kommunen vedlægger rådets indstilling, når kommunen fremsender indstilling og materiale til anklagemyndigheden.¹⁶

Kriminalforsorgen i Frihed

Kriminalforsorgen i Frihed kan efter retsplejelovens § 808 udarbejde en personundersøgelse om unge, hvor anklagemyndigheden nedlægger påstand om, at der skal idømmes en ungdomssanktion. Det er dog en forudsætning, at der er indgået en lokal aftale mellem politidirektøren, den lokale afdeling af Kriminalforsorgen samt den lokale afdeling af socialchefer herom. I disse tilfælde afsluttes personundersøgelsen uden konklusion, idet det er opholdskommunens opgave at indstille til en ungdomssanktion.

Almindeligvis vil de oplysninger, som indhentes fra den unges opholdskommune, dog være tilstrækkelige.

Kriminalforsorgen har som udgangspunkt ingen opgaver i forhold til en idømt ungdomssanktion. Begår den unge under sanktionsforløbet ny kriminalitet, der medfører en kortere ubetinget fængselsstraf, bliver kriminalforsorgen imidlertid en væsentlig aktør, da der med den unges opholdskommune skal ske en koordinering af, hvornår den nye dom kan afsones i forhold til ungdomssanktionsforløbet.

Retten

Det er retten – som udgangspunkt en byret – der tager stilling til skyldsspørgsmålet og strafudmålingen, herunder en eventuel ungdomssanktion. Derudover vil retten ofte både før, under og eventuelt efter sagens behandling i retten skulle træffe en række afgørelser, fx om beskikelse af forsvarer, om varetægtsfængsling og fristforlængelser af varetægtsfængsling, om politiets afgørelser vedrørende besøg i varetægtsperioden og eventuelt om kommunens afgørelse om forbliven i eller tilbageførsel til sikret afdeling eller åbent anbringelsessted. Flere af disse afgørelser træffes som kendelse, hvilket vil sige, at de vil blive begrundet, og de vil i mange tilfælde kunne kæres¹⁷ til højere instans.

Ved det retsmøde, hovedforhandlingen, hvor der tages stilling til skyldsspørgsmål og sanktion, er retten som udgangspunkt sat af en juridisk dommer og to domsmænd, medmindre den tiltalte har erkendt sig skyldig. Retten kan afsige dom til ungdomssanktion. Retten vil som regel basere en dom til ungdomssanktion på indstil-

lingen fra de sociale myndigheder i den unges opholdskommune eller ungesamrådet. Retten kan dog også – selvom kommunen ikke har indstillet til en ungdomssanktion – idømme den unge en ungdomssanktion.

Hvis den unge begår ny kriminalitet i løbet af ungdomssanktionen, er det retten, der tager stilling til konsekvensen. Dommen kan fx lyde på, at ungdomssanktionen forlænges, jf. straffelovens § 74 a, stk. 2, 3. pkt. Retten afgør også de sager, hvor unge har indbragt kommunens afgørelse om forbliven i, overførsel til eller tilbageførsel til en sikret afdeling, en almindelig døgninstitution eller et godkendt opholdssted.

Det øvrige sociale område

Sikret afdeling

En sikret døgninstitution for børn og unge er en døgninstitution, der omfatter mindst én sikret afdeling og eventuelt en eller flere ikke-sikrede afdelinger. En sikret afdeling er en afdeling, hvor det er tilladt at have yderdøre og vinduer konstant aflåst. Det er socialtilsynet i den pågældende region, der godkender afdelingen som sikret afdeling.¹⁸ Danmark har i alt otte sikrede afdelinger, der drives af Region Nordjylland, Region Midtjylland, Region Syddanmark, Region Sjælland, Region Hovedstaden samt Københavns Kommune.

Sikrede afdelinger er oprettet og drives efter service-lovens § 66 stk. 1 og er dermed sociale institutioner, der skal sikre den daglige omsorg og socialpædagogisk behandling til de børn og unge, der anbringes på institutionen. De unge bor på boafdelinger med ca. fem unge. Derudover har institutionerne tilknyttet undervisningslokaler, værksteder og sports- og fritidsfaciliteter.

Børn og unge kan anbringes på sikrede institutioner af sociale årsager eller straffelige årsager. Derudover kan politiet anbringe uledsagede flygtningebørn under 15 år på institutioner.

I forbindelse med en ungdomssanktion kan en ung være anbragt på en sikret afdeling inden dom i varetægtssur-

rogat, umiddelbart efter dommen i den indledende 1. fase og endelig senere i forløbet, som tilbageført fra 2. eller 3. fase. I forbindelse med en ungdomssanktion har den sikrede afdeling, foruden at drage omsorg og sikre relevant undervisning og beskæftigelse, også en væsentlig opgave i at screene og udrede den unges problematikker samt at motivere den unge til at deltage aktivt i ungdomssanktionsforløbet.

De sikrede institutioner har ofte socialrådgivere ansat, der kan vejlede kommunerne om reglerne vedrørende de sikrede institutioner og evt. om ungdomssanktionsforløb.

Åben døgninstitution eller godkendt opholdssted

Den åbne døgninstitution eller det godkendte opholdssted modtager den unge i sanktionens fase 2. På baggrund af kontrakten mellem kommunen og anbringelsesstedet om den unges anbringelse samt de opstillede mål for anbringelsen skal anbringelsesstedet i samarbejde med den unge, forældre, sagsbehandler og koordinator udarbejde en behandlingsplan. Behandlingsplanen bør udfærdiges således, at det klart fremgår, hvorledes målene vil blive nået inden for den fastsatte periode for 2. fase. Behandlingsplanen skal understøtte handleplanens mål om uddannelse og beskæftigelse, og anbringelsesstedet har et særlig ansvar for at motivere og støtte den unge i at finde et uddannelses- eller beskæftigelsestilbud.

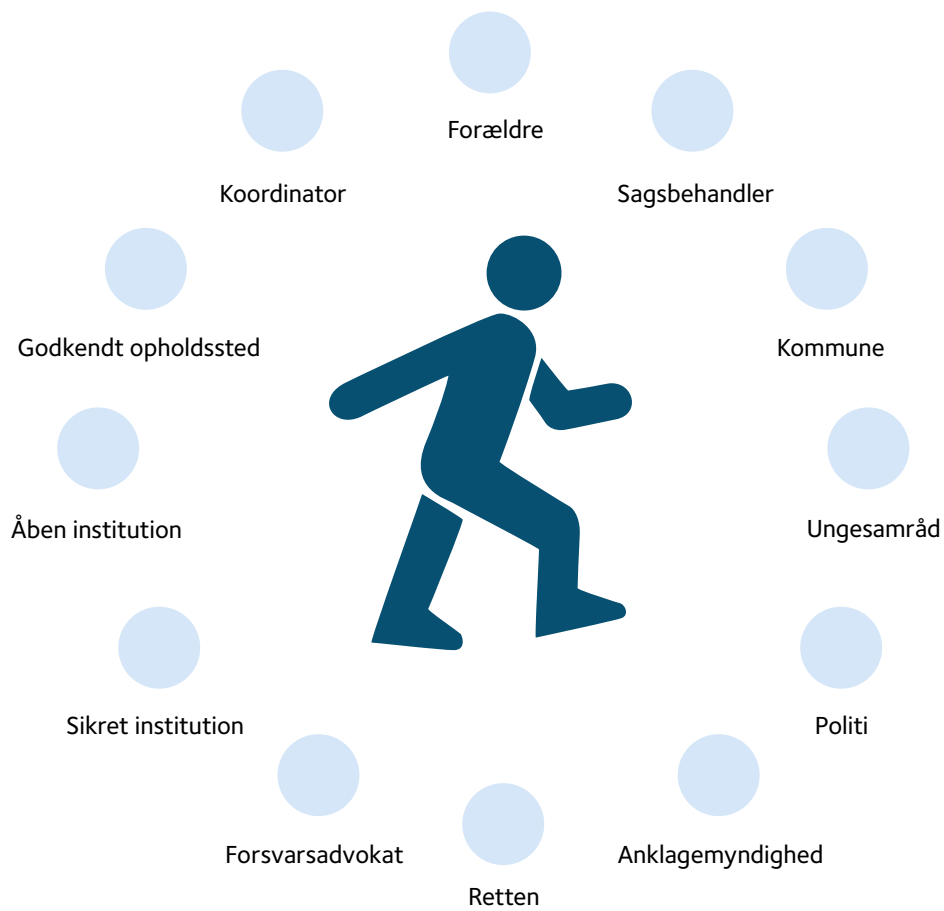
Har den unge brug for behandling af misbrug eller en psykisk lidelse, skal institutionen eller opholdsstedet ligeledes aktivt medvirke til, at behandlingen gennemføres.

Såfremt institutionen erfarer, at den unge begår ny kriminalitet eller får andre udfordringer, fx med misbrug, må der hurtigst muligt skabes en dialog med koordinator og sagsbehandler. Anbringelsesstedet vil i sådanne situationer have en vigtig rolle med at rådgive kommunen om, hvilke handlemuligheder de anser som bedst egnede til at hjælpe den unge.

Andre aktører

Andre aktører vil og kan være involveret i et ungdomssanktionsforløb. Først og fremmest vil det være ledelse og lærere samt evt. mentorer på uddannelsesinstitutioner eller arbejdspladser. Forløbene under en ungdomssanktion vil variere afhængigt af dens unges alder og hidtidige skolegang. Nogle unge vil gå i den interne skole eller en lokal folkeskole, andre vil være tilknyttet FGU eller være i praktik på en arbejdsplads.

Misbrugsbehandlere eller psykologer vil evt. komme i kontakt med den unge, hvis der er brug for en særlig indsats. Det kan være relevant både i 1., 2. eller 3. fase.

Kapitel 4. De unge, der idømmes ungdomssanktion

Formålet med at indføre ungdomssanktionen var "at styrke indsatsen og reaktionsmulighederne over for den hårde kerne af socialt belastede og utilpassede unge kriminelle". Hermed er det også angivet, at ungdomssanktionen er tiltænkt en gruppe af unge med massive problemer, som har et stort behov for støtte og eventuelt behandling. Et behov, som sagsbehandlere og koordinatører skal være opmærksomme på og håndtere, både ved indstilling til dom til ungdomssanktion og derefter i løbet af det toårige sanktionsforløb.

Kapitlet vil belyse, hvad statistikkerne kan fortælle om gruppen af unge, der idømmes en ungdomssanktion. Det gælder almindelige personkarakteristika som køn, alder og herkomst, men det vil også blive belyst, dels i hvilket omfang de allerede inden de kriminelle handlinger var kendt i det sociale eller psykiatriske system, dels hvad der karakteriserer deres kriminelle handlinger.

Kapitlet bygger på beregninger foretaget i Socialstyrelsen.¹⁹

Demografisk karakteristik af de unge

Køn

I årene 2010 til 2019 udgør pigerne godt 10 pct. af de unge, der får en ungdomssanktion.²⁰ Andelen har svinget en lille smule mellem årene, men der er hverken tale om en stigning eller et fald. Dermed ligger andelen af piger på samme niveau, som den gjorde i de første år med ungdomssanktionen, hvor pigernes andel ligeledes var 10 pct.²¹

Alder

Ungdomssanktionen kan idømmes til unge, der på gerningstidspunktet var under 18 år. Unge kan godt idømmes en ungdomssanktion efter, de er fyldt 18 år, hvis de strafbare handlinger blev begået før, de fyldte 18 år. Det er dog kun meget få 18-årige, der har fået en ungdomssanktion.

Den kriminelle lavalder har i perioden været 15 år med undtagelse af en kort periode fra 2011-2013, hvor den var nedsat til 14 år.²² Dermed er ungdomssanktionen målrettet de 15-17-årige, der begår personfarlig eller anden alvorlig kriminalitet.

I alle årene fra 2010 til 2019 har de 16-årige udgjort den største andel af de unge, der har fået en ungdomssanktion. Knap halvdelen af de unge, som idømmes en ungdomssanktion, får dommen som 16-årige. De 15- og 17-18-årige udgør samlet i hele perioden henholdsvis 18 og 34 pct.

Tabel 4.1: Unge i ungdomssanktion fordelt efter alder på afgørelsesdagen, 2010-2019.

	Total	Andel af total, pct.
15 år	81	18
16 år	206	47
17-18 år ^{a)}	151	34
Total	438	100

Anm.: a) 18-årige kan modtage en ungdomssanktion, hvis gerningen blev begået, inden de fyldte 18. Derfor er denne gruppe relativt lille, og her er den lagt sammen med de 17-årige for at kunne vise tallene.

Kilde: Egne beregninger, Kriminalstatistikken (afgørelser), år 2010-2019.

De unges alder er væsentlig ved planlægningen af ungdomssanktionen. Opgørelsen betyder nemlig, at mindst 82 pct. af de unge fylder 18 år under ungdomssanktionsforløbet med de udfordringer, det kan give med eksempelvis skift af opholdskommune og brug af andet regelsæt. Ifølge standardeksemplet for en ungdomssanktion er den samlede institutionstid 14 måneder,²³ men i praksis kan institutionstiden i 1. og 2. fase for nogle unge vare helt op til 18 måneder.²⁴ Et skøn vil være, at ca. halvdelen af de unge, der er fyldt 16 år, når de idømmes ungdomssanktionen, vil fylde 18 år i 2. fase, og den anden halvdel vil fylde 18. år i 3. fase.

Herkomst

Tabel 4.2 viser, at 301 unge, svarende til 69 pct. af unge, der fra 2010 til 2019 modtog en ungdomssanktion, har dansk oprindelse. Unge indvandrere udgør 13 pct., og efterkommere udgør 18 pct.

Tabel 4.2: Herkomst for modtagere af ungdomssanktion, 2010-2019.

	Total	Andel af total, pct.
Dansk	301	69
Indvandrere	57	13
Efterkommere	80	18
Total	438	100

Kilde: Egne beregninger, Kriminalstatistikken (afgørelser), år 2010-2019, Befolkningsregnskabet.

Andelen af unge med dansk oprindelse, der idømmes en ungdomssanktion, har ændret sig en del over årene. I de første år med ungdomssanktionen var det under halvdelen af de unge, der havde dansk oprindelse. Denne andel voksede kraftigt i årene frem til 2008 og 2009, hvor andelen med dansk oprindelse var ca. 67 pct. Et niveau, som det, jf. tabel 4.2, i gennemsnit har ligget på siden.

Sociale foranstaltninger og kontakt til psykiatrien

Inden de unge begår de handlinger, der medfører en ungdomssanktion, har en væsentlig andel været anbragt, modtaget en forebyggende foranstaltning eller haft kontakt til psykiatrien. I tabel 4.3 nedenfor ses på de foranstaltninger, der er påbegyndt inden gerningstidspunktet.

Knap halvdelen af de unge, som modtog en ungdomssanktion i perioden 2010-2019, har tidligere været anbragt. Alle typer af anbringelse er medtaget her. Andelen af unge i ungdomssanktionen, som var anbragt, inden de begik kriminaliteten, har over årene varieret mellem 43 pct. og 69 pct.

Tilsvarende har godt 60 pct. modtaget en forebyggende foranstaltning. Andelen har generelt været stigende, dog

højest i 2016, hvor 90 pct. havde modtaget en forebyggende foranstaltning inden gerningstidspunktet.

Over hele perioden har 35 pct. af de unge både været anbragte og modtaget en forebyggende foranstaltning, imens 24 pct. hverken har været anbragte eller modtaget en forebyggende foranstaltning.

En del har også haft kontakt til psykiatrien, inden de begik lovovertrædelserne.²⁵ Over hele perioden fra 2010 til 2019 drejer det sig om knap 40 pct. af de unge, som har haft kontakt til psykiatrien – også denne andel har generelt været stigende over årene og har varieret mellem 24 pct. og 60 pct.²⁶

Tabel 4.3: Andel i pct. af modtagere af ungdomssanktioner, der har været anbragt, modtaget forebyggende foranstaltninger eller haft kontakt til psykiatrien inden^{a)} ungdomssanktion, 2010-2019.

	Andel af total
Anbringelse	49
Forebyggende foranstaltning	62
Kontakt til psykiatrien	39

Anm.: a) Tabellen viser hændelser i perioden op til og med gerningsdatoen for kriminaliteten eller seks måneder før afgørelsesdatoen for ungdomssanktionen, hvis gerningsdatoen ikke findes. Har den unge modtaget noget af ovenstående imellem gerningsdatoen og dommen, indgår disse således ikke.

Alle hændelser i den relevante tidsperiode for personerne er medtaget i opgørelsen med få undtagelser ved anbringelser, hvor hændelser af typen 'hjemgivelser/ophør af anbringelse' og typerne 'afgørelse om anbringelse' og 'Sagsophør, anbringelse overdraget til anden handlekommune' med varighed lig nul (start- og slutdato er samme dag) er undtaget.

Kilde: Egne beregninger, Kriminalstatistikken (sigtelser og afgørelser), 2010-2019, Statistik over forebyggende foranstaltninger til børn og unge, børn og unges anbragtes forløbsregister samt landspatientsregistret psykiatri (administrative oplysninger).

De unges kriminalitet

I forbindelse med idømmelse af ungdomssanktionen er 58 pct. i perioden 2010-2019 dømt for ejendomsforbrydelser som indbrud, tyveri og hærværk, hvoraf røveri alene udgør 43 pct. af alle ungdomssanktioner i perioden. 39 pct. af de unge, der i perioden får en ungdoms-

sanktion, dømmes for volds- og sædelighedsforbrydelse. Resten begår andre typer af overtrædelse.

I godt halvdelen af sagerne har den unge handlet alene, og altså uden at andre personer er dømt i sagen, jf. tabel 4.4. Derefter kommer sager, hvor den unge har handlet sammen med én anden. I en mindre andel af tilfældene har der været tre eller flere medgerningsmænd.

Tabel 4.4: Antal deltagere* i kriminaliteten, der udløste en ungdomssanktion, 2010-2019.

	Total	Andel af total, pct.
1	229	52
2	118	27
3	58	13
4 eller flere	33	8
Total	438	100

Anm.: Samme kriminalitet kan godt optræde flere gange i tabellen, hvis flere unge idømt ungdomssanktion har været indblandet i den. Der er altså én observation pr. ung idømt ungdomssanktion. Der indgår kun "deltagere", som har modtaget en dom eller en anden strafferetlig afgørelse i tabellen. Det kan således ikke udelukkes, at der har været flere ikke påviste deltagere.

Kilde: Egne beregninger, Kriminalstatistikken (afgørelser), 2010-2019.

Tidligere strafferetlige afgørelser

Inden de unge idømmes en ungdomssanktion, har 60 pct. af dem tidligere modtaget en eller flere strafferetlige afgørelser i en sag, jf. tabel 4.5.

Tabel 4.5: Antallet af tidligere afgørelser pr. person inden idømmelse af ungdomssanktion, 2010-2019.

	Total	Andel af total, pct.
0	177	40
1	116	26
2	68	16
3	43	10
4 eller flere	34	8

Kilde: Egne beregninger, Kriminalstatistikken (afgørelser), 2010-2019.

Den tidligere kriminalitet var i 43 pct. af tilfældene indbrud, tyveri og hærværk, herefter kommer færdselslove og andre særlove, som står for 34 pct., imens 21 pct. er af typen volds- og andre sædelighedsforbrydelser jf. tabel 4.6 nedenfor.

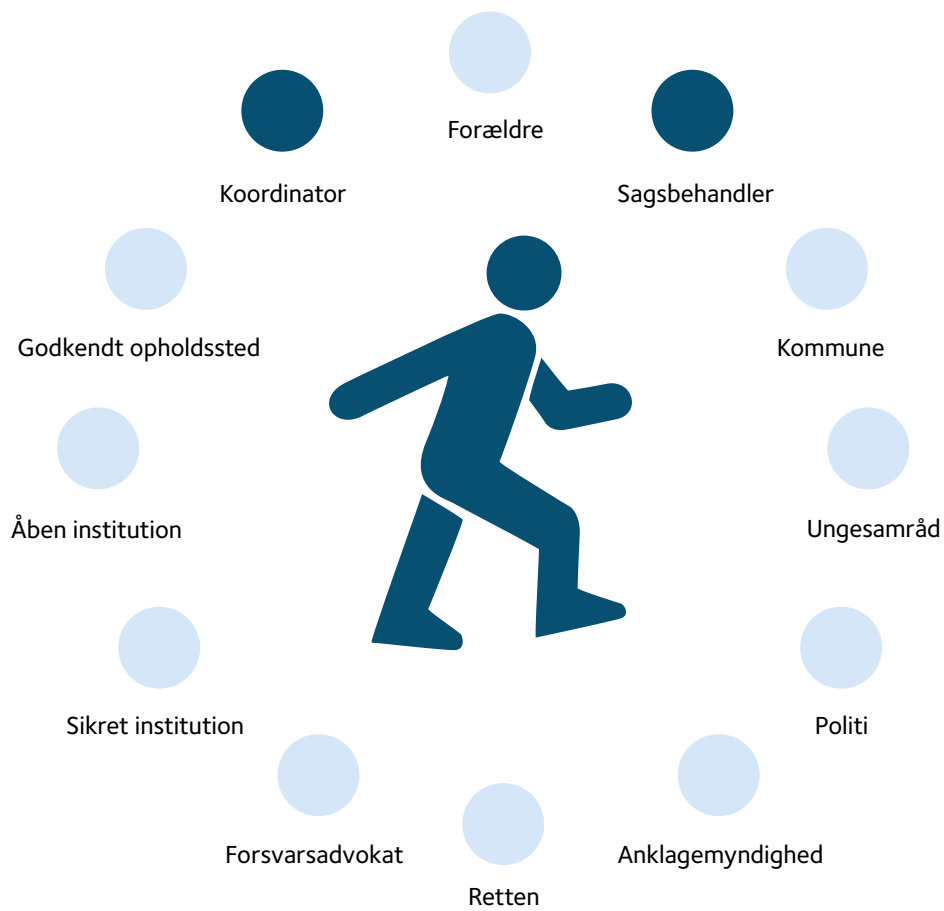
Af de 184 overtrædelser inden for "færdselslove og andre særlove" udgør gerninger inden for våbenloven de 20 tilfælde, og gerninger inden for lov om euforiserende stoffer udgør 53 tilfælde i hele perioden. Af de 231 overtrædelser af typen "indbrud, tyveri og hærværk" udgør røveri de 23 tilfælde.

Tabel 4.6: Typer af overtrædelser, der har ledt til afgørelse inden dom for ungdomssanktion fordelt på år for modtagelse af ungdomssanktion, 2010-2019.

	Total	Andel af total, pct.
Volds- og sædelighedsforbrydelser	111	21
Indbrud, tyveri og hærværk	231	43
Færdselslove og andre særlove	184	34
Andre	10	2
Total	536	100

Anm.: Former for lovovertrædelse er inddelt som værende volds- og sædelighedsforbrydelse, hvis gerningskoden starter med 11 eller 12; indbrud, tyveri og hærværk, hvis gerningskoden starter med 13 og færdselslov og andre særlove, hvis gerningskoden starter med mellem 21-38. Dermed følges samme gruppering som i Den Socialøkonomiske Investeringsmodel, SØM.

Kilde: Egne beregninger, Kriminalstatistikken (afgørelser), 2010-2019.

Kapitel 5. Koordinering og samarbejde

Et af de væsentligste kritikpunkter mod ungdomssanktionen og forløbene for de unge var i årene frem til 2007, at sanktionsforløbene havde en tendens til at være usammenhængende og ukoordinerede. Det er netop denne problematik, som lovinitiativet i 2007 forsøgte at imødegå ved at indføre en koordinator.

Koordinatoren har to roller eller funktioner: Rollen som den unges kontaktperson/personlig rådgiver samt rollen som egentlig koordinator tværfagligt, tværsektorielt og mellem den unge og dennes forældre på den ene side og de professionelle på den anden. Begge roller er en del af koordinatorfunktionen efter servicelovens § 54 a. Koordinatoren har dermed en helt særlig rolle i forbindelse med samarbejdet. Det er den unges opholdskommune, der har det endelige ansvar for samarbejde og koordinering gennem sanktionsforløbet. Det er samtidig den unges sagsbehandler, der som repræsentant for opholdskommunen skal sikre sig, at samarbejdet og koordineringen finder sted. Sagsbehandlerens og koordinatorens roller og opgaver er dermed tætforbundne. Forudsætningen for et godt og koordineret samarbejde er, at der udarbejdes en klar opgavebeskrivelse, som klart angiver, hvem der gør hvad.

Kapitlet har fokus på sagsbehandlerens og koordinatorens rolle og opgaver. Sagsbehandlerens rolle under sanktionsforløbet er overordnet beskrevet i dette kapitel. Regler, opmærksomhedspunkter og viden om udredning, indstilling til retten, handleplan samt opgaver undervejs i sanktionsforløbet er beskrevet mere indgående i kapitlerne 7-11. Det gælder også ansættelse af koordinator og koordinatorens forventede tidsforbrug, der er behandlet i kapitel 8.

Udgangspunktet for beskrivelsen af koordinatorens rolle og opgaver tager afsæt i lovforarbejderne til servicelovens § 54 a. I værktøjskassen bagerst i kapitlet gives en beskrivelse af forskellige former for organisering af koordinatoropgaven. Den konkrete organisering af koordinatoropgaven vil have betydning for, hvilke opgaver koordinatoren har i den konkrete sag.

§ Lovgivning

Sagsbehandling af sager vedrørende ungdomssanktionen skal følge servicelovens almindelige bestemmelser om sagsbehandling i sager vedrørende børn og unge, herunder regler om samarbejde og inddragelse af andre faggrupper.

Om koordinering og møder i forløbet

§ 54 a i Serviceloven fastsætter, at kommunalbestyrelsen skal tilknytte en koordinator til unge, der er idømt en sanktion efter straffelovens § 74 a. Koordinatoren skal være tilknyttet gennem hele forløbet og være den unges rådgiver, sikre sammenhæng i faserne og holde møder med den unge, forældrene og andre relevante parter med henblik på at fastholde handleplanens målsætninger.

Af bemærkningerne til lovforslaget om Styrkelse af ungdomssanktionen (L181, 2007) fremgår det, at koordinatoren skal have den centrale rolle for at kunne koordinere indsatsen i de tre faser. Desuden er det hans eller hendes opgave at være ansvarlig for netværksmøderne, hvor den unge, forældrene, sagsbehandleren og repræsentanter fra institutioner mv. inddrages og gøres ansvarlige for forløbet. Ved overgangen mellem faserne kan det være relevant, at der er repræsentanter med fra anbringelsesstederne både fra fase 1 og fase 2.

Ligeledes fremgår det, at formålet med netværksmøderne er:

- at inddrage de unge, forældrene og det øvrige netværk,
- at koordinere indsatsen mellem unge, forældrene, sagsbehandler, anbringelsessteder og i forhold til uddannelsessystemet, sundhedssystemet og evt. psykiatrisk behandling,
- at følge op på og ansvarliggøre alle i forhold til handleplanen.

Det er, jf. lovbemærkningerne, forventningen, at der gennemsnitligt er behov for afholdelse af fem netværksmøder i løbet af de to år. Møderne er specielt relevante i begyndelsen af sanktionen og i forbindelse med overgan-

gen mellem faserne. Her får repræsentanter fra anbringelsesstederne mulighed for at samle op på, hvor langt man er nået i forhold til målsætninger i handleplanen, og give relevante oplysninger videre fra den ene fase til den næste. Det kan være efter tre måneder og forud for hjemgivelsen efter 2. fase. Netværksmøderne kan bruges til at følge op på og give input i forhold til handleplanen.

Det understreges, at selvom den unge får tilknyttet en koordinator, er det stadig den unges opholds- og handlekommune, som har ansvar for at sikre sammenhæng mellem de tre faser og for at træffe afgørelser i henhold til afviklingen af ungdomssanktionen – og eventuelt at yde støtte via serviceloven. Tæt kontakt og samarbejde mellem sagsbehandler og koordinator er en forudsætning.

Sagsbehandlerens rolle og opgaver

I perioden fra den unge bliver anholdt, til der idømmes en ungdomssanktion, har sagsbehandleren ansvar for samarbejdet mellem relevante aktører. Samtidig er sagsbehandleren den udførende i forhold til at sikre, at samarbejdet rent faktisk finder sted.

Sagsbehandleren skal således bestræbe sig på så hurtigt som muligt efter anholdelse og eventuel varetægtsfængsling at opnå et godt og konstruktivt samarbejde med den unge og dennes forældre. Samarbejdet omfatter også politi, anklagemyndighed, forsvarer og sikret institution, indtil dommen falder. I forbindelse med den børnefaglige undersøgelse eller supplerung af denne har sagsbehandleren desuden ansvaret for at inddrage relevante fagfolk, eksempelvis tidligere lærere, psykologer, pædagoger eller andre professionelle, der har kendskab til den unge.

Når dommen er afsagt, opdeles samarbejdsopgaven mellem sagsbehandleren og koordinatoren. Sagsbehandleren har på vegne af opholdskommunen ansvar for samarbejdet, mens koordinatoren står for udøvelsen og for at sikre, at der rent faktisk foregår et samarbejde om den unges sanktionsforløb. Koordinatorens rolle og opgave i samarbejdet svarer således til det, som kendes fra andre opgaver i børnesager, hvor kommunen kan uddelege-

re selve udførelsen af opgaven til andre, fx private, men hvor det fortsat er sagsbehandleren som repræsentant for kommunen, der har ansvaret for, at opgaveløsningen sker i overensstemmelse med lovgivningen og kommunens retningslinjer herfor.

Sagsbehandleren skal være opmærksom på, at der indkaldes til de nødvendige netværksmøder; at de relevante aktører er til stede, og at de nødvendige emner drøftes med henblik på at nå handleplanens kort- og langsigtede mål. Sagsbehandleren er forpligtet til at deltage i møderne.

Under sanktionsforløbet vil sagsbehandleren kunne komme i situationer, hvor det er vedkommende selv, der skal udøve samarbejdet med den unge, forældrene eller andre aktører. Det kan fx være tilfældet, hvis der skal træffes afgørelser om eksempelvis behandling eller uddannelse, og hvis der skal indhentes oplysninger til brug herfor. Sagsbehandleren eller en anden fra opholdskommunen skal desuden gennemføre en samtale med den unge, inden der træffes afgørelse.

Figur 5.1: Oversigt over sagsbehandlerens opgaver

Tidspunkt i forløbet	Opgaver
Anholdelse og varetægtsfængsling	<ul style="list-style-type: none">● Støtte den unge under afhøringer og i grundlovsforhør.● Evt. tage kontakt til sikret institution.● Tage kontakt til den unge og forældrene med henblik inddragelse.
Undersøgelse	<ul style="list-style-type: none">● Foretage en børnefaglig undersøgelse af den unges forhold eller opdatere foreliggende undersøgelse.● Evt. igangsætte psykiatrisk screening eller udredning (psykologisk udredning, udredning for misbrug).● Informere den unge og forældrene om muligheden for en ungdomssanktion og indhente deres holdning til en eventuel ungdomssanktion.
Indstilling og handleplan	<ul style="list-style-type: none">● Samarbejde med ungesamrådet om indstilling til ungdomssanktion.● Tage endelig stilling til om der fra kommunens side skal indstilles til ungdomssanktion.● Meddele den unge og den unges forældre om resultatet af kommunens overvejelser vedr. ungdomssanktion.● Afvikle en samtale med den unge forud for udarbejdelse af indstilling og handleplan.● Udarbejde, evt. i samarbejde med ungesamrådet, en detaljeret og begrundet indstilling til retten.● Motivere den unge for at indgå i denne sanktion.● Sondere og vælge et egnet anbringelsessted til fase 2, der er i stand til at håndtere den unges udfordringer, fx misbrug.● Udarbejde handleplan med mål og delmål.● Udvælge og ansætte koordinator.● Sende indstilling vedlagt handleplan til retten.
Dom og fuldbyrdelse af sanktion	<ul style="list-style-type: none">● Eventuelt færdiggøre handleplan og finde institution til fase 2.● Løbende samarbejde med koordinator.● Træffe/indstille til afgørelse om støtte til forældrene.● Sikre at kontakten mellem den unge og forældrene holdes ved lige under anbringelsen og informere forældrene om den unges hverdag.● Om fornødent – træffe/indstille til afgørelse om omfanget af og udøvelsen af samvær mellem den unge og forældrene.● Træffe/indstille til afgørelse om forhold under anbringelsen: behandling, uddannelse, samvær med personer fra netværket m.v.● Følge op og revidere handleplan i forhold til lovgivningens og kommunens tidsfrister.● Føre det personrettede tilsyn med den unge under anbringelsen, herunder have en samtale med den unge.● Evt. træffe afgørelse om at den unge skal overføres til en anden sikret døgninstitution i 1. fase.● Evt. træffe afgørelse om at den unge skal forblive i sikret institution eller forblive i åben institution eller godkendt opholdssted.● Evt. træffe afgørelse om at den unge skal tilbageføres til sikret institution eller til åben institution eller godkendt opholdssted.● Evt. træffe/indstille til afgørelse om efterværn efter sanktionens udløb.

Koordinatorens rolle og opgaver

Koordinatoren skal koordinere! Med andre ord sikre kontinuitet og sammenhæng i de indsatser, som ungdomssanktionen indeholder. Det er en systemfunktion, som udføres i praksis i samarbejde med den unges sagsbehandler i opholdskommunen.

I tæt samarbejde med sagsbehandleren skal koordinatoren arbejde aktivt for, at sanktionsforløbet gennemføres som planlagt, men med de fornødne justeringer undervejs. Koordinator er så at sige sagsbehandlerens 'forlængede arm' samtidig med, at koordinator skal pleje den unges interesser og agere talerør for den unge til netværksmøderne, hvis der er brug for det. Koordinator har mulighed for at arbejde fleksibelt og proaktivt i forhold til den unge, institutionen og den sociale myndighed.

Sammen med øvrige relevante aktører skal koordinator forhandle og håndtere de organisatoriske, tværfaglige og tværsektorielle barrierer, der kan hindre, at de overordnede mål og delmål med sanktionsforløbet nås.

Opgaven som koordinator forudsætter, at han eller hun skaber en personlig og tillidsfuld relation til den unge. Det er koordinatorens rolle og opgave som kontaktperson.²⁷

Medmindre koordinator kender den unge og forældre i forvejen, fx fordi koordinator har fungeret som kontaktperson for den unge, er det i 1. fase, koordinator skal opbygge kontakten og relationen til de unge og forældrene. De unge er ofte meget sårbare og har brug for støtte, mens de er anbragt på den sikrede institution, og de er også glade for at få besøg. I denne periode vil forældrene desuden have brug for én at tale med om, hvad der skal ske og måske hjælp til at aftale besøg på institutionen. For langt de fleste forældre er det en meget uvant situation med et barn, der har fået en dom, og som er anbragt på en sikret institution. De aner derfor ikke deres levende råd, og koordinator kan derfor få en central rolle. Samarbejde med forældrene er væsentligt, da det ofte også åbner døren for lettere at få en relation til den unge, når vedkommende ved, at koordinator prioriterer samarbejdet med forældrene.

Udførelsen af samarbejdsopgaven medfører, at koordinator er udfarende i forhold til kontakt og dialog med og mellem de relevante aktører. Koordinator forventes således at tage ansvar for de tværfaglige netværksmøder i forbindelse med overgange fra en fase til den næste. Det sker med henblik på at støtte den unge i de perioder, hvor han eller hun er i størst risiko for at opgive en god udvikling.

Koordinatorens koordinering eller systemfunktion indebærer først og fremmest:

- at være den gennemgående person og sikre, at den unge og den unges netværk oplever, at der er kontinuitet i indsatsen.
- at sikre koordination og sammenhæng i indsatserne – blandt andet i den tværfaglige og tværsektorielle indsats på tværs af forskellige problemstillinger (kriminalitet, misbrug, psykiske problemer, skoleproblemer). Det gælder såvel i kritiske som stabile perioder af sanktionsforløbet.
- at arbejde for og følge op på, at handleplanens mål og delmål føres ud i livet, herunder at understøtte den unges gennemførelse og fastholdelse af skolegang, uddannelse eller beskæftigelse og eventuelt behandling. I det omfang handleplanen ikke følges, er det koordinatorens opgave at påpege dette over for netværk og sagsbehandler.
- gennem forhandling at finde vej til en praktisk håndtering af de organisatoriske og tværfaglige barrierer.
- aktivt at formidle kontakt – på vegne af den unge – til relevante myndigheder, institutioner, skoler mv., når den unge skal skifte eller har skiftet mellem kommuner, forvaltninger eller forskellige behandlere.
- at forestå planlægning og gennemførelse af de gennemsnitlig fem netværksmøder, der forventes at være nødvendige for at kunne koordinere indsatserne.

Figur 5.2: Oversigt over koordinatorens opgaver

Tidspunkt i forløbet	Opgaver
Dom	<ul style="list-style-type: none">● Koordinator ansættes.● Aftale om opgaver og handlekompetence aftales med den kommunale myndighed.
1. fase	<ul style="list-style-type: none">● Skabe kontakt med og besøge den unge.● Tage kontakt til den unges forældre og netværk.● Medvirke til at den unge og familien bliver inddraget.● Planlægge, afvikle og lede netværksmøde/netværksmøder.● Skrive referat fra netværksmøde/netværksmøder.● Følge op på aftaler fra netværksmøder.● Være opsøgende i forhold til tidligere skole, arbejdsplads etc. i forbindelse med afdækning af behov og muligheder for uddannelse og beskæftigelse.● Introducere den unge til fase 2 – anbringelsesstedet.● Introducere fase 2-anbringelsesstedet til den unge.● Tage kontakt til andre relevante aktører.● Sikre at overgangen til fase 2 bliver ordentligt forberedt.
2. fase	<ul style="list-style-type: none">● Løbende holde kontakt med den unge under fase 2-opholdet, herunder ved at besøge den unge.● Løbende følge med i hvorledes den unge befinder sig i 2. fase.● Planlægge, afvikle og lede netværksmøde/netværksmøder.● Skrive referat fra netværksmøde/netværksmøder.● Følge op på aftaler fra netværksmøder.● Sikre at den unge og familie inddrages, når målsætningerne for handleplanen skal revideres og virkeliggøres.● Være opsøgende i forhold til skoler, arbejdsplads herunder kontakt i forbindelse med et evt. skift fra 2. til 3. fase.● Tage kontakt til behandlere (misbrugskonsulenter, psykologer mv.).● Sikre at overgangen til fase 3 bliver ordentligt forberedt.
3. fase	<ul style="list-style-type: none">● Sikre overgangen mellem 2. og 3. fase.● Sikre at viden fra tidligere faser ikke går tabt.● Evt. støtte den unge i at finde bolig og blive etableret.● Støtte den unge i at skabe og bibeholde en struktureret hverdag.● Støtte den unge i forhold til uddannelse og/eller arbejde.● Støtte den unge i at administrere sin økonomi.● Støtte den unge og forældrene til nye samværsformer.● Støtte den unge til at styrke sit netværk og finde nye samværsformer med netværket.● Være den unges samtalepartner.● Motivere og fastholde den unge i behandlingstilbud.● Støtte og hjælpe den unge i at finde fritidstilbud.● Støtte den unge i kontakten med offentlige instanser.● Planlægge, afvikle og lede netværksmøde/netværksmøder.● Skrive referat fra netværksmøde/netværksmøder.● Følge op på aftaler fra netværksmøder.

Koordinator som mødeansvarlig og mødeleder

Netværksmøder i regi af ungdomssanktionen er det inddragende netværksmøde, hvor familien, sagsbehandleren og det private og professionelle netværk samles. Forskning har vist, at der ved møder, som ikke domineres af myndighederne, kan være gode muligheder for at sætte gang i en proces (netværksspiral), hvor mødet kan finde frem til nuancerede problemstillinger og handlingsforslag.²⁸

Koordinator definerer i samarbejde med den unge og forældrene mødernes form, indhold og deltagere. Netværksmødet er netop den unges og familiens forum, hvor de kan få grundig information og blive reelt involveret, herunder i opfølgning på handleplanens mål.

Det forudsættes, at koordinatoren er mødeleder, men den unges sagsbehandler er også forpligtet til at deltage i netværksmøderne. Sagsbehandleren repræsenterer den sociale myndighed med beslutningskompetence i børne- og ungesagerne, herunder bevillingskompetencen eventuelt i samråd med vedkommendes afdelingsleder.

Koordinatoren er sammen med sagsbehandleren de gennemgående personer i den enkelte sag. Koordinatoren skal i forbindelse med netværksmøder sikre, at den gruppe af professionelle, der på forskellig vis er involveret i opgaver med den unge, til enhver tid kender egne og andres opgaver. Koordinatoren skal arbejde med at indtage en afbalanceret, nysgerrig og rammesættende position, som kontinuerligt sikrer, at alle samarbejder om at støtte den unge i dennes udvikling bedst muligt.

Koordinatorens opgave er at lede mødet, overholde tiden og øvrige formalia samt ikke mindst at samle op på mødet og aftaler om, hvem der gør hvad. Koordinatoren skal sikre den unges og det private netværks inddragelse under selve mødet – at alle bliver hørt, og at der hele tiden er balance i dialogen mellem det private og professionelle netværk.

Relevant viden

Manglende sammenhæng og kontinuitet

En central kritik af ungdomssanktionsforløbet frem til 2007 var manglende samarbejde og kontinuitet. Kritikken byggede bl.a. på nogle af de undersøgelser, der er gennemført af ungdomssanktionsforløbene i de første år efter sanktionens indførelse.

Med lovændringerne i 2007 introduceredes koordinatorrollen med relations- og systemfunktioner, med netværksmøder, med øget inddragelse af den unge og forældrene samt handleplaner med fokus på uddannelse og beskæftigelse.²⁹

Koordinatoren

Socialforskningsinstituttets – Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærds (VIVE) – kvalitative evaluering af ungdomssanktionen fra 2005 indgik i vidensgrundlaget forud for lovændringerne i 2007 med indførelsen af koordinatorrollen. Evalueringen viste blandt andet, at der blandt de ti forløb, der indgik i analysen, var flere tegn på en positiv udvikling hos de unge, der dengang havde haft en kontaktperson, og som havde haft et godt forhold til denne. Kontaktpersonen var for nogle unge en personlig støtte og ven, mens andre unge primært anvendte deres kontaktperson som formidler til kommunen og sagsbehandleren. Kontaktpersonordningen så også ud til at have positiv indflydelse på mulighederne for at inddrage den unges forældre og andre fra de hjemlige omgivelser, end der ellers var under anbringelsen.³⁰

Rambølls evaluering af ungdomssanktionen fra 2012 tegner et billede af, at den største betydning for effekten af ungdomssanktionen er koordinatorens rolle. Dette skal dog også ses i lyset af den ændrede lovgivning, hvor implementeringen af koordinatorrollen er den stærkeste.³¹

I forbindelse med indførelse af koordinatortasken var det intentionen, at koordinatoren gerne skulle være en person, som den unge kender i forvejen. Rambølls evaluering viser imidlertid, at i kun 15 pct. af sagerne er der gjort brug af muligheden for, at koordinatoren er fra den unges eget netværk, hvor det mest almindelige er, at koordinatoren er en tidligere kontaktperson for den unge eller en, som kender den unge fra SSP-regi.

Flere sagsbehandlere fra Rambølls evaluering understreger vigtigheden i at finde det rigtige match mellem den unge og koordinatoren. I forlængelse heraf er det vigtigt at kunne vælge koordinatoren fra sag til sag og ikke blot anvende faste koordinatører tilknyttet kommunen.³²

Af lovgivningen fremgår det, at kommunerne skal udpege en koordinatoren til den unge allerede ved indstillingen til ungdomssanktionen. Journaldata fra Rambølls evaluering viser, at dette sker i 40 pct. af sagerne, mens der i de resterende sager først tildeles en koordinatoren senere i forløbet. Evalueringen viser endvidere, at i flere af de forløb, der er præget af høj grad af omskiftelighed, fx mellem anbringelsessteder, er der også tale om skift i koordinatortrollen.

De unge og deres forældre fortæller om vigtigheden i relationen til koordinatoren. Særligt fremhæver de unge, at relationen til medarbejderne på de sikrede afdelinger er særligt betydningsfulde. Hertil uddyber de unge, at de oplever et tab af tryghed og struktur, som skabes i relationen til medarbejderne på de sikrede afdelinger, i overgangen fra fase 1 til fase 2.³³

Rambølls evaluering viser endvidere, at netværksmøderne har høj prioritet, og ifølge koordinatørerne er den aktivitet, der bruges næstmest tid på. Endvidere ses det i de fleste af sagerne, at de unge er med i hele netværksmødet. Hertil kommer koordinatorens vigtige rolle i forhold til at forberede den unge på netværksmøderne, herunder dagsorden, særligt fokus fra den unge og en snak om mødet fra start til slut.³⁴

Inddragelse af den unge og forældrene

Rambøll undersøger i evaluering af Styrkelse af ungdomssanktionen også inddragelse af den unge og forældrene i beslutninger og opsætning af mål mv. i forløbet. Rambøll konkluderer, at der samlet set tegner sig et billede af, "at de unge og deres forældre oplever, at de bliver involveret og inddraget i forløbet og i centrale beslutninger inden for de fastsatte rammer i sanktionen, og at denne involvering og inddragelse virker motiverende og ansvarliggørende i forhold til de mål, som er fastsat i handleplanen". Evalueringen peger dog også på, at der for unge med anden etnisk baggrund end dansk, hvor forældrene ikke taler dansk, kan være særlige udfordringer med at få inddraget forældrene. Endelig pointerer Rambøll, at koordinatoren er central i forhold til at sikre oplevelsen af involvering og inddragelse, ligesom netværksmøder som udgangspunkt har en positiv virkning.³⁵

Værktøjskassen

Inspiration til aftale om koordinatorfunktionen

Ved ansættelse af en koordinator bør der udarbejdes en aftale mellem den unges opholdskommune og koordinatoren.

Nedenfor er listet forskellige forhold, der kan indgå i en sådan aftale. Lovgrundlaget er Lov om Social service §54 a.

Om aftalen

- Dato for indgåelse af aftalen.
- Dato for revision af aftalen.

Om koordinatoren

- CPR-nummer, navn, adresse, telefonnummer, mobilnummer, arbejdssted, arbejdstelefon, mailadresse.
- Ansættelsesdato.

Om den unge

- Journalnummer på den unges sag.
- Den unges navn, adresse, evt. mobiltelefonnummer.
- Forældres navne, adresse, telefonnummer.
- Dato for dom til ungdomssanktionen.
- Dato for ungdomssanktionens ophør.
- Dato for ungdomssanktionens ophør ved forlængelse af sanktionen ved ny kriminalitet.
- Anbringelsessted 1. fase: adresse, telefonnummer mv.
- Anbringelsessted 2. fase: adresse, telefonnummer mv.

Ansvarsområder og opgaver

Koordinator:

- Generelt gennem forløbet.
- 1. fase.
- 2. fase.
- 3. fase.

Sagsbehandler:

- Gennem forløbet.

Forventet timeforbrug for koordinator

- 1. fase.
- 2. fase.
- 3. fase.

Rejsegodtgørelse

Øvrige forhold

Organisering af koordinatorrollen

Socialstyrelsen har gennem afvikling af koordinatorcurser siden efteråret 2007 erfaret, at koordinatorrollen blandt andet kan være organiseret på følgende måder:

Opgaven varetages i kommunens afdeling for kontaktpersoner

Fleere kommuner har fået uddannet flere af deres kontaktpersoner som koordinatore. Det betyder, at kommunen har let adgang til at udpege en koordinator for den unge, som idømmes en ungdomssanktion. Vedkommende vil i nogle tilfælde allerede kunne tilknyttes inden dom og vil bl.a. med sin viden om ungdomssanktionen kunne deltage i motivationen af den unge.

Kommunen har ansat 1-2 fagpersoner, der alene varetager koordinatoropgaver

Denne model er anvendt af større kommuner i perioder, hvor kommunen har haft flere ungdomssanktioner samtidigt, og den blev primært anvendt i de første år efter koordinatorrollens indførelse i 2007, hvor der årligt blev idømt en del ungdomssanktioner.

Koordinatorfunktionen købes ad hoc – fra private virksomheder

En række private virksomheder, som har tilbudt sociale ydelser, herunder kontaktpersoner, til kommunerne, har fået uddannede ansatte som koordinatore og tilbyder kommunerne at løse koordinatoropgaven.

Sagsbehandler er også koordinator

Nogle kommuner har besluttet, at det er sagsbehandlere, som varetager koordinatorrollen, ofte i kombination med, at der ansættes en kontaktperson. En variant hertil kan være, at de sagsbehandlere, der har sager med kriminelle unge, er koordinator for hinandens unge.

En medarbejder på anbringelsesstedet er koordinator

Lovbemærkningerne fra 2007 beskriver også, at en koordinator fx også kan være en medarbejder fra en sikret institution, som den unge har en god kontakt til. Denne model kan med fordel anvendes i situationer, hvor den unge ønsker, at antallet af professionelle, som beskæftiger sig med vedkommende, begrænses. Flere af de sikrede og delvis lukkede institutioner samt opholdssteder og åbne døgninstitutioner, som modtager unge med personfarlig kriminalitet, har haft medarbejdere på Socialstyrelsens koordinatorkursus.

Andre løsninger

I bemærkningerne til lovforslaget om Styrkelse af ungdomssanktionen nævnes, at koordinatoren også kan være en person fra den unges private netværk, fx en idrætstræner.

De forskellige organiseringsformer har hver deres fordele og ulemper. I overvejelserne om valg af organiseringsform, herunder i den enkelte sag, kan evt. indgå::

- Er der fagpersoner, som den unge allerede har en god relation til?
- Hvilken "kasket" skal koordinatoren have på? Er det væsentligt, at koordinatoren er uafhængig af myndighedsrollen?
- Kan det påvirke fortrolighedsforholdet mellem den unge og koordinatoren, hvis koordinatoren også indgår i en medarbejdergruppe på den institution, hvor den unge er anbragt?
- Geografiske hensyn: Hvor vil den unge være i 3. fase, og vil koordinatoren her have mulighed for at give den unge en intensiv støtte?

Fokuspunkter for netværksmøder under ungdomssanktionsforløb

Netværksmøder under ungdomssanktionsforløb er først og fremmest den unge og forældrenes møde, og hvor særligt den unge gerne skal have indflydelse på mødets indhold. Nogle koordinatore erfarer, at netværksmøderne bliver lagt sammen med de løbende statusmøder på anbringelsessteder, hvorved det bliver myndighedens og anbringelsesstedets møde.

Værktøjskassen

Denne praksis kan bygge på et hensyn til begrænsning af sagsbehandlerens tidsforbrug til møder og transport til anbringelsesstedet. Samtidig kan det have stor betydning for sanktionsforløbet, at den unge oplever, at der er et forum, som først og fremmest er deres, hvor de er med til at sætte dagsordenen, og hvor der er mulighed for at inddrage den unges private netværk.

Koordinatoren kan for at sikre, at der er et særskilt forum, som er den unges og forældrenes:

- lave konkrete aftaler med sagsbehandleren om, hvorledes netværksmøder og statusmøder ligger i forhold til hinanden, fx at de ligger samme dag i forlængelse af hinanden. Netværksmødet kan eventuelt ligge først.
- aftale med sagsbehandler, at koordinator er mødeleder på netværksmødet, og sagsbehandler er mødeleder på statusmødet.
- sætte handleplanens mål på som et konkret punkt på dagsordenen til netværksmødet, så det ikke kommer til at fylde hele mødet. Under punktet bør der være fokus på den unges og forældrenes perspektiv på handleplanens mål.

Mere viden om netværksmøder og inddragelse

Socialstyrelsens Vidensportal på det sociale område har et særskilt tema om inddragelse af udsatte børn og unge og deres familier: <https://vidensportal.dk/temaer/inddragelse>. Her findes også en særskilt beskrivelse af Det Inddragende Netværksmøde.

<https://vidensportal.dk/temaer/inddragelse/indsatser/det-inddragende-netvaerksmode> og af Processuelle Netværksmøder: <https://vidensportal.dk/temaer/ungdomskriminalitet/indsatser/processuelle-netvaerksmoder>

Inspiration til planlægning og afholdelse af netværksmøder kan endvidere hentes fra beskrivelse af tværfaglige møder med unge i Metodehåndbogen til Samarbejdsmodellen <https://socialstyrelsen.dk/udgivelser/samarbejdsmodellen-og-bostotte-til-unge-i-hjemloshed-og-unge-i-risiko-for-hjemloshed-metodehandbog-til-fagpersoner>

Fokuspunkter til koordinatore og sagsbehandlere fra praktikere

Uddannede koordinatore har ved to workshops opstillet nedenstående fokuspunkter for koordinatore og sagsbehandleres arbejde med ungdomssanktionen.

De ideelle forudsætninger	Opstart og planlægning	Anbringelse	Ambulant regi
<p>Koordinator skal have en god relation til den unge, have fortrolighed med den unge og være tilgængelig.</p> <p>Motivation – fortæl den unge og familien om ungdomssanktionens muligheder.</p> <p>Den unge, forældre og evt. andre i den unges netværk skal motiveres og se mulighederne i ungdomssanktionen.</p> <p>En fordel i sanktionen, hvis der dannes et fælles billede af den unges identitet, og hvilke mål der skal arbejdes efter.</p> <p>Koordinatoren kan have en central og afgørende rolle, hvis der opstår problemer.</p> <p>Betydningen af at en ung har anden etnisk baggrund end dansk.</p>	<p>Koordinator er aktiv inden dom.</p> <p>Brug "forfasen"/ varetægsperioden til udredning, planlægning, motivation.</p> <p>Klar og tydelig handleplan.</p> <p>Hensigtsmæssigt hvis anbringelsessted for fase 2 er besluttet ved indstilling.</p> <p>Begynde planlægningen af 3. fase.</p>	<p>Fase 2 kræver et stort koordinatorarbejde, selv om den unge er anbragt.</p> <p>Fokus på det rigtige match mellem den unge og anbringelsesstedet.</p> <p>Afgørende at have en klar kontrakt med anbringelsesstederne og klare, konkrete mål i handleplanen.</p> <p>Fokus på uddannelse og beskæftigelse – internt eller eksternt tilbud.</p>	<p>Tidlig planlægning af fase 3, herunder om den unge skal bo for sig selv eller hjemgives.</p> <p>Et netværksmøde inden 3. fase er en fordel.</p> <p>Tæt samarbejde mellem koordinator, sagsbehandler, gadeplansmedarbejdere, anklager og politi.</p> <p>Åbne op for at billedet af den unge hos andre aktører kan ændres og udvikles, fx ved at holde møder med centrale aktører.</p>

Del 3 Forberedelse og sanktionens faser

Kapitel 6. Anholdt og varetægtsfængslet – sagen begynder

Kapitel 7. Undersøgelse og udredning

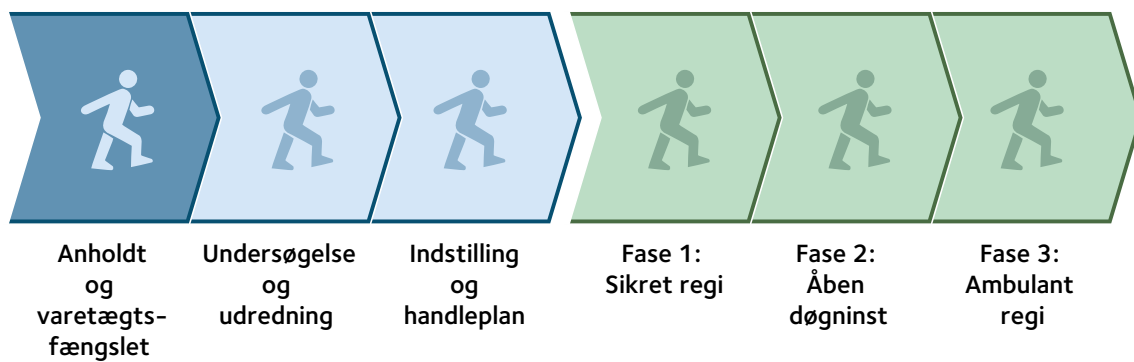
Kapitel 8. Indstilling og handleplan

Kapitel 9. 1. Fase – sanktionen indledes

Kapitel 10. 2. Fase – i åbent regi

Kapitel 11. 3. Fase og efterværn

Kapitel 6. Anholdt og varetægtsfængslet – sagen begynder

En ungdomssanktion starter altid med, at den unge på baggrund af mistanke om alvorlig kriminalitet bliver sigtet, evt. anholdt og evt. varetægtsfængslet.

Når sagen starter op, vil den have to spor: Et strafferetligt, hvor politi, anklager, forsvarer og retten er væsentlige aktører, og som vedrører sagens efterforskning og forberedelse af retssag. Men der starter også et andet spor – et socialretligt, hvor de sociale myndigheder i den unges opholdskommune skal vurdere, om den unge har behov for særlig støtte, eller om allerede iværksatte foranstaltninger for den unge skal justeres.

I sager, som kan munde ud i en ungdomssanktion, vil de sociale myndigheder som udgangspunkt blive involveret meget hurtigt efter pågribelsen af den unge, da kommunen bl.a. skal have mulighed for at sende en repræsentant til afhøringer og retsmøder, som kan støtte den unge.

§ Lovgivning

Reglerne, der er relevante i forbindelse med anholdelse og varetægtsfængsling, findes i Retsplejeloven og er bl.a. beskrevet i Rigsadvokatmeddelelsen, afsnittet om behandling af sager mod unge lovovertrædere.³⁶ Inden for socialrettens område er det bl.a. vigtigt at være opmærksom på reglerne om netværkssamråd og om anbringelse i varetægtssurrogat på sikrede afdelinger samt bekendtgørelse om voksenansvar for børn og unge, der er anbragt uden for hjemmet.³⁷

Underretning af de sociale myndigheder og forældremyndigheden

Politiet skal underrette de sociale myndigheder, når en sigtet mellem 15 og 18 år skal afhøres, og sigtelsen handler om overtrædelse af straffeloven eller forhold, der efter andre love kan medføre frihedsstraf. Underretning om afhøring kan dog undlades, hvis afhøringen foretages i direkte forbindelse med, at den sigtede træffes under eller i umiddelbar tilknytning til lovovertrædelsen, og der ikke bliver spørgsmål om højere straf end bøde. Politiet skal give besked til de sociale myndigheder i den kommune, hvor den sigtede bor. Formålet med underretningen er

bl.a., at kommunen kan sende en repræsentant, der kan støtte den unge under afhøringer eller i retsmøder.

Tilsvarende skal politiet sørge for, at den unges forældre (forældremyndighedens indehaver) bliver underrettet snarest muligt. Hvis den unge er anbragt uden for hjemmet, er det den unges opholdssted, der skal informeres.³⁸

Varetægtsfængsling og varetægtssurrogat

Unge i alderen 15 til 17 år kan varetægtsfængsles af de samme grunde som voksne,³⁹ hvis hensynet til retshåndhævelsen betyder, at den unge ikke bør være på fri fod. Rettens afgørelse om varetægtsfængsling vil som oftest ske i forbindelse med grundlovsforhøret.

Når det drejer sig om unge under 18 år, skal anklagemyndigheden ved spørgsmål om varetægtsfængsling som altovervejende hovedregel i retten nedlægge påstand om, at den unge anbringes i varetægtssurrogat. Det vil oftest være på en sikret institution.

Det er en forudsætning for anvendelse af varetægtssurrogat frem for varetægtsfængsling, at den unge giver sit samtykke hertil. Selv om sigtede er under 18 år, er samtykke fra forældremyndighedsindehaveren ikke påkrævet.

Reglerne om varetægtssurrogat kan fraviges, hvis sigtelsen angår særlig grov eller farlig kriminalitet. I disse tilfælde varetægtsfængsles den unge i en af kriminalforsorgens institutioner.

Har retten besluttet, at en ung skal i varetægtssurrogat på en sikret institution, skal den unges opholdskommune træffe afgørelse om, på hvilken sikret døgninstitution anbringelse skal finde sted. Politiet retter i nogle tilfælde – evt. inden grundlovsforhøret – henvendelse til kommunen, som derpå tager kontakt til den sikrede døgninstitution, hvor den unge ønskes placeret. I andre tilfælde tager politiet direkte kontakt til den sikrede døgninstitution. Er der ikke plads på denne døgninstitution, overtager den pågældende døgninstitution opgaven med at finde en plads på en anden sikret institution.

Hvis hensynet til efterforskningen kræver det, kan politiet over for unge, der er anbragt i varetægtssurrogat i sikrede afdelinger, modsætte sig, at den unge modtager besøg eller forlange, at besøg finder sted under kontrol. Politiet kan også kræve, at der er kontrol med den unges kommunikation med personer uden for institutionen, fx telefonsamtaler eller e-mails, eller politiet kan forbyde, at en sådan kommunikation finder sted. Den unge kan forlange, at politiets beslutninger skal forelægges for retten til afgørelse.

Den unge har dog altid ret til ukontrolleret besøg af og kommunikation med sin forsvarer, sagsbehandleren i den unges opholdskommune samt det socialtilsyn, der fører tilsyn med den sikrede institution, som den unge er på. Endvidere har den unge ret til ukontrolleret brevveksling med en række andre myndigheder, institutioner og personer.⁴⁰

Roller og opgaver

Politi

Når en person under 18 år anholdes, har politiet dels ansvaret for efterforskningen af straffesagen, dels et ansvar for, at forældremyndighedsindehavere og sociale myndigheder bliver underrettet.

Det er politiet, som sørger for, at den unge bliver transporteret til den sikrede døgninstitution i forbindelse med varetægtssurrogat.

Herefter er det som udgangspunkt kriminalforsorgen, der sørger for, at den unge under opholdet på den sikrede døgninstitution bliver transporteret til møder i retten, retslægelige undersøgelser, anden institution, ambulans sundhedsmæssig behandling eller undersøgelse (læge/tandlæge). I tilfælde hvor den unge indlægges på hospital, varetager politiet opgaven.⁴¹

Er en ung i varetægtssurrogat underlagt kontrol med besøg og kommunikation, kan det ligeledes være politiet, der står for gennemførelsen af denne kontrol.

Anklagemyndigheden

Anklagemyndigheden forbereder sagen til retten og fører sagen i retten. Det er således anklagemyndigheden, der nedlægger påstand om anbringelse i varetægtssurrogat på en sikret institution og besluttet, om der er grundlag for at rejse tiltale mod den unge.

Som led i forberedelse af sagen anmoder anklagemyndigheden kommunen og eventuelt ungesamrådet om deres vurdering af den unge, fx hvorvidt den unge vil have gavn af en ungdomssanktion.

Forsvareren

Det er forsvarerens opgave under efterforskningen og retsmødet at varetage den unges interesser, herunder den unges rettigheder.

Den unge er som sigtet part i straffesagen, hvilket medfører en række partsbeføjelser, som navnlig består i:

- Retten til at overvære retsmøder. (Indenretlig parts-offentlighed).
- Retten til at få kendskab til sagens dokumenter og øvrige materiale. (Aktindsigt).
- Retten til at udtale sig om processtoffet. (Kontradiktion).

En sigtet er berettiget til at vælge en forsvarer. Er den sigtede under 18 år, og har vedkommende ikke indgået ægteskab, tilkommer valget i medfør af retsplejelovens § 730, 2. pkt. forældremyndighedens indehaver, idet denne er berettiget til at optræde på sigtedes vegne.

Den sigtedes forsvarer har adgang til at gøre sig bekendt med politiets materiale om sagen, men forsvareren må ikke uden politiets samtykke overlevere materialet til sigtede eller andre. Forsvareren er dog, medmindre denne har fået et særligt pålæg om ikke at videregive oplysninger, både berettiget og forpligtet til at drøfte sagen med den sigtede.

De sociale myndigheder og sagsbehandleren

De sociale myndigheder i den unges opholdskommune har pligt til at stille en repræsentant til rådighed ved afhørin-

ger af den unge og ved retsmøder. Repræsentanten skal under afhøringen støtte og påse, at afhøringen foregår med en skånsomhed, der er afpasset sagens karakter og barnets eller den unges alder. Endvidere skal repræsentanten forholde sig neutral under afhøringen og må ikke deltage aktivt i udspejlingen. De sociale myndigheder kan også assistere politiet i kontakten med forældrene eller forældremyndighedsindehaverne.

De sociale myndigheder skal eventuelt også sammen med politiet sørge for at anbringe den unge i varetægts-surrogat. I perioder er der høj belægning på de sikrede institutioner, hvor det kan være vanskeligt at finde plads til en ung, der er blevet varetægtsfængslet, særligt på de institutioner, der ligger tættest på den unges hjem. Her kan der med fordel tages kontakt til de sikrede institutioner inden retsmødet, hvis der er en formodning om, at der sker varetægtsfængsling i surrogat på en sikret institution. De sikrede institutioner har et fælles system således, at den enkelte institution kan hjælpe med at finde frem til, hvor der er ledige pladser.

Når den unge er placeret i varetægtsurrogat, skal kommunen igangsætte en børnefaglig undersøgelse, vurdere den unges egnethed til en ungdomssanktion samt udarbejde en handleplan.

Figur 6.1: Sagsbehandlerens opgaver ved anholdelse og varetægtsfængsling.

- Støtte den unge under afhøringer og i grundlovsforhør.
- Evt. tage kontakt til sikret institution.
- Tage kontakt til den unge og forældrene med henblik inddragelse.

Den sikrede institution

Som nævnt tidligere skal en sikret institution hjælpe kommunen og politiet med at finde plads til en ung, der skal anbringes i varetægtsurrogat.

Formålet med at placere en ung i varetægtsurrogat er fysisk at fastholde den unge enten af hensyn til politiets efterforskning eller af hensyn til retshåndhævelsen. Den sikrede institution skal således sørge for, at den unge forbliver på institutionen. Derudover skal institutionen sikre, at politiet eller rettens afgørelser om kontrol og begrænsninger i forhold til besøg og kommunikation håndhæves.

Sideløbende hermed skal personalet ved den sikrede institution sørge for den daglige omsorg for den unge, som er i varetægtsurrogat. Sikrede institutioner er ikke fængsler under kriminalforsorgen men døgninstitutioner, som er oprettet i henhold til servicelovens regler. Den sikrede institution skal således varetage omsorg og sikre trivsel og udvikling for den unge i varetægtsurrogat, ligesom institutionen skal arbejde målrettet med at understøtte uddannelse, beskæftigelse og forebyggelse af kriminalitet hos den unge.⁴²

Den sikrede institution er også omfattet af lov om voksenansvar for anbragte børn og unge (voksenansvarsloven), som fastsætter rammer for personales adgang til – som led i varetagelsen af den daglige omsorg – at anvende magt og foretage andre indgreb i den unges selvbestemmelsesret. Voksenansvarsloven fastsætter i øvrigt en række særlige rammer for anbringelse på sikret institution.⁴³

Endelig har den sikrede institution ofte en særlig opgave i at screene og udrede de unge, herunder unge i varetægtsurrogat.

Relevant viden

Anholdelser

I 2019 blev der jf. Danmarks Statistik anholdt 1.121 unge i alderen 15–17 år, mistænkt for overtrædelse af straffeloven. Mere end 85 pct. af de unge anholdte blev løsladt igen efter anholdelsen. Blandt de anholdte var de 559 mistænkt for voldsforbrydelser, herunder mod person i offentlig tjeneste, samt for røveri, dvs. de typer af overtrædelser, som kendetegner de unge, der idømmes en ungdomssanktion.⁴⁴

Varetægtsfængsling

Af antallet af unge, der er idømt ungdomssanktion i 2014, har 61 pct. været varetægtsfængslet forinden, mens det gælder for 50 pct. af de sager, der er endt med en ubetinget frihedsstraf.⁴⁵ Unge under 18 år, der varetægtsfængsles, skal primært anbringes i surrogatfængsel. 13 pct. af de unge, der i 2013 sad varetægtsfængslet forud for deres dom, har været anbragt i arresthus. Dette drejer sig hovedsagligt om unge, som er idømt ubetinget dom.

Den gennemsnitlige varighed af varetægtsfængslingen for unge, der blev idømt en ubetinget frihedsstraf i 2014, var 75 dage. For unge idømt ungdomssanktion var den gennemsnitlige varighed 87 dage.

Den periode, de unge sidder varetægtsfængslet, påvirker ikke længden af ungdomssanktionen, da den ikke fraregnes afsonings- eller afviklingstiden.

Når man ser på anvendelsen af de sikrede afdelinger, er der tre overordnede kategorier af anbringelser:

- Administrative afgørelser: Farlighed, pædagogisk observation, længerevarende behandling og 'øvrige'.
- Varetægtssurrogat.
- Afvikling af straf: Alternativ afsoning, ungdomssanktion.

Gruppen af unge, der er i varetægtssurrogat udgør langt den største gruppe. I årene frem til og med 2011 udgjorde gruppen af unge i varetægtssurrogat mere end 80 pct. af anbringelserne på landets sikrede afdelinger. Gruppens andel har siden generelt været faldende. I 2019 udgjorde gruppen i varetægtssurrogat alene 46,3 pct. af anbringelserne.

Opmærksomhedspunkter

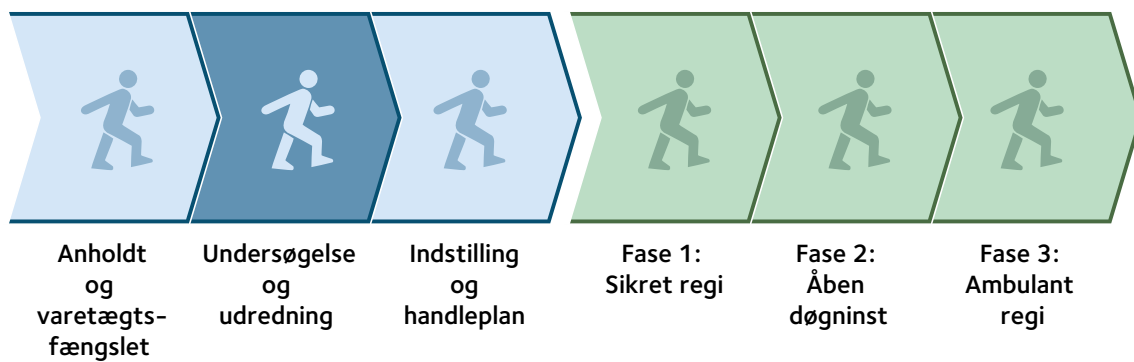
Motivation til ungdomssanktion

Den unges motivation for at samarbejde om et ungdomssanktionsforløb er afgørende for forløbet og den unges gevinster ved en ungdomssanktion.

Er en ung i alderen 15-17 år sigtet eller tiltalt for personfarlig kriminalitet eller anden alvorlig kriminalitet, og peger forholdene på, at en ungdomssanktion kan være hensigtsmæssig, og/eller at det kan blive udfaldet af dommen, kan motivationsarbejdet med fordel påbegyndes inden dom. Motivationsarbejdet omfatter både den unge og forældrene og evt. andre personer i den unges private netværk.

Et væsentligt element i motivationsarbejdet er at informere den unge om, hvad en ungdomssanktion indebærer – om faserne og rammerne i de tre faser, om fokus, muligheder og støtte til uddannelse og beskæftigelse, samt hvilken indflydelse den unge gennem samarbejde kan få på sanktionsforløbet.

Nogle kommuner vil have mulighed for at tilknytte en koordinator med viden om ungdomssanktionen til den unge allerede inden dom. Koordinatoren vil her være en væsentlig aktør i motivationsarbejdet, men også både myndighedssagsbehandler og personale på den sikrede institution har en opgave i at motivere den unge til at samarbejde om et ungdomssanktionsforløb.

Kapitel 7. Undersøgelse og udredning

En god undersøgelse og udredning er en forudsætning for en handleplan, der giver mening. Hvis den unge har særlige problemer, som fx misbrug, adfærdsforstyrrelser eller andre problemer af psykisk karakter, er det afgørende for et ungdomssanktionsforløb, at det bliver afdækket allerede i den indledende fase. Hvis den unge fx lider af alvorlige psykiske problemer, forudsættes det, at der ikke idømmes ungdomssanktion. Kommunen bør i disse situationer afdække og vurdere, hvilke andre behandlingstiltag, der kan sættes i værk for at tage hånd om den særlige problematik.

Samtidig er det vigtigt for planlægningen af forløbet, at man kender den unges ønsker og behov fx i forhold til uddannelse, beskæftigelse, sociale relationer mv. Det har stor betydning, både når det gælder om at finde det rigtige opholdssted og for at få lagt en plan, som den unge kan finde mening i – eksempelvis med hensyn til uddannelse og fremtid.

§ Lovgivning

Børnefaglig undersøgelse

Der skal til unge i ungdomssanktionen udarbejdes en handleplan eller en helhedsorienteret plan, jf. serviceovens § 140 eller 140 a, som forudsættes at være en del af indstillingen til ungdomssanktionen. Handleplanen eller den helhedsorienterede plan skal angive formålet med indsatsen, og hvilken indsats, der er nødvendig for at opnå formålet, og skal bygge på de undersøgelser, der er gennemført i forbindelse med den børnefaglige undersøgelse og opdateringer af denne.⁴⁶

Det forudsættes endvidere, at der i forbindelse med at et barn eller ung anbringes på en sikret døgninstitution, udarbejdes en børnefaglig undersøgelse og en handleplan for den pågældende, hvor der ikke i forvejen er udarbejdet en sådan undersøgelse og handleplan.⁴⁷ Det vil sige, at der fx i forbindelse med at en ung varetægtsfængsles, bør påbegyndes en børnefaglig undersøgelse, hvis der ikke i forvejen foreligger en sådan. Foreligger der i forvejen en børnefaglig undersøgelse for den unge, bør det

overvejes, om denne bør opdateres i forbindelse med sigtelsen for alvorlig kriminalitet.

Den børnefaglige undersøgelse foregår i øvrigt efter det samme regelsæt som ved undersøgelse af andre unges forhold. Når det drejer sig om en ung, der skal for retten, er det imidlertid vigtigt, at undersøgelsen afsluttes hurtigst muligt. Kommunen skal være opmærksom på, at der for voldssager gælder særlige tidsfrister for politiets og anklagemyndighedens behandling af sagen.⁴⁸

Den børnefaglige undersøgelse omfatter blandt andet en afdækning af den unges sociale og sundhedsmæssige forhold. Særligt i forbindelse med unge, der har begået alvorlig kriminalitet, og hvor ungdomssanktionen er en mulighed, vil det være relevant at overveje, om der skal nærmere undersøgelser til, for at konstatere, om den unge fx har psykiske problemer, et misbrug, lav IQ eller er mentalt retarderet. Der skal samtidig være oplysninger om, hvordan forældremyndighedens indehaver og den unge stiller sig til en dom til ungdomssanktion. Det er imidlertid ikke en forudsætning for at indstille den unge til en ungdomssanktion, at den unge og forældrene er positive over for et ungdomssanktionsforløb.

Personundersøgelse

Ifølge retsplejelovens § 808 skal oplysninger om sigtedes personlige forhold tilvejebringes, hvis de må antages at være af betydning for sagens afgørelse med hensyn til straffastsættelse eller anvendelse af anden retsfølge end straf. I sager mod unge under 18 år indhentes normalt ikke personundersøgelser efter retsplejelovens § 808, da de oplysninger, som indhentes fra den ansvarlige kommune, i de fleste tilfælde må antages at være tilstrækkelige.

Hvis der kan blive tale om en ungdomssanktion, kan anklagemyndigheden bede den lokale afdeling af kriminalforsorgen om at udfærdige en § 808-undersøgelse. Det er fx en mulighed, hvis undersøgelsen omfatter personlige oplysninger, som de sociale myndigheder ikke kan skaffe. Kriminalforsorgen kan sikre, at en sådan personundersøgelse om sigtedes forhold kan blive udarbejdet inden for en forholdsvis kort tidsfrist. Forudsætningen for at gennemføre undersøgelsen er, at der er indgået aftale

mellem politimesteren, den lokale afdeling af kriminalforsorgen og den lokale afdeling af socialchefer om dette.⁴⁹

Kommunen kan i forlængelse af en anmodning fra anklagemyndigheden om en indstilling til ungdomssanktionen undersøge, om kriminalforsorgen eventuelt har udarbejdet en personundersøgelse, jf. retsplejelovens § 808, og i bekræftende fald indhente og inddrage resultaterne heraf.⁵⁰

Når det drejer sig om en eventuel ungdomssanktion, vil undersøgelsen blive afsluttet uden konklusion fra kriminalforsorgens side. Det er nemlig fortsat de sociale myndigheder, som skal vurdere den unges egnethed.

Psykiatrisk screening

Alle børn og unge, der anbringes på sikrede institutioner skal tilbydes screening med henblik på at få afdækket et eventuelt behov for psykiatrisk udredning, hvis der ikke allerede foreligger en psykiatrisk udredning. Screeningen skal være påbegyndt senest en måned efter anbringelsen.

Screeningen skal foretages af en psykolog, en sygeplejerske med kendskab til psykiatri eller en person med lignende uddannelsesmæssig baggrund og skal have et omfang og en kvalitet, der kan angive, om der er behov for en psykiatrisk udredning. Den unge og dennes forældre skal give samtykke til screeningen.⁵¹

Den unges partsstatus

Borgeres rettigheder i forhold til deres egne sager er reguleret af forvaltningsloven. Det gælder borgerens ret til at lade sig repræsentere, til at blive hørt, til aktindsigt, til begrundelse samt til klagevejledning. Børn og unge anses som part i sager, der vedrører dem. Det er imidlertid den eller de, der har forældremyndigheden, der udøver partsbeføjelserne i henhold til forældremyndighedslovens § 2. Børn og unge på 12 år og derover har dog specifikt i sociallovgivningen fået tildelt en række beføjelser ved en række afgørelser. Det betyder, at den unge her selvstændigt kan udøve sine partsbeføjelser og partsrettigheder.

Den unge har i forhold til disse afgørelser dermed ret til:

- at lade sig repræsentere.
- at blive hørt om oplysninger, der kan have betydning for sagens afgørelse.
- at udtale sig om sagen og sagens oplysninger.
- aktindsigt i sagens dokumenter og andet materiale.
- skriftlig afgørelse med begrundelse.
- klagevejledning.
- at klage.

Roller og opgaver

Anklagemyndigheden kan bede kommunen om en udtalelse om, hvorvidt den unge er egnet til en ungdomssanktion og herefter at afgive indstilling til retten. Derefter har den kommunale sagsbehandler ansvar for, at den unge udredes i forhold til de faktorer, som er centrale i forhold til en ungdomssanktion. Første skridt er at vurdere den unges egnethed, og i den forbindelse indledes et motiverende arbejde i forhold til den unge og den unges forældre.

En række aktører kan bistå sagsbehandleren med undersøgelsen. Typisk vil det være kommunens psykologer, hvis ikke den sikrede institution står for den psykologiske vurdering. Også forældre, netværk, skole, kontaktperson, politi og anklagemyndighed kan inddrages efter behov.

I forbindelse med udredningen kan det være en god idé, at sagsbehandleren efter aftale med den unge, kontakter forsvarsadvokaten med henblik på en afstemning af råd og vejledning. Ligeledes bør sagsbehandleren indlede et samarbejde med den sikrede afdeling, hvor den unge opholder sig, med henblik på eventuel psykiatrisk screening og på sagens forberedelse til retten. Sagsbehandleren kan bede om en psykologisk undersøgelse af den unge og en pædagogisk udtalelse vedrørende opholdet på afdelingen. Endelig bør den sikrede afdeling orienteres om kommunens foreløbige overvejelser i forbindelse med ungdomssanktion.

Figur 7.1: Sagsbehandlerens opgaver i forbindelse med undersøgelse og udredning.

- Foretage en børnefaglig undersøgelse af den unges forhold eller opdatere foreliggende undersøgelse.
- Evt. igangsætte psykiatrisk screening eller udredning (psykologisk udredning, udredning for misbrug).
- Informere den unge og forældrene om muligheden for en ungdomssanktion og indhente deres holdning til en eventuel ungdomssanktion.

Relevant viden

Erfaring med ungdomssanktioner

Ankestyrelsens undersøgelse af sagsbehandling på området for udsatte børn og unge viser, at ungdomssanktion er det område, som færrest sagsbehandlere beskæftiger sig med. Af de 15 pct. af sagsbehandlere, der beskæftiger sig med denne type sager, har de i gennemsnit en ung, der er idømt ungdomssanktion. Undersøgelsen viser samtidigt, at sagsbehandlerne vurderer, at sager om unge i ungdomssanktionen hører til blandt de mest komplicerede sager.⁵²

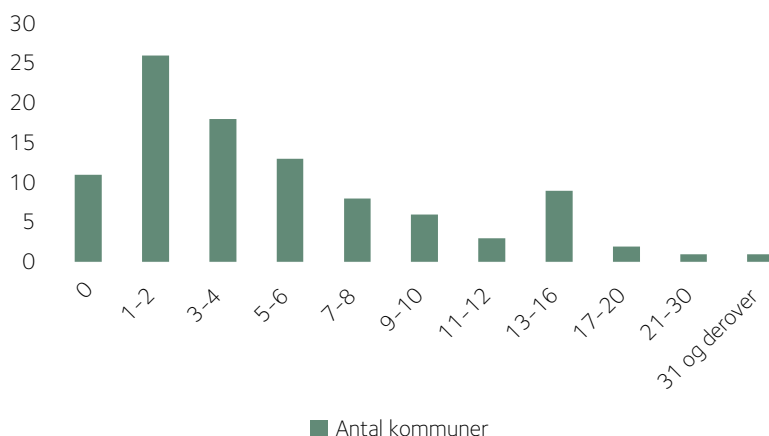
Nedenstående graf viser hvor få sager, der er i kommunerne. I årene 2009-2019 er der 11 kommuner, der slet ikke har nogle ungdomssanktioner, og 26 kommuner har kun haft en enkelt sag. Kun 16 kommuner har haft 11 sager eller flere, hvilket i gennemsnit svarer til 1-2 sager om året. I toppen ligger Odense med godt 20 sager for hele perioden og København med knap 50. Blandt de 16 kommuner, der har flere end 11 sager fra 2009-2019, er godt halvdelen jyske kommuner.

Udredning

Århus Kommune og Århus Amt gennemførte en audit af 25 ungdomssanktionssager i 2006. Auditpanelet fandt, at der i 76 pct. af sagerne forelå en tilfredsstillende undersøgelse som grundlag for indstillingen. I de sager, hvor undersøgelsen ikke var fyldestgørende, var problemet især, at den psykologiske undersøgelse var af ældre dato eller for generel og ikke forholdt sig til den eksisterende viden.⁵³

Ankestyrelsens praksisundersøgelse om udslusning fra de sikrede institutioner viser, at i 24 pct. af sagerne er der foretaget psykiatrisk udredning inden anbringelsen på sikret institution, mens der i 53 pct. af sagerne bliver screenet under opholdet på institutionen. I knap 70 pct. af de screeninger, der foretages på institutionerne, er resultatet, at der er behov for psykiatrisk udredning eller

Figur 7.2: Kommuner fordelt på antal ungdomssanktioner, år 2009-2019

Note: Data er hentet fra Statistikbanken STRAFF44, Danmarks Statistik.

anden indsats, fx psykologisk undersøgelse, neuropsykologisk undersøgelse, samtalerapi, miljøterapi og/eller medicinering. Blandt de anbragte på sikrede institutioner er der en gruppe på 17 pct., som ikke er screenet, men som burde have været det.⁵⁴

Opmærksomhedspunkter

Kriminogene faktorer

Forskning har vist, at det i forhold til personer, der har begået kriminalitet, er væsentligt at have særlig fokus på en række bestemte risikofaktorer, idet tilstedeværelsen og tyngden af disse risikofaktorer (kriminogene risikofaktorer) bør være retningsgivende for hvilken indsats, der sættes i værk.

Man taler i denne sammenhæng om risiko-, behovs- og responsivitetsprincipperne (RNR).

Risikoprincippet handler om at afdække den unges risikoniveau for fremtidig kriminel adfærd, således at intensiteten i behandlingen kan matche den unges risikoniveau, så de, der har det højeste risikoniveau, kan få den mest intensive behandling.

Risikoprincippet indebærer desuden, at man i indsatsen til unge med kriminalitetsproblemer skal være varsom med at sammenblende højrisiko-unge med lavrisiko-unge i behandlingen, idet der ved en sammenblanding kan opstå en "smitteeffekt" i forhold til de unge med lav risiko for tilbagefald.

Der er otte kriminogene risikofaktorer, som danner grundlag for vurdering af risikoniveau:

- Tidligere og nuværende overtrædelser af straffeloven
- Relationer og omgangskreds
- Personlighed/adfærd
- Holdninger
- Familieforhold/opdragelse
- Uddannelse/beskæftigelse
- Misbrug af rusmidler
- Fritid

Behovsprincippet indebærer, at indsatsen skal rettes mod dynamiske risikofaktorer relateret til den unges *kriminalitet*, hvilket vil sige risikofaktorer, der kan ændres.

Og endelig tilsiger responsivitetsprincippet, at der skal vælges den mest effektive metode til at afhjælpe den unges problemstillinger, og at indsatsen tilpasses den enkelte unges kontekst, forudsætninger og karakteristika.

Der kan på Vidensportalen på det sociale område findes mere viden om RNR-principperne og risikofaktorerne.⁵⁵

Andre opmærksomhedspunkter

Misbrugsproblemer, psykiske eller psykiatriske lidelser, lav IQ eller mental retardering er eksempler på forhold, der også bør indgå ved undersøgelse og udredning hos en ung, der har begået kriminalitet, herunder sager, der kan resultere i en ungdomssanktion.

Andre forhold, som bør tages med i betragtning, er den unges tilknytning til et nærmiljø; fremtidige uddannelses- eller arbejdsmarkedsforhold, der har betydning for, hvor den unge bør bo; fordele og ulemper ved en mere selvstændig boligform i 3. fase; den unges egne ønsker m.v. Også den unges kulturelle herkomst og opvækst, herunder antagelser om reaktioner på traumatiske begivenheder som fx krigshandlinger og flugt.

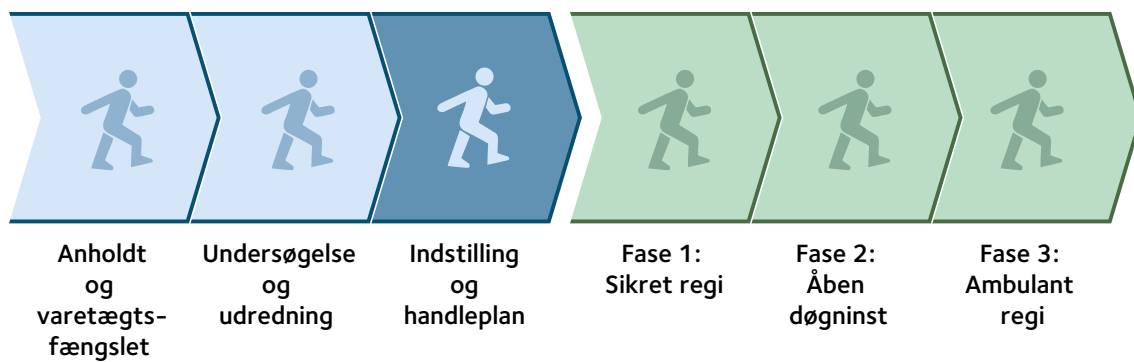
Værktøjskasse

Den børnefaglige undersøgelse og ICS

Integrated Children's System (ICS) er en metode, der er udviklet til at understøtte sagsbehandlernes faglige arbejde med børn og unge, der har eller kan have behov for særlig støtte, og deres familier. Et væsentligt formål med metoden er, at den skal styrke kvaliteten i sagsbehandlingen, herunder den børnefaglige undersøgelse.

Læs mere om ICS- metoden i Socialstyrelsens håndbog: "Kvalitet i sagsbehandlingen – en håndbog i anvendelse af ICS og udredningsværktøjet":

<https://socialstyrelsen.dk/udgivelser/kvalitet-i-sagsbehandlingen-2013-en-handbog-i-anvendelse-af-ics-og-udredningsvaerktojet>.

Kapitel 8. Indstilling og handleplan

Hvis kommunen, ofte i samarbejde med Ungesamrådet, anser en ungdomssanktion som værende hensigtsmæssig til en ung, der er sigtet, skal sagsbehandleren på vegne af de sociale myndigheder i opholdskommunen udarbejde indstilling og handleplan. Begge skal beskrive, hvordan en ungdomssanktion kan forløbe med hensyn til ophold på forskellige institutioner, og hvilke mål, der skal opstilles fx uddannelse, arbejde, sociale problemer etc.

Indstilling til ungdomssanktionen ligger til grund for rettens vurdering af, om det er hensigtsmæssigt at idømme en ung kriminel en ungdomssanktion. Derfor er det af stor betydning, at sagsbehandlerens indstilling bygger på en udredning af den unge og dennes situation samt omfatter en handleplan med et klart formål og klare mål og delmål for ungdomssanktionsforløbet og de tre faser.

Den unges behov for behandling er afgørende for forløbets indhold og længden af de tre faser. Det er de sociale myndigheder, der har kompetence til at vurdere dette behov og til at sammensætte et imødekomende forløb. Retten tager stilling til skyldsspørgsmålet, og om kriterierne for at idømme ungdomssanktionen er til stede. Herudover fastsætter retten de nødvendige pålæg og tager stilling til, hvor lang tid den unge skal opholde sig i henholdsvis sikret regi og åben institution eller godkendt opholdssted.

Et vellykket sanktionsforløb fordrer, at den unge for det første kan se en mening med den handleplan, der ligger til grund for sanktionen og for det andet føler, at de bliver inddraget i arbejdet med deres egen situation. Dommen, skyldsspørgsmålet og de medfølgende pålæg er ikke til diskussion. Derimod bør de unge og deres forældre inddrages i fastsættelsen af sanktionens indhold, herunder opstilling af mål og delmål i den unges handleplan.

§ Lovgivning

Handleplanens indhold

Der skal udarbejdes en handleplan eller en helhedsorienteret plan efter servicelovens bestemmelser om handleplan og helhedsorienterede planer i forbindelse med

foranstaltninger til unge. Handleplanen eller den helhedsorienterede plan forudsættes at være en del af indstillingen til ungdomssanktionen og skal angive målsætning og de konkrete mål. Den skal på en klar og konkret måde angive både formål, mål og delmål samt hvilken eller hvilke indsatser, der er nødvendige for at opnå formålet. Endvidere skal den sikre en tilstrækkelig systematik, en god opfølgning på mål og delmål samt give den unge, familien og andre et overblik over sagens forløb.

Herudover skal handleplanen eller den helhedsorienterede plan specifikt for unge, der er idømt ungdomssanktion, ifølge servicelovens § 140, stk. 5, indeholde en konkret plan for, hvordan den unge snarest muligt og senest ved afslutningen af sanktionen påbegynder en uddannelse eller kommer i beskæftigelse.

Serviceloven § 140,

Stk. 5. For unge, der er idømt en sanktion efter straffelovens § 74 a, skal handleplanen indeholde en konkret plan for, hvordan den unge snarest muligt og senest ved afslutningen af sanktionen påbegynder en uddannelse eller kommer i beskæftigelse.

Der skal dermed allerede fra 1. fase arbejdes for, at den unge er eller kan gå i gang med en uddannelse eller er i en eller anden form for beskæftigelse, herunder lærepladser eller praktik. Uddannelse og beskæftigelse skal således allerede fra sanktionens begyndelse være et konkret mål, og tiden i ungdomssanktionen skal bruges på at arbejde hen mod dette mål. I de unges handleplan eller helhedsorienterede plan skal der, foruden den socialpædagogiske behandling, derfor være en plan for, hvordan man både i fase 1, 2 og 3 kan motivere og forberede den unge – både fagligt som praktisk – til at indgå i en uddannelse eller i beskæftigelse senest ved afslutningen af 3. fase. Det skal af handleplanen eller den helhedsorienterede plan fremgå, hvordan den unges sproglige, skolemæssige og faglige kompetencer kan forbedres. Samtidig skal det senest i løbet af 2. fase afklares, hvad den unge skal være i gang med, når sanktionen er afsluttet. Unge, som allerede er i uddannelse eller beskæftigelse ved dommen, skal støttes i disse forløb.

Handleplanen for unge i ungdomssanktionen følges op med samme intervaller, som gør sig gældende for handleplaner i alle andre anbringelsessager. Senest ved den første vurdering skal det konkretiseres, hvordan de overordnede mål om uddannelse og beskæftigelse nås i løbet af sanktionen. Ligeledes skal kommunen før hjemgivelsen ved afslutningen af 2. fase følge op på og revidere handleplanen eller den helhedsorienterede plan. Læs mere om opfølgning på handleplanen i kapitlerne 9 og 10.

Både mål og delmål i forhold til uddannelse og beskæftigelse skal derfor anføres så specifikt som muligt med præcise og konkrete anvisninger på, hvad der skal ske i forhold til den unge.

Indstilling til ungdomssanktionen

Med henblik på at tilvejebringe et grundlag for sanktionsfastsættelse indhenter anklagemyndigheden i forbindelse med forberedelsen af straffesager mod unge under 18 år oplysninger om sigtedes personlige forhold hos de sociale myndigheder i sigtedes opholdskommune. De sociale myndigheder skal i den forbindelse tage stilling til spørgsmålet om, hvorvidt en dom til ungdomssanktion må anses for formålstjenlig. De sociale myndigheder skal endvidere som led i udarbejdelse af handleplanen overveje, hvilke pålæg der må anses for formålstjenlige i forhold til den unge.

Indstillingen til ungdomssanktionen fra de sociale myndigheder skal endvidere indeholde forslag til, hvordan ungdomssanktionen for den pågældende unge bør udformes. Indstillingen skal således indeholde velbegrundede tidsangivelser for 1. og 2. fase.

Det er retten, der træffer afgørelse om, hvorvidt en ung, der er fundet skyldig, er omfattet af målgruppen for ungdomssanktionen – og således opfylder betingelserne for at blive idømt denne sanktion i stedet for almindelig fængselsstraf. Retten er ikke formelt bundet af indstillingen fra de sociale myndigheder, men det blev ved indførelsen af ungdomssanktionen forudsat, at der ikke afsiges dom til ungdomssanktion, hvis der foreligger en velbegrundet indstilling fra de sociale myndigheder om,

at den tiltalte er uegnet til at modtage en dom til socialpædagogisk behandling.

Det er ligeledes retten, der på baggrund af indstillingen fastsætter de overordnede rammer med hensyn til varigheden af institutionsophold og eventuelt andre pålæg.

Ophold i sikret afdeling, jf. straffelovens § 74 a, stk. 2, 2. pkt., må højst vare 12 måneder, mens ophold i sikret afdeling sammenlagt med ophold i godkendt opholdssted eller åben døgninstitution højst må vare 18 måneder. Ved ny kriminalitet kan retten dog forlænge foranstaltningen (sanktionen), herunder længstetiderne for opholdene, med indtil seks måneder.⁵⁶ Der fastsættes i dommen en længde eller længstetid for opholdene, fx. "i 2 måneder" eller "indtil 2 måneder". Dommen kan endvidere indeholde en bemyndigelse til kommunen til at træffe beslutning om overførsel, tilbageførsel eller fortsat anbringelse i sikret regi, jf. herom kapitel 9 og 12.

Hvad angår pålæg om andre vilkår, træffer retten ligeledes afgørelse herom ved dommen på grundlag af indstillingen fra de sociale myndigheder samt anklagemyndighedens og forsvarerens påstande og procedurer. Kommunen bør derfor i forbindelse med indstillingen også gøre sig overvejelser om, hvorvidt der skal knytte sig andre vilkår end institutionsopholdene til dommen.

Det følger af straffelovens § 74 a, stk. 2, 1. pkt., at retten kan give pålæg svarende til de vilkår, der kan fastsættes efter straffelovens § 57. Det kan fx være pålæg om at rette sig efter det kommunale tilsyn. Retten kan derudover bl.a. fastsætte pålæg om, at den unge:⁵⁷

- overholder særlige bestemmelser vedrørende opholdssted, arbejde, uddannelse, anvendelse af fritid eller samkvem med bestemte personer,
- afholder sig fra misbrug af alkohol, narkotika eller lignende medikamenter,
- underkaster sig afvænningsbehandling for misbrug af alkohol, narkotika eller lignende medikamenter, om fornødent på hospital eller i særlig institution,
- underkaster sig psykiatrisk behandling, om fornødent på hospital,

- betaler erstatning for tab, der er forvoldt ved lov-overtrædelsen,
- efter kommunens afgørelse undergives foranstaltninger efter § 52 i lov om social service, eventuelt af nærmere angiven art, og efterkommer de forskrifter, kommunen meddeler den pågældende.

Det er ikke en forudsætning for kommunens indstilling til ungdomssanktionen, at den unge eller forældrene har givet samtykke til en ungdomssanktion.

Der henvises endvidere til afsnittet "Opmærksomhedspunkter" i dette kapitel, der blandt andet beskriver, hvad en indstilling til ungdomssanktionen bør indeholde.

Valg af koordinator

Kommunalbestyrelsen skal udpege en koordinator til den unge efter § 54 i serviceloven. Koordinatoren skal både fungere som kontaktperson og personlig rådgiver, koordinere indsatsen i de tre faser og medvirke til, at den unge, forældrene og andre relevante parter inddrages i arbejdet med handleplanen; såvel i forhold til udformning som ansvar for målsætningerne i handleplanen.

Der henvises endvidere til afsnittet "Opmærksomhedspunkter" i dette kapitel, som blandt andet indeholder en beskrivelse af, hvad der kan lægges vægt på ved valg af koordinator.

Valg af anbringelsessted

Kommunalbestyrelsen i opholdskommunen skal, jf. voksenansvarsbekendtgørelsen § 7, stk. 6, træffe afgørelse om, på hvilken institution eller afdeling anbringelsen i henhold til dommen skal finde sted, når det følger af dommen, at den unge skal opholde sig i sikret afdeling.

Den unge vil ofte, når kommunen udarbejder handleplan og indstilling, være anbragt i en sikret afdeling i varetægtssurrogat. Kommunalbestyrelsen kan således enten træffe afgørelse om, at anbringelsen i 1. fase foregår på samme institution, hvor den unge er i varetægtssurrogat, eller at der skal ske en ændring af anbringelsesstedet. Valget af anbringelsessted kan baseres på flere hensyn, der afvejes i forhold til hinanden.

Kommunalbestyrelsen skal ligeledes afgøre placeringen i 2. fase. Valg af fase 2 anbringelsessted sker efter de almindelige regler om valg af anbringelsessted til børn og unge, der skal anbringes uden for hjemmet. Det bør så vidt muligt allerede i forbindelse med udarbejdelse af indstilling og handleplan fastlægges, hvor begge faser skal foregå med vægt lagt på, hvorvidt tilbuddet i 2. fase matcher handleplanens mål og delmål.

Der henvises endvidere til afsnittet "Opmærksomhedspunkter" i dette kapitel, hvor forberedelse af 2. fase behandles.

Opholdskommune

De almindelige regler om opholds- og handlekommune gør sig gældende i fase 1, 2 og 3 i ungdomssanktionen. Det omfatter således såvel, anbringelsen, skift af opholdskommune ved hjemgivelse samt skift af opholdskommune i forbindelse med, at den unge fylder 18 år. Reglerne om opholdskommune findes i lov om retssikkerhed og administration på det sociale område, kapitel 3 samt i den tilhørende vejledning, kapitel 33.⁵⁸

Ifølge § 54 a i serviceloven skal koordinatoren være tilknyttet gennem hele forløbet. Det betyder, at der også skal være en koordinator tilknyttet i fase 3, selv om den unge får ny opholdskommune i den periode. Det er den unges opholdskommune i fase 3, som følger op på handleplanen i fase 3, ansætter koordinatoren og betaler for udgifterne til koordinatoren. Hvis det er muligt og hensigtsmæssigt, er der ikke noget i vejen for, at den nye opholdskommune ansætter den hidtidige koordinator i koordinatorfunktionen, så der kan blive et forløb med den samme person. Hvis den unge i et ungdomssanktionsforløb skifter opholdskommune, er det i øvrigt den nye opholdskommune, som overtager forpligtelsen og tilsynet med den unge.

For unge idømt ungdomssanktionen kan tilsynet knytte sig til vilkår, der er fastsat af retten. Det kommunale tilsyn omfatter således også, om de retlige vilkår efterleves, og om der i nogle tilfælde sker en overtrædelse af dem. I givet fald er det den aktuelle opholdskommune, der skal træffe afgørelse om foranstaltninger eller andre initiativ-

ver, der kan bidrage til, at den unge kommer på rette kurs igen.

Roller og opgaver

Sagsbehandleren på vegne af den sociale myndighed i opholdskommunen

Den kommunale sagsbehandler har den centrale rolle i forbindelse med udarbejdelse af indstilling og handleplan. Indstillingen skal bygge på en grundig udredning af den unge og indeholde en handleplan for en eventuel ungdomssanktion – begge dele har sagsbehandleren ansvaret for.

Området for udsatte børn og unge er organiseret meget forskelligt i landets kommuner med forskellige rolle- og opgavefordelinger. I kommuner, hvor den unges sag lander i et nyt team eller afdeling fx på grund af, at der skal udfærdiges indstilling til retten, er det væsentligt, at den nye sagsbehandler får koordineret rolle og opgavefordeling med kollegaer, der tidligere har været sagsbehandler for den unge.

I langt de fleste kommuner betyder en anmodning fra anklagemyndigheden om en indstilling til en sanktion også et tæt samarbejde mellem sagsbehandleren, dennes leder og ungesamrådet i den pågældende politikreds. Samarbejdet med ungesamrådet vil afhænge af samrådets organisering og vil derfor være forskellig fra kommune til kommune. Den kommunale sagsbehandler har ansvaret for, at der – på baggrund af en grundig undersøgelse af den unge – udarbejdes en indstilling om egnethed til ungdomssanktion, rammer for sanktionen og eventuelle vilkår, der bør knyttes til dommen, samt at indstillingen er ledsaget af en handleplan for den unge. I afsnittet "Opmærksomhedspunkter" nedenfor, fremhæves de konkrete elementer, der bør fremgå af indstillingen.

I mange kommuner vil sagsbehandleren sammen med Ungesamrådet vurdere den unges egnethed til ungdomssanktionen, ligesom rammerne for en eventuel sanktion fastsættes og indstilles sammen med Ungesamrådet.

Sendes Ungesamrådets indstilling direkte til anklagemyndighed og retten, kan kommunens handleplan for den unge evt. vedlægges. I andre tilfælde, hvor det er den unges sagsbehandler, der sørger for at fremsende Ungesamrådets indstilling, vedlægges den unges handleplan ligeledes samt eventuelt en udtalelse fra kommunen.

Så snart der foreligger en tilstrækkelig undersøgelse og udredning af den unge, som afdækker, hvilke forhold, der skal arbejdes med særligt i sanktionens 2. fase, bør sagsbehandleren begynde at afsøge egnede anbringelsessteder til 2. fase. Denne proces kan med fordel påbegyndes inden dom.

Tilsvarende skal sagsbehandleren overveje, hvem der kan tilknyttes som koordinator i tilfælde af en dom til ungdomssanktion. Vedkommende skal være klar til at fungere som koordinator fra domstidspunktet.

Figur 8.1: Sagsbehandlerens opgaver i forbindelse med indstilling og handleplan.

- Samarbejde med ungesamrådet om indstilling til ungdomssanktion.
- Tage endelig stilling til, om der fra kommunens side skal indstilles til ungdomssanktion.
- Meddele den unge og den unges forældre om resultatet af kommunens overvejelser vedr. ungdomssanktion.
- Afvikle en samtale med den unge forud for udarbejdelse af indstilling og handleplan.
- Udarbejde, evt. i samarbejde med ungesamrådet, en detaljeret og begrundet indstilling til retten.
- Motivere den unge for at indgå i denne sanktion.
- Sondere og vælge et egnet fase 2 anbringelsessted, der er i stand til at håndtere den unges udfordringer, fx misbrug.
- Udarbejde handleplan med mål og delmål.
- Udvælge og ansætte koordinator.
- Sende indstilling vedlagt handleplan til retten.

Ungesamrådet

Ungesamrådet har en rådgivende funktion over for anklagemyndigheden og retten. Opgaven for medlemmerne af ungesamrådet, der ofte omfatter den unges sagsbehandlere, er dels at udarbejde indstillinger til brug for anklagemyndigheden og for retten i konkrete straffesager mod unge under 18 år og dels at udarbejde indstillinger om det mest hensigtsmæssige anbringelsessted. I forbindelse med en ungdomssanktion vil det ofte betyde, at ungesamrådet drøfter og vurderer, om den unge er egnet til en ungdomssanktion, hvor længe de enkelte faser skal være, evt. hvor den unge skal være anbragt i 2. fase, samt om der skal være andre pålæg knyttet til den unges sanktion.

Sikrede institutioner

Sikrede institutioner kan have en rådgivende rolle i forhold til sagsbehandleren og samtidig deltage i udredningen af den unge, herunder særligt en psykiatrisk screening, jf. kapitel 7.

Relevant viden

Indstilling

I forbindelse med effektevaluering af styrkelse af ungdomssanktionen interviewede Justitsministeriets Forskningskontor både sagsbehandlere og repræsentanter for anklagemyndigheden. I interviewene peges der på forskellige tendenser i forhold til, hvilke unge, der indstilles til ungdomssanktionen, men der peges dog ikke i en entydig retning. På den ene side peges der fra anklagemyndighedens side på, at der med årene er kommet et større fokus på proportionalitet mellem den begåede kriminalitet og sanktionen. Det vil sige, at der ikke indstilles til ungdomssanktionen, hvor alternativet forventes at være en kort ubetinget fængselsstraf på fx 1-2 måneder. På den anden side peges der særligt fra de sociale myndigheder på, at erfaringerne har været, at det er vanskeligt at få de "hardcore unge" godt igennem ungdomssanktionen, om end sanktionen oprindeligt var tiltænkt denne gruppe. Derfor opleves der en tendens til, at der i kommunerne er en tendens til primært at indstille til ungdomssanktionen for unge, som man klart vurderer, vil kunne profitere af sanktionen. I interviewene bliver der også peget på, at de

unges motivation samt mulighederne for et konstruktivt samarbejde med forældrene indgår i vurderingen af, om der skal indstilles til sanktionen. Endelig bliver der i interviewene peget på ændringer i sagsbehandlingsgangen hos de sociale myndigheder i forbindelse med indstilling til ungdomssanktionen fra en praksis i sanktionens første år, der byggede på den enkelte sagsbehandlers vurdering, til en praksis præget af fælles procedure, der har medført en mere kvalificeret, stringent og kritisk vurdering af, om den unge kan profitere af ungdomssanktionen.⁵⁹

Handleplaner

Handleplanen er bindeled mellem den anbringende kommunale myndighed, den unge og forældrene. Den er koordinatorens arbejdsredskab og institutionens handlingsanvisende grundlag for formulering af behandlingsplanens indsatser og metoder, der forventes at imødekomme planens overordnede målsætninger.

Med lovændringerne er det indført, at handleplanen skal have særligt fokus på at motivere og ruste den unge til uddannelse og beskæftigelse. Disse fokusområder skal således fremgå allerede fra fase 1, som konkrete mål i handleplanen. Gennem alle 3 faser skal der foreligge en plan for, hvordan man kan forberede og motivere den unge til uddannelse og beskæftigelse. Det er sagsbehandlerens ansvar at opstille de overordnede punkter i handleplanen, mens det er koordinatorens opgave at sikre, at den unge og forældrene inddrages i udførelsen.⁶⁰

Ifølge koordinatorene fra Rambølls spørgeskemaundersøgelse vurderedes det, at der i 61 pct. af sagerne i høj eller meget høj grad er fokus på uddannelse og beskæftigelse. Fokus på uddannelse og beskæftigelse stiger typisk ved afslutningen af sanktionen, hvor 77 pct. af sagerne har fokus herpå.

Det er en generel vurdering, at handleplanen og opfølgningerne på samme er med til at skabe fælles retning for den unges forløb. En sagsbehandler fortæller, at "*handleplanen er et redskab til at holde hinanden op på de opgaver, der skal udføres internt mellem de professionelle. Handleplanen fungerer som en kontrakt mellem de involverede parter*".⁶¹

Det vurderes dog også, at der er stor variation i, hvor godt de unges kendskab til handleplanen er, og hvor engagerede de er i forhold til deres egen handleplan. Det kan være vanskeligt for de unge at forholde sig til overordnede mål for handleplanen, viser Rambølls evaluering af ungdomssanktion.

Ankestyrelsens praksisundersøgelse om udslusning fra de sikrede afdelinger understøtter billedet af, at der i starten af sanktionen i godt og vel halvdelen af sagerne er handleplaner med mål for uddannelse og beskæftigelse. I næsten alle sager om ungdomssanktion havde kommunen lavet en handleplan, og i tre fjerdedele af disse sager havde kommunen forholdt sig til en plan for den unge om job og/eller uddannelse efter opholdet på en sikret afdeling.⁶²

Valg af anbringelsessted

I Rambølls evaluering af Styrkelse af ungdomssanktionen viser casestudier, at flere forhold spiller ind på valg af anbringelsessted. For det første har geografisk placering betydning. Enten fordi den unge gerne skal væk fra det gamle lokalområde, eller fordi det er væsentligt at fastholde og styre relationer fx mellem den unge og forældrene. For det andet kan anbringelsesstedets erfaringer med unge i ungdomssanktionen spille ind, da sagsbehandlere mener, anbringelsesstederne skal have øje for de særlige forhold, der gør sig gældende i en ungdomssanktion.

Opmærksomhedspunkter

Følgende punkter kan med fordel inddrages i arbejdet med indstilling og handleplaner:

Inddragelse

Det er afgørende, at den unge inddrages i udformningen af handleplan og opstilling af mål samt delmål. Ungdomssanktionen er rammen, men den unge skal være med til at fastsætte indholdet, og der bør lægges stor vægt på den unges ønsker til uddannelse og arbejde.

Undersøgelser tyder på, at foranstaltninger virker bedst, når familien inddrages og samarbejder. Det kan anbefales at involvere forældrene og netværket så meget som

muligt, så de kan støtte op om den unges tilbagevenden til en normal tilværelse efter sanktionen.⁶³

Undersøgelse, indstilling og handleplan til ungdomssanktion bør udarbejdes så hurtigt som muligt. Dog bør det ikke foregå hurtigere, end at det er muligt aktivt at inddrage den unge og forældrene. Det kan være bedre, at det tager en uge længere at udarbejde indstilling og handleplan, der gennem inddragelse af den unge og forældrene er afstemt i forhold til den unges ønsker om uddannelse og beskæftigelse, end at den unge får en handleplan for et toårigt forløb, som han eller hun ikke forstår.⁶⁴

Indstilling

Indstillingen – herunder handleplanen for ungdomssanktionsforløbet – bør være så præcis som muligt. Dommen skal give mening for den unge i forhold til at bruge tilbuddene om støtte til at opnå en normal voksentilværelse uden kriminalitet. Samtidig skal præcisionen bidrage til, at der ikke senere opstår tvivl om, hvordan dommen skal forstås, og hvilke krav til den unge og det offentlige der er forbundet med den.

Retten tager stilling til skyldsspørgsmålet og til, hvorvidt den unge og sagen opfylder de kriterier, der er fastsat for at idømme en ungdomssanktion. Endvidere fastsætter retten enten længden eller den maksimale længde af institutionsophold, herunder ophold i sikret institution, på baggrund af indstillingen fra de sociale myndigheder.

Afgørende for længden af institutionsophold, herunder ophold i sikret institution, er den unges behov for udredning og behandling – herunder behovet for fastholdelse for at nå handleplanens mål. Det er alene de sociale myndigheder, der har mulighed for og kompetence til at vurdere behovet.

Formålet med ophold i en sikret afdeling er blandt andet, at den unge skal blive fokuseret på og afklaret med hensyn til at gennemføre et behandlings- og udviklingsforløb med henblik på at styrke mulighederne for uddannelse og beskæftigelse. Tidsrammen for 1. fase skal således afpasses efter, at den unge ikke opholder sig længere tid i sikrede institutioner, end behovet for udredning, visi-

tation til 2. fase og justering af handleplanen tilsiger.⁶⁵ Hvis en pædagogisk observation af den unge foretaget i varetægtsperioden viser, at den pågældende unge ikke har behov for at være i en sikret afdeling, kan de sociale myndigheder indstille, at ungdomssanktionen indledes på en almindelig døgninstitution eller et opholdssted.

Derfor er det helt afgørende, at indstillingen er præcis på følgende områder;

- Hvor længe skal den unge opholde sig i sikret institution (maksimalt 12 måneder).
- Hvor længe skal den unge opholde sig i åben institution eller godkendt opholdssted (maksimalt et år og seks måneder inkl. tiden i sikret institution).
- Hvilke pålæg skal den unge overholde, fx om uddannelse, arbejde, fritidsaktiviteter eller misbrugsbehandling.
- Kommunens bemyndigelse til at fastsætte pålæg om opholdssted, herunder tilbageførsel til eller fortsat anbringelse på sikret afdeling eller døgninstitution inden for de længstetider, der er fastsat i straffelovens § 74 a, stk. 2, 2. pkt.

Hvis retten følger en indstilling fra kommunen og ungesamrådet og idømmer den unge en ungdomssanktion, vil indstillingens udformning ofte ligge til grund for dommens formulering og indhold og dermed den bemyndigelse, som dommen giver kommunen til at handle. Kommunen bør derfor i forbindelse med indstillingen nøje overveje, om der er forhold, der bør fremgå af dommen.

Handleplan

Handleplanen skal hænge sammen med indstillingen. Det vil sige, at handleplanen skal forholde sig til de rammer og vilkår, som fremgår af indstillingen. Dermed sikres, at der bliver taget stilling til det overordnede mål med de tre faser og delmålene for hver af faserne.

Målene i handleplanen skal være konkrete, realistiske og målbare, så den unge, forældre og andre aktører kan følge med, når det overordnede mål og konkrete delmål er nået. Konkretiseringen betyder, at det ikke er tilstrækkeligt at angive, at den unges skolekunderskaber skal styrkes.

Det skal fremgå, hvilke skolekunderskaber, der skal styrkes samt strategien for, hvorledes der skal arbejdes på dette.

Handleplanen bør ændres undervejs, når nogle mål og delmål indfries hurtigere end forventet, mens andre tager længere tid. Det kan også vise sig, at der er andre ressourcer, vanskeligheder eller nye behov, som gør ændringer nødvendige, og hvor der skal opstilles nye mål og delmål, som der skal arbejdes med. Opholdet i sikret afdeling i 1. fase kan fx bruges til at konkretisere de konkrete delmål for den socialpædagogiske behandling i 2. fase og udarbejdelse af en behandlingsplan. Justeringerne kan foretages ved de netværksmøder, der finder sted undervejs i forløbet, jf. kapitel 9-11.

I forhold til sanktionens 2. fase er det i forbindelse med udarbejdelse af handleplanen vigtigt at være opmærksom på, at der er en meget høj sammenbrudsfrekvens for teenageanbringelser. Sagsbehandleren bør derfor tage denne risiko med i betragtning og overveje, hvilke initiativer der eventuelt kan virke forebyggende. Sagsbehandleren kan fx vælge at drøfte risikoen for sammenbrud med den unge og dennes forældre, således at også de er opmærksomme på risikoen og kan bede om hjælp, inden, et eventuelt sammenbrud finder sted. Ulemperne mindskes, når der allerede fra begyndelsen findes en plan for, hvad der skal ske i tilfælde af et sammenbrud.

Sagsbehandleren bør være forberedt på, at der er stor sandsynlighed for, at der undervejs skal træffes hurtige afgørelser, som medfører justering af handleplanen, fx ved skift af anbringelsessted i 2. fase, tilbageførsel eller hvis den unge bliver varetægtsfængslet i en ny sag.

Valg af koordinator

Valget af koordinator skal finde sted inden dommen, så den unge straks ved domsafsigelsen har en koordinator. Det er centralt, at den unge inddrages i valget af koordinator.

Der er ingen særlige regler for, hvem der kan være koordinator for en ung i ungdomssanktionen. Det er den unges opholdskommune, der ansætter koordinatoren.

Koordinatorens nærmere opgaver aftales med opholdskommunen (ofte den unges sagsbehandler).

Der bør lægges vægt på, at vedkommende kan følge den unge gennem hele ungdomssanktionen. Koordinatoren skal så vidt muligt være en, den unge kender i forvejen og kan fx være en tidligere tildelt kontaktperson, ansatte fra den sikrede afdeling, eller en den unge kender fra fx skole eller fritidsaktiviteter. Det kan også være en person, som kommunen udpeger.⁶⁶ Den unges synspunkter og ønsker til hvem, der skal være koordinator er også et væsentligt hensyn.

Derudover er det relevant at tage hensyn til:

- Geografiske forhold.
- Personens mulighed for at knytte relation til den unge.
- Personens muligheder og kompetencer i forhold til at kunne støtte den unge som kontaktperson, herunder særligt i 3. fase.
- Personens viden om den kommunale organisering af indsatser og kendskab til relevante fagpersoner, med hvem der eventuelt skal koordineres indsatser med i forhold til uddannelse, beskæftigelse, forsørgelse, misbrugsbehandling eller anden hjælp.
- Personens kompetencer til at arrangere og gennemføre netværksmøder.

Koordinatorer kan være tilknyttet flere unge og fungere som koordinatorer i en længere årrække.

Flytter den unge fx til en anden landsdel i 3. fase, i forhold til hvor koordinator arbejder, kan det overvejes at skifte koordinator, selv om dette oprindeligt ikke har været hensigten. Baggrunden er, at det særligt i 3. fase kan være afgørende for et godt forløb, at der er en tæt kontakt mellem den unge og koordinatoren.

I en situation, hvor en ung giver udtryk for, at vedkommende ikke ønsker en koordinator, bør der tages udgangspunkt i, om der er personer, som den unge er tæt knyttet til, og som evt. kan varetage koordinatorfunktionen.

Ressourceforbrug til koordinator

I bemærkningerne til lovforslaget til styrkelse af ungdomssanktionen blev det forudsat, at ressourceforbrug til arbejdsomfanget for og udgiften til en koordinator ville være forskellig i de tre faser. Det var forventningen, at koordinatoren i den 1. fase bruger tid på at lære den unge at kende, og at omfanget vil svare til det antal timer, en kontaktperson almindeligvis bruger på en ung. I 2. fase skal koordinatoren holde løbende kontakt til den unge under anbringelsen på en åben døgninstitution eller et opholdssted. Men det blev forudsat, at relationen mellem koordinator og den unge var etableret, og at koordinatoren derfor ikke skulle bruge så meget tid i 1. fase. Den unges behov for støtte forventes opfyldt af anbringelsesstedet. Behovet for en kontaktperson, der kan give massiv støtte, opstår derimod i 3. fase. Af den grund er forventningen, at koordinatoren i 3. fase afsætter gennemsnitlig omkring dobbelt så meget tid til den unge i ungdomssanktionen, som man normalt antager, at kontaktpersoner bruger pr. ung. Ofte vil der være behov for mere støtte i starten af 3. fase end ved slutningen.⁶⁷

Det angivne omfang af koordinatorens tidsforbrug er gennemsnitlig. Nogle unge vil gennem forløbet have behov for mere støtte, mens andre vil kunne klare sig med mindre. Ligeledes vil arbejdsomfanget variere inden for de tre faser således, at det fx er større i overgangsperioden fra en fase til den næste, eller hvor der i øvrigt sker ændringer for den unge. En række koordinatorer har endvidere erfaret, at de ofte bruger lige meget tid i 2. fase som 1. fase.⁶⁸ Det kan i begyndelsen af et ungdomssanktionsforløb være vanskeligt at skønne præcist, hvor stort arbejdsomfanget for koordinatoren vil blive gennem de to år. Derfor bør aftalen med koordinatoren udformes således, at der kan ske justeringer af arbejdsomfanget undervejs.

Forberedelse af fase 2 – anbringelsessted

Af hensyn til den koordinerede og sammenhængende indsats er det vigtigt, at arbejdet med at finde det rette anbringelsessted i 2. fase iværksættes så hurtigt som muligt – også selv om en eventuel psykologisk udredning ikke er afsluttet. Det anbefales, at kommunen allerede i forbindelse med udarbejdelse af handleplan og indstilling

finder en egnet institution eller opholdssted til 2. fase. Er der ikke fundet en institution eller et opholdssted til fase 2 inden dommen, bør det ske snarest efter påbegyndelse af 1. fase. Så snart institutionen til fase 2 er fundet, skal den unge have besked herom.

Anbringelsesstederne skal ikke være specifikt godkendte til at have unge i ungdomssanktionen, men det valgte anbringelsessted skal kunne håndtere de sociale, psykiske og adfærdsmæssige problemer og udfordringer, som den unge har. Som ved andre anbringelser må kommunen kun anvende anbringelsessteder, som er opført i Tilbudsportalen.

Valget bør desuden afspejle og tage hensyn til sammenhæng og kontinuitet; muligheden for at fortsætte uddannelse eller beskæftigelse samt geografiske hensyn i forhold til senere udslusning.

Et særlig opmærksomhedspunkt er, at unge, der idømmes en ungdomssanktion, ofte har begået personfarlig kriminalitet. Anbringelsesstedet skal således kunne håndtere meget impulsive unge med udadreagerende adfærd. Konkrete metoder til konflikthåndtering, konfliktnedtrapping, motivation af de unge samt adfærdsregulering skal være centrale tilgange og værktøjet for et anbringelsessted til denne gruppe af unge.

Endvidere er det vigtigt, at institutionen eller det godkendte opholdssted realistisk set kan imødekomme den unges behov for særlig støtte på det personlige, det sociale og det skolefaglige område i fornødent omfang.

I den sammenhæng er det centralt at undersøge, hvorvidt der er relevante skoleundervisningstilbud for den unge i eller uden for institutionen. Ligeledes bør der sættes fokus på tilstedeværelsen af relevante pædagogiske og behandlingsorienterede metoder, der kan forventes at afhjælpe den unges vanskeligheder. Også eventuelle psykiske lidelser eller misbrugsproblemer skal der tages højde for ved valg af institution eller opholdssted til fase 2, herunder om anbringelsesstedet til fase 2 fx skal kunne tilbyde den unge behandling for et misbrug.

Medmindre særlige sociale forhold undtagelsesvis peger mod, at den unge skal være anbragt i 3. fase, bør der udfærdiges en aftale med anbringelsesstedet til fase 2, som klart angiver, hvilke mål og delmål, den unge skal opnå i løbet af fase 2, samt hvilke mål, der skal være indfriet ved afslutningen af fase 2, således at den unge er rustet til at overgå til ambulanseregion.

Værktøjskasse

Anbefalinger vedrørende handleplaner

- Centrale konklusioner og vurderinger fra udredningen, den børnefaglige undersøgelse, psykologisk undersøgelse, udtalelse fra sikret afdeling mv., bør konkretiseres til arbejds-punkter i handleplanen således, at handlepla-nen fremstår som et fælles styringsredskab.
- Handleplanen bør indeholde operationelle suc-ceskriterier, som er opdelt i en række konkrete delmål, som samlet fører i retning af få over-ordnede mål for den unges sanktion.
- Den unge skal så vidt muligt inddrages i for-mulering af delmål og som minimum løbende informeres om handleplanens delmål.
- Det er særligt vigtigt at opstille operationelle og målbare mål og delmål for sanktionens 1. fase.
- Handleplanerne bør indeholde præcise formu-leringer vedrørende pålæg.
- Pålæg bør formuleres og synliggøres for den unge tidligt i forløbet.
- Overtrædelse af pålæg nævnes som et fast punkt i handleplanerne.
- Selvom pålæg bør formuleres præcist, skal der samtidig bevares et handlerum. Det vil sige, at pålæg ikke bør fremstilles som en udtømmen-de liste, og at det til enhver tid er personalet og ikke den unge, der afgør, om der er sket en overtrædelse af pålæg.

Anbefalinger vedrørende indstilling⁶⁹

- Forvaltningens indstilling bør forholde sig spe-cifikt til varigheden af anbringelsen på sikret institution i fase 1 og på døgninstitution eller opholdssted i fase 2 således, at den tidsmæs-sige inddeling begrundes i den unges udvikling og ikke blot angives ud fra lovforslagets stan-dardeksempel.
- Angivelsen af fasernes varighed skal så vidt muligt præciseres med et antal måneder.
- Formålstjenlige pålæg, jf. straffelovens § 57, bør fremgå af indstillingen.

Skabelon til indstilling til ungdomssanktion

Indledning og forvaltningens vurdering

Oplysninger om hvornår kommunen er blevet forespurgt, samt om kommunen indstiller den unge til ungdomssanktion eller ej.

Resumé

Kort overordnet resume af sagen, der beskri-ver den unges aktuelle situation. Fx kan følgende punkter med fordel indgå i udtalelsen:

- Den unges udvikling og adfærd samt behov for støtte
- Familieforhold
- Skole/fritid/uddannelse/arbejde
- Eventuelt misbrug
- Den unges ressourcer og holdning til ung-domssanktion
- Forældrenes holdning til ungdomssanktion
- Særlige problemstillinger; herunder fysisk og psykisk sundhed
- Tidligere erfaring med pædagogisk døgnbe-handling

Vurdering og baggrund for vurderingen

Kommunen står for det socialfaglige aspekt af sagen. Politianklageren eller den unges forsvarer har ansvar for det juridiske i sagen. Det er vigtigt, at vurderingen underbygges af faglige argumenter, der beskriver, hvorfor kommunen mener, at ungdomssanktionen vil være formålstjenstligt, eller hvor den ikke vil være en hensigtsmæssig ramme for den pågældende. Er døgnplacering relevant, hvilke rammer, den unges behandlingsbehov etc.

Vurderingen bør tage udgangspunkt i eksisterende viden om den unge kombineret med en aktuel udredning. Hvis den unge opholder sig i varetægts-surrogat på en sikret afdeling, bør der i indstillingen være en udtalelse fra den sikrede afdeling.

Det er udelukkende domstolens opgave at afgøre skyldsspørgsmålet, og kommunen skal derfor ikke forholde sig til den verserende sag og eksempelvis vurdere, om den unge blev lokket eller lignende.

Konkret handleplan for ungdomssanktionen

Hvis ungdomssanktionen anbefales, skal der opstilles en konkret plan for fase 1, 2 og 3. For hver fase skal angives varighed, opholdssted og forslag til indholdsbestemte problematikker, der skal arbejdes på under den pågældende fase.

Det er vigtigt, at der opstilles konkrete mål for hver fase – gerne med delmål, som kan realiseres inden for korte angivne perioder, så den unge oplever, at der sker fremskridt. Centrale konklusioner og vurderinger fra udredningen, børnefaglig undersøgelse, psykologisk undersøgelse, udtalelse fra sikret afdeling etc. bør konkretiseres til arbejdsplaner eller delmål i handleplanen.

Handleplanen bør indeholde præcise formuleringer vedrørende pålæg samt overtrædelser af pålæg. Fase 1 er typisk op til to måneders varighed, fase 2 op til 12 måneder og fase 3 de resterende 10 måneder. Dette er dog ikke standard; det skal i hvert enkelt tilfælde vurderes, hvor længe den unge vil have glæde af at opholde sig i hver fase i forhold til de konkrete mål.

Indstillingsskrivelse til retten

Inspireret af indstilling fra Samrådet vedrørende kriminelle unge – Region Syddanmark.

“Socialforvaltningen i Y-Kommune skal udtale følgende:

Såfremt retten finder, at sagen kan afgøres med en ungdomssanktion jf. straffelovens § 74a, finder Y-kommune sigtede egnet til at modtage en sådan sanktion med vilkår om, at han i 2 år undergives tilsyn af de sociale myndigheder og efter de sociale myndigheders nærmere bestemmelse undergiver sig socialpædagogisk behandling.

I de første indtil x måneder anbringes på en sikret afdeling på en døgninstitution for børn og unge.

Og herefter i indtil x måneder anbringes på en døgninstitution eller godkendt opholdssted og i øvrigt efterkommer pålæg fra de sociale myndigheder om opholdssted, herunder tilbageførsel til eller fortsat anbringelse på sikret afdeling eller døgninstitution inden for de længstetider, der er fastsat i straffelovens § 74a, stk. 2, 2. pkt.”

Værktøjskasse

Eksempler på indstillinger fra domme til ungdomssanktion

U.2014.2299Ø

Tiltalte T havde blandt andet gjort sig skyldig i røveri og to voldsforhold. I forbindelse med rets-sagen i byretten afgav V kommune udtalelse ved-rørende T:

”Det er fortsat vores vurdering at T – i de rette rammer – vil kunne profitere af en ungdomssank-tion.

T bor igen hos sin mor. T har igen givet udtryk for at han gerne vil ud at sejle, »lære at være sømand«. Han ønsker ikke nogen »fucking skole«, men vil »lære noget med hænderne«. T har ikke egentlige uddannelsesønsker. Vi har haft kontakt til Skibs-projektet B, som har en plads til T, med mulighed for at sejle med en coaster eller med sejskib.

Vi vurderer, at det vil være mest formålstjenligt, at han kommer ud at sejle med en coaster, hvor han ikke skal relatere sig til jævnaldrene.

Ungdomssanktionens fase 2, som planlægges at effektueres på et skib, bør vare 12-14 måneder. I denne periode skal T forsøges motiveret til at vælge en ikke-kriminel fremtid samt motiveres til at færdiggøre sin skolegang og påbegynde uddan-nelse. I fase 3 skal T fortsat have den fornødne støtte til at fastholde sin forhåbentligt positive udvikling.”

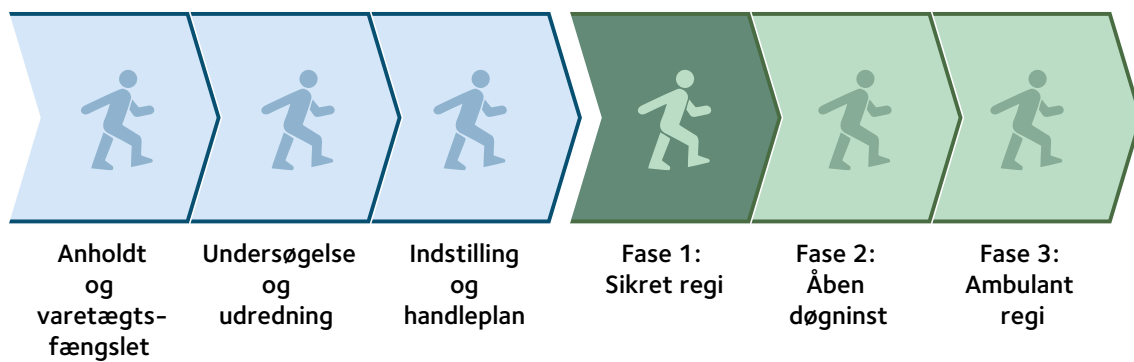
Byretten idømte T ungdomssanktion med opstart i 2. fase og fastsatte tidsrammen for 2. fase til ”indtil 14 måneder”.

U.2016.1038Ø

T2 havde blandt andet gjort sig skyldig i spark mod en pædagogmedhjælper, flere indbrudstyve-rier, groft hærværk og ildspåsættelse. I en udtalelse fra H Kommune, udfærdiget i forbindelse med landsrettens behandling af sagen, fremgår blandt andet følgende:

”H Kommune, familierådgivningen anbefaler fort-sat, at T2 idømmes en ungdomssanktion i med-før af straffelovens § 74a. Det anbefales, at T2 anbringes på den sikrede institution D i fase 1, hvor han kan få den nødvendige struktur og stabi-litet, samtidig med at det nuværende opholdssted C holder ugentlig kontakt med ham. Endvidere anbefaler vi, at udfasningen til fase 2 kommer til at foregå på nuværende opholdssted C.”

Tiltalte T2 blev i landsretten idømt en ungdoms-sanktion for de strafbare forhold. Det var en ændring af byrettens dom, hvor han var blevet idømt en ubetinget fængselsdom på 1 år.

Kapitel 9. 1. Fase – sanktionen indledes

Sanktionens 1. fase er præget af, at det er en kort fase; i gennemsnit ca. to måneder. Derudover er den kendetegnet ved at være en indledende fase, hvor den socialpædagogiske behandling skal sættes i værk. Dette arbejde påvirkes af, at en del af de unge ikke ønsker sanktionen, men hellere ville være 'sluppet med' en ubetinget fængselsdom. Samtidig skal man være opmærksom på overgangen mellem varetægt og fase 1. Mange af de unge har siddet i varetægtssurrogat på en sikret institution, i mange tilfælde den samme, som de skal opholde sig på i fase 1. Derfor er det vigtigt at markere, at der sker et skifte mellem varetægtens ophør og ungdomssanktionens begyndelse.

I fase 1 foregår også den supplerende udredning med henblik på at fastlægge en behandlingsplan, som kan opfylde målene i handleplanen (eller den helhedsorienterede plan) og få den unge på ret kurs.

§ Lovgivning

Her gennemgås de regler, der er relevante for den unges ophold i sikret afdeling i 1. fase af ungdomssanktionen. Det drejer sig om forhold knyttet til dommen, om sanktionens starttidspunkt og manglende overholdelse af pålæg, om anbringelse, overførsel og ophør af anbringelse på sikret institution samt om regler knyttet til opholdet på den sikrede institution.

Anbringelse i sikret institution

Anbringelse af den unge i 1. fase i sikret regi har hjemmel i dommen, når det i dommen er angivet, at den unge skal opholde sig i sikret regi i en periode. I dommen vil det ofte være formuleret som "I de første indtil x måneder anbringes på en sikret afdeling på en døgninstitution for børn og unge". Står der "indtil x måneder", er det den maksimale længde, som 1. fase kan have, og kommunen er bemyndiget til at træffe afgørelse om, at den unge overgår fra 1. til 2. fase inden den angivne maksimale tidsperiode er udløbet. Står der derimod "i x-måneder", skal den unge opholde sig i sikret regi i hele den fastsatte periode.

Foruden hjemmel til anbringelse i 1. fase i sikret regi, kan dommen indeholde hjemmel til at tilbageføre den unge til sikret regi. Læs mere herom i kapitel 12.

Kommunen kan med henblik på at få den unge "ind i det sociale system" træffe afgørelse om anbringelse af den unge efter servicelovens kapitel 11 eller 12, afhængigt af, om den unge er under eller over 18 år. Den unge vil, på grund af dommen til ungdomssanktionen, ikke skulle opfylde servicelovens målgruppekriterier samt krav om samtykke.⁷⁰

Starttidspunktet for sanktionen

I sager, hvor der kan blive tale om ungdomssanktion, skal anklagemyndigheden over for retten anmode om, at ungdomssanktionen påbegyndes ved endelig dom med henblik på at sikre, at det fremgår udtrykkeligt af dommen, at de to år, som ungdomssanktionen varer, regnes fra endelig dom.⁷¹

Om fuldbyrdelse af dommen

Ifølge retsplejelovens § 997, stk. 1, er det politidirektøren, der skal drage omsorg for fuldbyrdelsen af en straffedom. Bestemmelsen indebærer for så vidt angår domme efter straffelovens § 74 a, at politidirektøren skal underrette de sociale myndigheder om dommen. Det er herefter de sociale myndigheder, der skal iværksætte fuldbyrdelse af dommen, og de sociale myndigheder skal i den forbindelse også påse, at foranstaltningerne i henhold til dommen ophører senest to år efter endelig dom, og at længstetiderne for den idømte ungdomssanktion overholdes.⁷²

Tidspunktet for fuldbyrdelse af en dom til ungdomssanktionen vil afhænge af den konkrete formulering i dommen. Hvis dommen er formuleret således, at domfældte:

"- i 2 år fra endelig dom undergives tilsyn af kommunen [...]"

- i indtil 2 måneder anbringes på en sikret afdeling [...]"

indebærer det, at startdatoen ved beregningen af fase 1 er den dag, hvor fuldbyrdelsen af ungdomssanktionen er påbegyndt med anbringelse på en sikret afdeling. Det er kommunens ansvar at fuldbyrde en dom til ungdomssanktion, og fuldbyrdelsen vil tidligst kunne påbegyndes fra det tidspunkt, hvor dommen er endelig, dvs. når der er afsagt dom og en eventuel ankefrist er udløbet, uden at dommen er blevet anket, jf. retsplejelovens § 999, stk. 1. Fuldbyrdelsen kan dog påbegyndes før udløbet af ankefristen, hvis både den unge og anklagemyndigheden har givet afkald på anke.

Beregning af længstetider

I kapitel 11 vedrørende 3. fase og efterværn gennemgås i afsnittet "Lovgivning" reglerne om sanktionens sluttidspunkt samt beregning af længstetider.

Manglende overholdelse af pålæg

Som det er beskrevet i kapitel 8, har retten mulighed for i forbindelse med dommen at tilknytte pålæg. Et af pålæggene kan være pålæg om institutionsophold. Et andet at den unge skal underkaste sig de kommunale/socialle myndigheders tilsyn. At der er tale om pålæg og ikke blot vilkår indebærer, at afgørelsen (inklusive pålægget om institutionsophold) kan gennemføres umiddelbart efter sit indhold. Et pålæg i en dom til ungdomssanktion, fx om institutionsophold, kan gennemtvinges umiddelbart og om nødvendigt med politiets bistand.⁷³

Anbringelse, overførsel og forbliven

Kommunalbestyrelsen skal, hvis en dom til ungdomssanktionen indebærer et ophold på en sikret institution, træffe afgørelse om hvilken institution, den unge skal anbringes på.

Er der behov for, at den unge overflyttes til en anden sikret døgninstitution end den, hvor den unge indledte sanktionen, kan kommunalbestyrelsen træffe afgørelse herom, jf. voksenansvarsbekendtgørelsens § 7, stk. 7. Det kan eksempelvis være hensigtsmæssigt, at den unge kommer tættere på sin hjemegn. Alternativt kan overflytning finde sted, når der har været konflikter mellem den unge og personalet eller de øvrige unge. Er der imid-

lertid behov for, at den unge overflyttes til en særlig sikret afdeling, skal servicelovens § 63 c anvendes.

Kommunalbestyrelsen kan ligeledes, med udgangspunkt i voksenansvarsbekendtgørelsens § 7, stk. 7, beslutte, at den unge skal forblive i en sikret afdeling. I dommen kan den unge i henhold til straffelovens § 74 a, stk. 2, 1. pkt., jf. § 57, pålægges at overholde kommunens nærmere bestemmelser om den socialpædagogiske behandling og at efterkomme pålæg om opholdssted, herunder fortsat anbringelse på sikret afdeling ud over det i dommen umiddelbart fastsatte. Dog inden for de generelle længstetider, der er fastsat i straffelovens § 74 a, stk. 2, 2. pkt. Læs mere i kapitel 12 om kriterierne for at træffe afgørelse om, at en ung skal forblive i sikret afdeling.

Den unges opholdskommune træffer tillige i henhold til voksenansvarsbekendtgørelsens § 10, stk. 4, afgørelse om ophør af anbringelsen i sikret afdeling, når anbringelsen er et led i en ungdomssanktion – dog inden for de rammer, der er fastsat i dommen.

Udgang under anbringelsen

Der er fastsat særlige regler om udgang fra sikrede institutioner for unge, der er idømt en ungdomssanktion. De findes i bekendtgørelse nr. 200 af 25. marts 2004 om udgangstilladelse m.v.⁷⁴ til personer, der er anbragt i sygehus eller institution i henhold til strafferetlig afgørelse eller i medfør af farlighedsdekret. Udgang til en ung idømt ungdomssanktionen kan fx være relevant, hvis den unge skal besøge den døgninstitution eller det opholdssted, hvor vedkommende skal anbringes i 2. fase.

Unge, der anbringes på en sikret afdeling som led i en ungdomssanktion, kan tidligst få udgang efter 30 dages ophold på afdelingen, medmindre det drejer sig om indlæggelse på sygehus. Dette gælder også i tilfælde, hvor den unge tilbageføres til den sikrede afdeling.⁷⁵

Efter de 30 dage kan lederen af den sikrede afdeling træffe afgørelse om udgang uden for afdelingens område, når det drejer sig om udgang uden ledsagelse af højst tre timers varighed inden for samme døgn eller enkeltstæn-

de udgang med ledsagelse, herunder af nærtstående, af mere end tre timers varighed, men uden overnatning.

Den politidirektør, i hvis kreds sagen har været behandlet, kan træffe afgørelse om mere omfattende udgang til den unge. Det drejer sig om udgang uden for afdelingens område:

- Uden ledsagelse i mere end tre timer, men uden overnatning,
- Med ledsagelse, herunder af nærstående, af mere end tre timers varighed uden overnatning, når der er tale om en generel tilladelse,
- Med en eller flere overnatninger til besøg hos pårørende eller lignende,
- Til arbejde m.v. om dagen.

I tilfælde af hospitalsindlæggelse træffer lederen af den sikrede afdeling afgørelse om uopsættelig indlæggelse, mens det er politidirektøren, der træffer afgørelse om andre tilfælde af indlæggelser.

Derudover kan statsadvokaten træffe afgørelse om udgange, der ikke er omfattet af ovennævnte tilfælde. I de tilfælde, hvor det ikke er lederen af afdelingen, der træffer afgørelse om udgang, skal lederen indstille til politidirektøren eller statsadvokaten, hvilken afgørelse, der bør træffes.

Ved afgørelsen af hvorvidt der bør gives tilladelse til udgang m.v., skal der – ud over hensynet til den socialpædagogiske behandling – navnlig lægges vægt på hensynet til retssikkerheden, herunder om der er risiko for, at den unge i forbindelse med udgang vil begå ny kriminalitet, undvige eller på anden måde misbruge udgangstilladelsen.

Tilladelse til udgang skal betinges af, at den unge under udgangen ikke begår strafbare forhold eller i øvrigt misbruger udgangstilladelsen. Med henblik på at undgå misbrug kan tilladelsen til udgang også betinges af andre vilkår, fx at den unge ikke indtager alkohol eller euforiserende stoffer under udgangen, ved tilbagekomsten med-

virker til en alkoholtest eller afgiver en urinprøve eller ikke tager ophold andre steder end på udgangsadressen.

Endelig kan der, når lovovertrædelsens grovhed og karakter eller hensynet til offeret taler for det, fastsættes vilkår om, at den unge ikke må besøge bestemte steder eller opsøge bestemte personer.

Voksenansvarsloven

Voksenansvarsloven fastsætter rammer for plejefamilier og personales adgang til som led i varetagelsen af den daglige omsorg at anvende magt og foretage andre indgreb i anbragte børn og unges selvbestemmelsesret. Voksenansvarsloven regulerer forholdene under anbringelsen.

Reglerne om magtanvendelse og andre indgreb i selvbestemmelsesretten over for anbragte børn og unge skal først og fremmest beskytte anbragte børn og unge mod overgreb og forebygge unødvendig magtanvendelse og andre indgreb i selvbestemmelsesretten.

Unge, som er idømt en ungdomssanktion, og som i 1. og 2. fase med hjemmel i dommen anbringes på institution eller opholdssted, er også omfattet af voksenansvarsloven.

I forhold til unge i ungdomssanktionen skal nævnes to opmærksomhedspunkter: Voksenansvarsloven gælder som udgangspunkt børn og unge under 18 år. Dog gælder en række af lovens bestemmelser også for unge over 18 år, når de er anbragt som led i en strafferetlig afgørelse. Det omfatter bl.a. unge i ungdomssanktionen.

For det andet indeholder voksenansvarsloven særlige bestemmelser om overvågning og afbrydelse af kommunikation for unge, der er anbragt som led i en strafferetlig afgørelse.

Læs mere om voksenansvarsloven på Socialstyrelsens hjemmeside: <https://socialstyrelsen.dk/tvaergaende-omrader/magtanvendelse-born-og-unge-1>.

Kontrol med breve, telefonsamtaler mv.

Når dommen er afsagt, og fuldbyrdelse af ungdomssanktionen er begyndt, er det voksenansvarsloven og servicelovens bestemmelser om regulering, begrænsning og kontrol med korrespondance og kommunikation, der gælder. Af særlig relevans i forhold til unge, der er idømt ungdomssanktionen, er voksenansvarslovens og voksenansvarsbekendtgørelsens særlige bestemmelser for sikrede institutioner og delvis lukkede afdelinger/døgninstitutioner samt de særlige bestemmelser for unge, der er anbragt som led i en strafferetlig dom eller kendelse.

Samvær og besøg

Der gælder ikke særlige regler for unge idømt ungdomssanktionen med hensyn til samvær med og besøg af personer fra netværket. Der henvises derfor til servicelovens almindelige bestemmelser om anbragte børn og unges samvær med forældre og andre personer fra netværket.⁷⁶

Sikrede døgninstitutioner og delvis lukkede døgninstitutioner vil i deres husorden have opstillet regler for besøg til de unge. Læs mere herom i voksenansvarsbekendtgørelsen og vejledningen til voksenansvarsloven.⁷⁷

Rømning

Ved en ændring af straffeloven i 2002⁷⁸ blev det strafbart for anholdte og fængslede, herunder personer i varetægtssurrogat samt unge i ungdomssanktionens 1. fase, at flygte eller forsøge at flygte. Forseelsen straffes med bøde eller fængsel indtil to år. En person anses for flygtet, når den pågældende aktivt unddrager sig den frihedsberøvelse, som den pågældende i anledning af en mistanke om et strafbart forhold eller afsoningen af en fængselsstraf er underlagt. En ung, der er surrogatanbragt, eller som afsoner en ungdomssanktion i sikrede institutioner for børn og unge, vil blive anset som flygtet, såfremt den pågældende forlader anbringelsesstedet uden tilladelse. Det samme gælder, hvis den unge i forbindelse med transport eller under ledsaget udgang undviger fra transporten eller ledsageren.

Det skal bemærkes, at reglerne om fangeflugt kun gælder, mens den unge opholder sig i sikret regi, og at det ikke vil være strafbart, hvis den unge udebliver fra institutionen efter uledsaget udgang.⁷⁹

Udfordringer og opmærksomhedspunkter

Det er vigtigt, at kommunen arbejder ud fra, at dommen alene angiver rammerne for ungdomssanktionen, og at disse kan tilpasses den enkeltes behov. Det er kommunens ansvar, at der sikres sammenhæng i såvel det sagsmæssige forløb som i den socialpædagogiske behandling.

I 1. fase kan der foretages en grundig udredning af den unges behov for støtte, hvis den ikke allerede er udarbejdet under en eventuel varetægtssperiode. Det kan fx være en psykologisk udredning, der kan ligge til grund for planlægning af et sammenhængende individuelt udviklingsorienteret forløb, herunder den socialpædagogiske og psykologiske behandlingsindsats. Udredningen og den efterfølgende planlægning bør ske i samarbejde med den unge og forældrene.

Motivering af de unge

De fleste unge, som bliver idømt en ungdomssanktion, har i kortere eller længere tid – to måneder i gennemsnit – opholdt sig i varetægtssurrogat på en sikret institution. Den periode bliver ikke fratrukket længden af ungdomssanktionen. Der ligger en stor opgave i at markere skiftet, og den unge skal være en aktiv medspiller.

For et ungt menneske kan to måneder i varetægt og udsigten til yderligere to år i ungdomssanktion virke som en uoverskuelig periode. Den unge har behov for klare delmål og afgrænsede perioder. De sikrede afdelinger kan bl.a. inddele fase 1-opholdet i en række perioder med forskellige mål og delmål for den unge og for indsatsen.

En forudsætning for den unges motivation er, at den unge er inddraget i beslutninger om de målsætninger, der skal opfyldes og de aktiviteter, han eller hun skal deltage i for at opfylde målene. Den unge skal have indflydelse og opleve, at der er tale om reelle valg. Både når det gælder den mere langsigtede planlægning af uddannelse og beskæftigelse, og når det gælder valg mellem forskellige aktiviteter på institutionen. Samtidig skal institutionen gøre det klart, hvilke betingelser de opstiller for et samarbejde med den unge, og at den unge selv er medansvarlig for at nå de opstillede mål.⁸⁰

Udviklingen af en bæredygtig relation grundlægges i den første tid og kan blive afgørende for den unges senere udbytte af ungdomssanktionen.

Uddannelse og beskæftigelse

En af de helt store udfordringer for den unge, medarbejderne på den sikrede institution, den unges sagsbehandlere og koordinatoren er sammen at få afklaret, hvilken uddannelse eller beskæftigelse, den unge vil i gang med. Mange af de unge, der idømmes en ungdomssanktion, har haft en skolegang med mange skift og mangel på positive erfaringer og deraf manglende motivation til at deltage i undervisning.⁸¹

Hvis den unge var i et forløb ved varetægtsfængslingen eller forud for dommen, må den unge motiveres til at fortsætte og afslutte det. Det er vigtigt, at motiveringen ikke stranded på praktiske barrierer som fx, at den unge ikke kan forlade den sikrede institution. Institution og koordinator må sammen arbejde for at løse problemer, der opstår; fx ved at kontakte den unges tidligere skole, eller ved at finde andre muligheder – fx it-baseret undervisning. Motivationen bør desuden understøttes ved en sammenhæng mellem fase 1 og planerne for fase 2. Fastholdelse i et igangværende skole- eller uddannelsesforløb bør have stor vægt ved valg af fase 2 anbringelsessted.⁸²

Nogle unge har muligvis et afbrudt skoleforløb bag sig, og det kan være længe siden, der har været tale om nogenlunde regelmæssig skolegang. I løbet af fase 1 bør det afklares, om den unge kan motiveres til at genoptage et forløb, eller om der skal arbejdes frem mod alternative løsninger som virksomhedspraktik eller lignende.

De sikrede afdelinger tilbyder undervisning, der dog har varierende omfang og karakter. Flere steder forsøges undervisningen individuelt tilrettelagt. Et mål med skoleforløbet i 1. fase kan være, at den unge screenes og testes for det faglige niveau i fag som dansk, matematik og eventuelt engelsk. De sikrede institutioner har ligeledes værksteder til fx træ- og metalarbejde, og der vil dermed også være mulighed for at vurdere de unges praktiske og håndværksmæssige færdigheder.

Roller og opgaver

Indholdet af fase 1 har flere forskellige formål; for det første skal det markeres, at sanktionen er begyndt, og for det andet skal den unge eventuelt udredes yderligere for at sikre den særlige socialpædagogiske indsats, der relaterer sig til situation og handleplan.

Den kommunale sagsbehandler

Sagsbehandleren har en central funktion i forhold til at beslutte, hvor den unge kan og skal placeres. Dette gælder både i forhold til fase 1 og fase 2. Samtidig skal sagsbehandleren sørge for, at overdrage den viden, de sociale myndigheder har om den unge og indholdet i handleplanen, til den sikrede institution.

I samarbejde med den sikrede institution skal sagsbehandleren sørge for, at en eventuel udredning, der fandt sted i forbindelse med indstillingen, følges op af en supplerende vurdering i forhold til de mål, der er opstillet i dommen. Den primære udredning bør have fundet sted i perioden, der leder op til dommen.

Figur 9.1: Sagsbehandlerens opgaver 1. fase.

- Eventuelt færdiggøre handleplan og finde fase 2 institution.
- Løbende samarbejde med koordinator.
- Træffe/indstille til afgørelse om støtte til forældrene.
- Sikre, at kontakten mellem den unge og forældrene holdes ved lige under anbringelsen og informere forældrene om den unges hverdag.
- Om fornødent – træffe/indstille til afgørelse om omfanget af og udøvelsen af samværet mellem den unge og forældrene.
- Træffe/indstille til afgørelse om forhold under anbringelsen: behandling, uddannelse, samvær med personer fra netværket m.v.
- Følge op og revidere handleplan i forhold til lovgivningens og kommunens tidsfrister.
- Føre det personrettede tilsyn med den unge under anbringelsen, herunder have en samtale med den unge.
- Evt. træffe afgørelse om, at den unge skal overføres til en anden sikret døgninstitution i 1. fase.
- Evt. træffe afgørelser om, at den unge skal forblive i sikret institution.
- Evt. træffe/indstille til afgørelse om efterværn efter sanktionens udløb.

Koordinatoren

Hvis ikke koordinatoren i forvejen kender den unge, og der er opbygget et tillidsforhold mellem dem, har koordinatoren i begyndelsen af 1. fase en væsentlig opgave i at skabe kontakt og et troværdigt forhold til især den unge, men også den unges familie og netværk.

Koordinatoren samarbejder med sagsbehandleren om at inddrage den unge og forældrene så meget som muligt. Koordinatoren skal eksempelvis i den 1. fase forberede et netværksmøde, hvor relevante aktører deltager, og derudover planlægge det videre forløb.

Figur 9.2: Koordinatorens opgaver i 1. fase.

- Koordinator ansættes.
 - Aftale om opgaver og handlekompetence aftales med den kommunale myndighed.
-
- Skabe kontakt med og besøge den unge.
 - Tage kontakt til den unges forældre og netværk.
 - Medvirke til at den unge og familien bliver inddraget.
 - Planlægge, afvikle og lede netværksmøde/netværksmøder.
 - Skrive referat fra netværksmøde/netværksmøder.
 - Følge op på aftaler fra netværksmøder.
 - Være opsøgende i forhold til tidligere skole, arbejdsplads etc. i forbindelse med afdækning af behov og muligheder for uddannelse og beskæftigelse.
 - Introducere den unge til fase 2 – anbringelsesstedet.
 - Introducere fase 2 anbringelsesstedet til den unge.
 - Tage kontakt til andre relevante aktører.
 - Sikre, at overgangen til fase 2 bliver ordentligt forberedt.

Den sikrede institution

Medarbejderne på den sikrede afdeling spiller en vigtig rolle, når det handler om at motivere den unge til en ændret adfærd og livsførelse. Arbejdet bør ske i overensstemmelse med formålet med opholdet på en sikret institution, og formålet med ophold i sikret institution under 1. fase er et andet end formålet med ophold i varetægts-surrogat.

Overgangen fra varetægt til ungdomssanktion skal derfor markeres over for den unge. Der kan også være behov for, at medarbejderne gør sig klart, at der efter dommen er et andet formål med den unges ophold; nemlig at den socialpædagogiske behandling går i gang.

Som nævnt kan den unge udredes yderligere – fx i forhold til misbrug. Derudover skal den sikrede afdeling i samarbejde med den unge, sagsbehandler og koordinator afdække og fastlægge, hvilken socialpædagogisk behandling, der vil være bedst for den unge i relation til at opfylde målene i handleplanen.

Samtidig skal overgangen til sanktionens 2. fase forberedes og indledes. Den unge bør ikke opholde sig længere end højest nødvendigt i fase 1.

Samarbejde og netværksmøder

Det første netværksmøde aftales så tidligt som muligt, og forberedes af koordinatoren sammen med den unge og den ansvarlige pædagog på den sikrede afdeling. Mødet bør senest afholdes tre måneder efter iværksættelsen af sanktionen.

Et af mødets formål er dels at følge op og justere på handleplanen, dels at gennemføre den praktiske overgang og samarbejdet mellem sikret afdeling og fase 2-stedet, så eventuelle forhold som skolegang, undervisning, arbejdsaktiviteter mv. er på plads.

Et andet formål kan være, at den unges private netværk – familie og venner – og professionelle netværk præsenteres for hinanden, og at deres forhold og mulighed for

støtte til den unge afdækkes.⁸³ Det er centralt, at fase 2 institutionen er forberedt på, hvilken socialpædagogisk indsats, der er nødvendig, og hvor længe den skal vare for at kunne arbejde videre med den unges behandling og udvikling.

Relevant viden

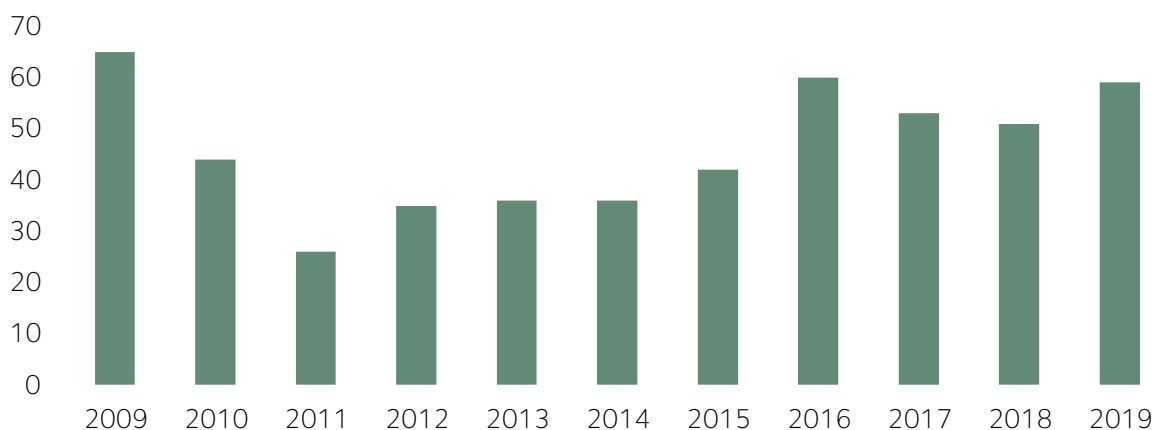
Ophold i 1. fase

Danske Regioner opgør årligt antallet af anbringelser og opholdsdage på de sikrede institutioner. De tre figurer har fokus på det indledende ophold i 1. fase som led i ungdomssanktionen. Antallet af anbringelser i 1. fase er ca. det samme i 2019 som ti år tidligere, men i nogle af de mellemliggende år har der været næsten en halvering af antallet eller mere.

Tilsvarende har det gennemsnitlige antal dage i ti-års perioden de fleste år ligget omkring 50 dage, dvs. lidt under to måneder. Et enkelt år er de unge kun gennemsnitlig i 1. fase i 40 dage. Det er det samme år, hvor der er det færrest antal anbringelser. I 2016 er gennemsnitslængden af 1. fase derimod helt oppe på knap 80 dage.

Et andet spørgsmål er, hvor meget de unge i ungdomssanktionen fylder relativt på de sikrede institutioner. Som det fremgår af grafen nedenfor, er det de senere år

Figur 9.3: Antal anbringelser i 1. fase på de sikrede institutioner

Kilde: Danske Regioner: Den årlige statistik på de sikrede institutioner 2019.

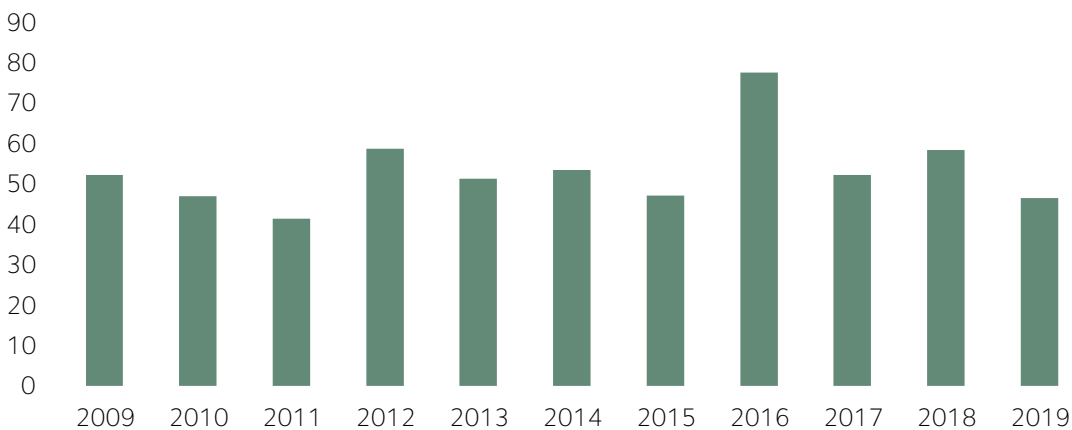

omkring 10 pct. både for antallet af anbringelser og for opholdsdage. I årene fra 2010 til 2015 lå begge andele under ti pct. I de fleste år er andelen af opholdsdage lidt lavere end andelen af anbringelser. Det betyder, at de unge, der har været i den indledende 1. fase, gennemsnitligt har været lidt kortere tid på den sikrede institution end børn og unge, der har været anbragt på et andet anbringelsesgrundlag.

Indholdet i 1. fase

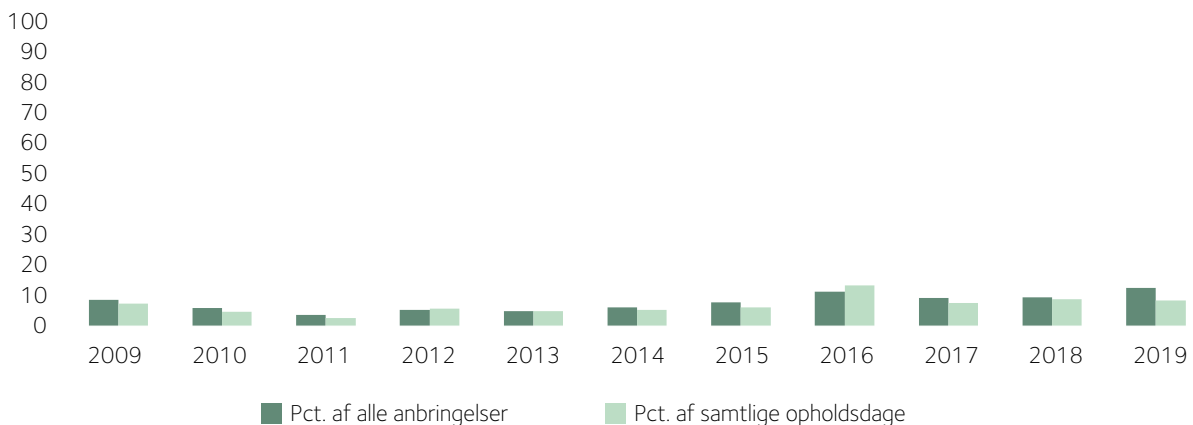
Rambøll fandt i deres evaluering af ungdomssanktionen, at behandlingsmetoderne i fase 1 bygger på, at de unge i fase 1 har brug for struktur og forudsigelighed med fokus på at tilbyde de unge faste rammer og tydeliggøre konsekvenser af handlinger. I interviews fremhæver de unge netop den strukturerede hverdag og den tydelige konsekvenstænkning som værende positivt, og at det faktisk er noget, der giver dem en tryghed, og som får medarbejderne til at fremstå som troværdige. Det er rammer, som de efterfølgende savner i fase 2.⁸⁴

Figur 9.4: Gennemsnitlig antal opholdsdage for unge i 1. fase på sikrede institutioner

Kilde: Danske Regioner: Den årlige statistik på de sikrede institutioner 2019.

Figur 9.5: Anbringelser og opholdsdage som led i ungdomssanktionens 1. fase som pct. af samtlige anbringelser og opholdsdage på sikrede institutioner

Kilde: Danske Regioner: Den årlige statistik på de sikrede institutioner 2019.

Anbefalinger vedrørende overførsel fra fase 1 til fase 2⁸⁵

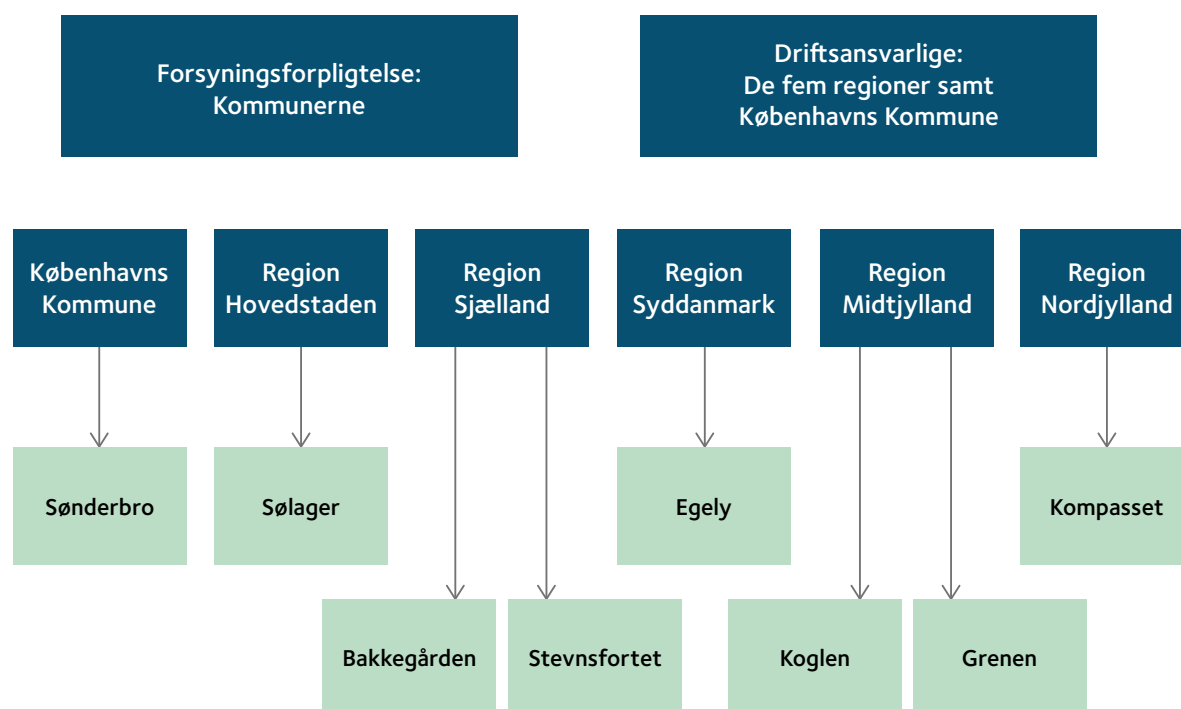
- Find fase 2-anbringelsesstedet hurtigst muligt – gerne før dom således, at der tidligt i fase 1 kan arbejdes med overgangen til 2. fase.
- Arranger forbesøg fra fase 2-anbringelsesstedet hos den unge på sikret institution.
- Arranger forbesøg på fase 2-anbringelsesstedet imens den unge er i fase 1.
- Skab sammenhæng og genkendelighed mellem fase 1 og fase 2 ved at lade betydningsfulde metodiske elementer fortsætte i fase 2.
- Informer den unge inden overgangen til fase 2 om vilkår og krav på fase 2-opholdssted, herunder om sanktionsmuligheder.
- Lad en medarbejder fra fase 2-anbringelsesstedet deltage i 1. netværksmøde

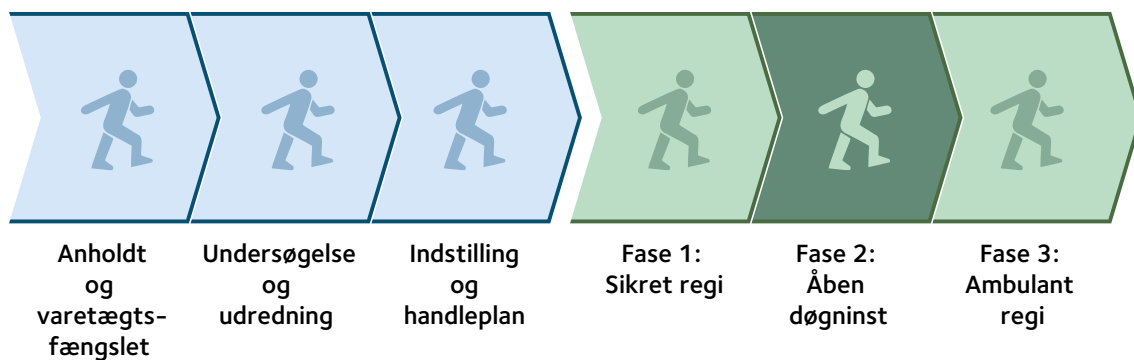
Mødedeltagere ved netværksmøder i fase 1

Forslag til deltagere ved netværksmøde i 1. fase:

- a. Koordinator.
- b. Ung.
- c. Sagsbehandler.
- d. Forældre/anden nær familie (fx onkel, bror, søster m.v.).
- e. Medarbejder fra den sikrede afdeling.
- f. Medarbejder fra fase 2-institutionen.
- g. Betydningsfulde professionelle voksne (fx tidligere kontaktperson, gadeplansarbejder fra den unges lokalområde, klubmedarbejder).
- h. Andre betydningsfulde personer (fx venner, kærester, kærestes familie).

Organisering af de sikrede institutioner

Kapitel 10. 2. Fase – i åbent regi

Indsatsen i ungdomssanktionens fase 2 foregår i åbent regi; det vil sige på åben døgninstitution eller godkendt opholdssted. Overgangen fra fase 1 og indsatsen i 2. fase rummer særlige udfordringer og problemstillinger for de involverede aktører. Problematikkerne er beskrevet i dette kapitel, der også gennemgår relevante lovregler og opsummerer rolle- og opgavefordeling. Herefter belyses problemstillingerne med reference til relevant forskning og undersøgelser på området. Endelig præsenterer kapitlet en række værktøjer, der kan anvendes til at imødegå nogle af de beskrevne udfordringer og problemer.

§ Lovgivning

I dette afsnit kigger vi på lovregler og hjemmelsgrundlag, der vedrører 2. fase. Det drejer sig om anbringelsen, herunder ophold, varighed og længstetider, samt om opfølgning og revision af handleplanen (eller relevante dele af den helhedsorienterede plan). I nogle tilfælde er regelsættet det samme, som har gjort sig gældende under varetægtssurrogat eller 1. fase.

I kapitel 12 gennemgås regler vedrørende ny kriminalitet, tilbageførsel, fortsat anbringelse mv. Samme kapitel beskriver også anbringelse på sikret eller åben institution eller opholdssted – med hjemmel i serviceloven i stedet for med bemyndigelse i dommen.

Anbringelse i 2. fase

I 2. fase skal den unge med hjemmel i dommen være anbragt på en åben døgninstitution eller et godkendt opholdssted. Anbringelsen er et af de pålæg om opholdssted, som kommunen skal give den unge. Pålægget skal ligge inden for de rammer, der er fastsat i dommen, herunder tidsrammen for 2. fase og længstetiderne.

Bemyndigelsen vedrørende 2. fase har i dommen ofte følgende formulering: "Og herefter i indtil x måneder anbringes på en døgninstitution eller godkendt opholdssted", og hvor "indtil" betyder, at der er fastsat en maksimal periode for 2. fase.

Foruden hjemmel til anbringelse i 2. fase på døgninstitution eller godkendt opholdssted, kan dommen indeholde hjemmel til at tilbageføre den unge til 2. fase eller træffe afgørelse om, at den unge skal forblive i 2. fase. Læs mere herom i kapitel 12.

Kommunen kan med henblik på at få den unge ind i det sociale system træffe afgørelse om anbringelse af den unge efter servicelovens kapitel 11 eller 12, afhængigt af, om den unge er under eller over 18 år. Den unge vil, på grund af dommen til ungdomssanktionen, ikke skulle opfylde lovens målgruppekriterier samt krav om samtykke. Det betyder altså, at den unge ikke kan klage over selve anbringelsen, da grundlaget for dette er givet i dommen.

Har kommunen ved indstilling til retten i dommen fået særskilt hjemmel til, at den unge i 2. fase skal anbringes på en anden type anbringelsessted end en åben døgninstitution eller et godkendt opholdssted, fx en familiepleje tilknyttet et opholdssted eller en delvis lukket afdeling, vil kommunen kunne anbringe den unge på et sådant anbringelsessted i 2. fase.

Domme indeholdende den almindelige hjemmel til, at anbringelse i 2. fase skal være på en åben døgninstitution eller et godkendt opholdssted, vil kunne suppleres med anvendelse af servicelovens regler. I tilfælde, hvor kommunen vurderer, at anbringelse på en delvis lukket afdeling i 2. fase vil være afgørende for den unges behandling, vil børn og unge-udvalget for den unge, der ikke er fyldt 18 år, kunne træffe afgørelse efter servicelovens § 63 a. Kriterierne for anbringelse på den delvis lukkede afdeling skal i disse tilfælde være opfyldt.

Det er ofte afgørende for anbringelsesforløbet i 2. fase, at anbringelsesstedet er i stand til at håndtere den unges konkrete udfordringer, fx misbrug eller psykiske lidelser. Læs mere om udfordringerne i 2. fase i afsnittet nedenfor.

Ændring af anbringelsessted

Det er en del af ungdomssanktionens rammer, at den unge skal skifte anbringelsessted fra 1. fase til 2. fase. Skiftet af anbringelsessted mellem 1. og 2. fase er dermed ikke omfattet af servicelovens regler om ændring af anbringelsessted. En ændring af anbringelsessted under 2. fase vil derimod skulle ske efter servicelovens bestemmelser, herunder bestemmelser om samtykke og eventuelt forelæggelse for børn og unge-udvalget.

Hvis der træffes afgørelse om at tilbageføre den unge fra en fase 2-institution til sikret institution, er dette en del af ungdomssanktionen. Det samme gør sig gældende, når den unge efter en tilbageførsel skal tilbage til en fase 2-institution.

Klage over valg eller ændring af anbringelsessted

Den unge vil alene kunne klage over kommunalbestyrelsens udfyldelse af de rammer, der er fastsat i dommen. Det vil sige, at den unge i forhold til 1. fase ikke vil kunne klage over type af anbringelsessted (sikret institution), men alene over afgørelsen af på hvilken sikret institution, han eller hun skal opholde sig.

Tilsvarende kan den unge, da 2. fase skal foregå på en døgninstitution eller et godkendt opholdssted, alene klage over, at der blandt de to typer af anbringelsessteder er valgt den ene type frem for en anden.⁸⁶ Den unge kan endvidere klage over kommunalbestyrelsens valg eller ændring af det konkrete anbringelsessted.

Tidsrammen for 2. fase

En dom til ungdomssanktionen indeholder ofte bl.a. følgende elementer om, at den unge:

- I 2 år fra endelig dom undergives tilsyn af de sociale myndigheder og efter de sociale myndigheders nærmere bestemmelse undergiver sig socialpædagogisk behandling.
- I de første (indtil eller i) x måneder anbringes på en sikret afdeling på en døgninstitution for børn og unge.

- og herefter i indtil x måneder anbringes på en døgninstitution eller godkendt opholdssted,
- og i øvrigt efterkommer pålæg fra de sociale myndigheder om opholdssted, herunder tilbageførsel til eller fortsat anbringelse på sikret afdeling eller døgninstitution inden for de længstetider, der er fastsat i straffelovens § 74 a, stk. 2, 2. pkt.

Begrebet "indtil" betyder, at perioden kan afkortes, hvorimod begrebet "i" angiver en fastsat periode. I værktøjsskassen til dette kapitel er der hjælp til beregning af datoen for, hvornår 2. fase senest skal ophøre ud fra den periode, der er angivet i dommen (ovenfor angivet som "x" i pkt. 3). Kommunen vil i dommen som hovedregel få en bemyndigelse (pkt. 4) til at træffe afgørelse om fortsat anbringelse i 2. fase. Det vil sige afgørelse om, at den unge skal være anbragt længere i 2. fase, end det der er angivet under pkt. 3. Betingelserne for at træffe afgørelse om fortsat anbringelse skal være til stede (se kapitel 12), og den samlede institutions tid må ikke overstige længstetiderne, jf. nedenfor.

Længstetider for institutionsophold

I straffelovens § 74 a, stk. 2, 2. pkt., er der fastsat en længstetid for det samlede institutionsophold på et år og seks måneder og en længstetid for den del af institutionsopholdet, der foregår i sikret regi, på 12 måneder. Retten kan i forbindelse med ny kriminalitet – i stedet for at idømme straf – forlænge sanktionen, herunder længstetiderne for institutionsophold med indtil seks måneder, jf. straffelovens § 74 a, stk. 2, 3. pkt.

Justitsministeriet fortolker bestemmelsen om længstetider i § 74 a, stk. 2, således, at der ved beregning af de nævnte længstetider alene skal tages hensyn til den tid, hvor den unge som led i foranstaltningen (ungdomssanktionen) rent faktisk opholder sig i institutionen eller på godkendt opholdssted, herunder sikret afdeling.⁸⁷

Den tid, som den unge fx er fængslet eller opholder sig på en institution forud for at fuldbyrdsen af ungdomssanktionen iværksættes, indgår ikke i længstetiderne. Tilsvarende gælder for perioder, hvor den unge måtte

være varetægtsfængslet eller afsone en fængselsstraf i en anden sag i forbindelse med ny kriminalitet.⁸⁸

Indgreb i de unges selvbestemmelsesret

De unge, som anbringes som led i en ungdomssanktion, vil være omfattet af voksenansvarsloven og de rammer, som denne sætter for indgreb i de unges selvbestemmelsesret. Der henvises til beskrivelse af loven i kapitel 9 samt til Socialstyrelsens undervisningsmateriale om voksenansvarsloven på (<https://socialstyrelsen.dk/tvaergaende-omrader/magtanvendelse-born-og-unge-1>) samt om anbragte børn og unges rettigheder på (<https://socialstyrelsen.dk/tvaergaende-omrader/rettigheder>).

Besøg og udgang

Der gælder de samme regler om samvær for unge, der er idømt ungdomssanktionen, som der i øvrigt gælder for unge, der er anbragt uden for hjemmet.

Reglerne om udgang fra institution eller opholdssted er de samme for unge, der er idømt ungdomssanktion som for unge, der i øvrigt er anbragt uden for hjemmet. Dog skal unge idømt ungdomssanktionen efterkomme kommunens pålæg om ophold på institution eller opholdssted. Rømning fra åben institution eller opholdssted betragtes dog ikke som fangeflugt, da anbringelsen ikke har karakter af frihedsberøvelse.⁸⁹ Efterkommer den unge ikke et pålæg om at opholde sig på en åben institution eller et godkendt opholdssted, kan kommunen overveje at tilbageføre den unge til sikret regi.

Opfølgning på handleplanen

Der skal følges op på en handleplan for en ung i ungdomssanktionen efter de samme regler, som i øvrigt gælder for anbragte børn og unge, dvs. at den første opfølgning skal ske senest tre måneder efter iværksat foranstaltning. Derefter skal der ske opfølgning med højst seks måneders mellemrum.

Opfølgning på handleplanens mål og indsatsen bør så vidt muligt ske i forbindelse med netværksmøderne. Hermed sikres inddragelse af den unge og forældrene, ligesom der vil være mulighed for at trække viden og observationer fra andre aktører, fx anbringelsesstedet eller skole, som

har den daglige kontakt med den unge. Der vil også på netværksmøderne med fordel kunne drøftes justeringer af handleplanens målsætninger.

Den første opfølgning på handleplanen kan eventuelt finde sted i forbindelse med overgangen mellem fase 1 og 2 – dog afhængig af varigheden af fase 1.

Vurdering og revision af handleplan og indsats for unge, der er idømt en sanktion efter straffelovens § 74 a, skal særligt handle om, hvordan den unge kommer i uddannelse eller beskæftigelse, jf. servicelovens § 70 stk. 3.⁹⁰ Kommunen skal sikre, at planen indeholder konkrete mål for, hvordan der arbejdes hen imod, at den unge kommer i uddannelse eller beskæftigelse, og der kan derfor være behov for at inddrage arbejdet med den unges uddannelsesplan. Senest i forbindelse med den første vurdering inden tre måneder fra, at fuldbyrdelse af sanktionen er iværksat, skal det konkretiseres, hvordan de overordnede mål om uddannelse og beskæftigelse kan nås i løbet af sanktionen. Der skal konkret beskrives, hvilke aktiviteter og tiltag der skal gennemføres for at sikre, at den unge kommer i uddannelse eller beskæftigelse. I nogle tilfælde vil handleplanen eller den helhedsorienterede plan allerede fra starten kunne indeholde en sådan konkretisering af indsatsen. Men i de tilfælde, hvor det fra starten kun er muligt at beskrive mere overordnede mål, skal konkretiseringen således ske senest inden for 3 måneder.⁹¹

Revision af handleplan ved hjemgivelse

Når den unge skal hjemgives efter 2. fase, skal den reviderede handleplan indeholde en beskrivelse af den videre indsats.

I forbindelse med en sanktion efter straffelovens § 74 a skal revisionen ved hjemgivelse særligt beskæftige sig med, hvordan målene om uddannelse eller beskæftigelse nås. Der skal på dette tidspunkt være en konkret plan for, hvilken uddannelse eller beskæftigelse den unge skal i gang med i 3. fase. Når den unge afslutter opholdet på det åbne anbringelsessted i 2. fase, er kommunen ansvarlig for, at den unge er tilmeldt en uddannelse eller har en aftale om beskæftigelse.

Revisionerne af handleplanen kan med fordel knyttes sammen med et eller flere af de netværksmøder, der finder sted i 2. fase.

Udfordringer og opmærksomhedspunkter

Ved overgangen fra fase 1 til fase 2 skal fokus rettes mod kontinuiteten i forløbet. Det gælder i flere forhold:

Den unges oplevelse af sammenhæng

For den unge betyder institutionsskiftet et møde med en ny ungegruppe og nye ansatte – inklusiv en forandring i behandlingstilgang og institutionskultur. Det er afgørende, at den unge er forberedt, har hørt om stedet, dets aktiviteter og værdier. Bedst er det, hvis den unge har besøgt stedet. Den unge skal opleve, at de erfaringer og den klarhed, der måtte være skabt under opholdet i sikret regi, ikke går tabt, men tages med videre.

En sammenhængende proces

Ud over den unges oplevelse af sammenhæng er det afgørende, at der er kontinuitet i de processer, der er sat i gang i fase 1. For det første bør der ske en fortsættelse af eventuel behandling, herunder adfærdsregulering og andre igangværende processer. For det andet bør der fra fase 1 arbejdes videre med et eventuelt uddannelses- og beskæftigelsestiltag eller planer og ønsker i forhold hertil. Overførsel af tillid og eventuelle andre landvindinger i relationen mellem den unge og personalet på sikret institution kan være vanskeligere, men bør tilstræbes.

Udvikling frem for afvikling

Den overordnede udfordring er at skabe eller fastholde et udviklingsperspektiv frem for blot at afvikle en dom. Det betyder, at opmærksomheden skal være rettet mod handleplanens mål og mod at realisere planerne for behandling, uddannelse og beskæftigelse.

Udredningen bør være afsluttet ved overgangen til fase 2, og senest på dette tidspunkt skal der iværksættes aktiviteter, der fremmer målopfyldelsen. Særligt skal der fokuseres på mål og delmål for uddannelse og beskæftigelse. Den socialpædagogiske behandling bør foregribes i

en behandlingsplan, som er mere konkret og med kortere sigte end den overordnede handleplan. Behandlingsplanen for 2. fase bør fastlægges i 1. fase som opfølgning på udredningen, og det åbne anbringelsessted gennemfører og opfylder målene i behandlingsplanen.

Gennem hele fasen rettes blikket mod udslusningen – ikke mindst i forhold til uddannelses- og beskæftigelse-saktiviteterne, der skal sigte mod fase 3. Den socialpædagogiske behandling skal afsluttes i løbet af opholdet på anbringelsesstedet. Alternativt skal der ligge en plan for den videre behandling i fase 3. Det samme gælder skole og beskæftigelse, som skal være forberedelse til videre uddannelsesforløb eller beskæftigelse under fase 3.

Såvel handleplan som behandlingsplan bør forholde sig til den periode, der i dommen er opsat for 2. fase, og særligt behandlingsplanen bør indeholde klare delmål, som skal opfyldes i løbet af anbringelsen i 2. fase således, at det sikres, at den unge er klar til udslusning fra institutionen, når 2. fase slutter.

Forældre som aktive medspillere

I fase 2 kan arbejdet med at inddrage forældrene være en vanskelig opgave. Der kan være langt til hjemmet, ligesom forældrene kan have afvist at lade sig inddrage tidligere. Generelt kan de være kritiske over for anbringelsesstedet og opfatte dette alene som indgribende fra en myndighedsrepræsentant. Opgaven går ud på at give forældrene et medansvar for støtten til den unge både under opholdet på institutionen og ved besøg i hjemmet. Ansvar gælder naturligvis også efter udslusning til fase 3. Fase 2-anbringelsesstedet bør senest ved overflytning hertil række hånden ud mod forældrene.

Målrettet behandling

Metoderne for socialpædagogisk behandling under ungdomssanktionen bør være forsknings- og vidensbaserede. Den socialpædagogiske behandling skal være individuel og skræddersyet; der skal tages højde for særlige behov som fx misbrug eller problemer af psykisk karakter. Det stiller krav til anbringelsesstedet i form af høj faglighed, samarbejde med aktører uden for anbringelsesste-

det og enighed blandt personale om behandlingsmål og -metoder.

En del af de unge, der idømmes ungdomssanktionen er kendetegnet ved at have udadreagerende adfærd. Kognitive behandlingsmetoder som Motiverende Interviews (MI) og Aggression Replacement Training (ART) har vist positive resultater i forhold til denne målgruppe. Læs mere om behandlingsmetoderne på Vidensportalen på det sociale område: <https://vidensportal.dk/temaer/udadreagerende-adfaerd>.

Risiko-Behov-Responsivitet-principperne (RNR) har gennem flere undersøgelser vist sig at være effektive i forhold til indsatser rettet mod rehabilitering af kriminelle. Forskningen viser blandt andet, at effekten af behandlingen – i form af mindre tilbagefald til kriminalitet (recidiv) – stiger for hvert princip, der introduceres i behandlingen. Tilsvarende er der risiko for ikke bare manglende effekt, men også negativ effekt, hvis ingen af RNR-principperne anvendes i behandlingen. Læs mere om principperne og forskningen bag på Vidensportalen på det sociale område: <https://vidensportal.dk/temaer/ungdomskriminalitet/Risiko%2C%20behov%20og%20responsivitetsprincipperne%20%28RNR%29>.

Konflikthåndtering

Nogle unge reagerer negativt – også under fase 2. Modstanden kan vise sig som adfærdsproblemer, rømning, vold mod personale eller andre unge med deraf følgende krav til personalets evne til at håndtere og bearbejde problemerne.

Disse betingelser stiller krav til personalets evne til at håndtere adfærdsproblemer og alvorlige konflikter. Det forudsætter et fagligt beredskab med et personale, der har kendskab til relevante metoder til konflikthåndtering og adfærdsregulering og har en fælles holdning til, hvornår og hvordan, der skal gribes ind. Det kan være en fordel med helt fastlagte arbejdsgange, som personalegruppen bakker op om.

Negativ kultur blandt de unge

Det er et udbredt problem på anbringelsessteder for utilpassede unge, at der nemt kan opstå en modkultur, hvor ungegruppen positionerer sig i forhold til personalet.⁹² Der ligger en væsentlig opgave i at modvirke dette, og personalet skal evne at skabe relationer til hver enkelt ung, at sætte mål og skabe forandring. Det er desuden af stor betydning, at såvel den pædagogiske tilgang, personalets kvalifikationer og normering giver mulighed for, at det er personalet og ikke de unge, der sætter rammer og skaber kulturen.

18 år i 2. fase

Som det fremgik af kapitel 4 om de unge, vil langt de fleste fylde 18 år under et ungdomssanktionsforløb, og for en stor dels vedkommende vil det ske i 2. fase.

Unge, der er idømt ungdomssanktionen, vil som udgangspunkt, tilsvarende andre unge, få den kommune, hvori de bor, som opholdskommune. Det betyder, at hvis den unge er anbragt på en institution eller et opholdssted i en anden kommune end den, der anbragte den unge, så betyder det som udgangspunkt skift af opholdskommune.

Den unges tidligere opholdskommune (den anbringende kommune) og den nye opholdskommune kan indgå aftale om, at forpligtelsen forbliver hos den anbringende kommune. Det kræver dog den unges samtykke.

Hvorvidt det er hensigtsmæssigt, at der indgås aftale om, at den anbringende kommune fortsat varetager ansvaret for den unge, må afhænge af, om det er planen og den unges ønske, at vedkommende efter endt 2. fase skal tilbage og bo i den anbringende kommune.

Skifter den unge opholdskommune ved det 18 år eller senere, overtager den nye kommune forpligtelsen til at ansætte en koordinator og føre tilsyn med den unge som en del af ungdomssanktionen.

Roller og opgaver

Opgaven med at sikre en smidig overgang mellem sikret og åbent regi kan løses på forskellige måder. Formelt set ligger opgaven hos kommunen, men i praksis vil andre aktører tættere på den unge påtage sig opgaven. Koordinator kan introducere den unge til det nye anbringelsessted, men personale fra begge anbringelsessteder bør være involveret. I det velforberejdede forløb, hvor anbringelsesstedet i fase 2 er udpeget allerede ved dom, kan personalet her med fordel inddrages i opgaven og være med til at indlede det målrettede forløb – dette allerede før den unge er overflyttet til åbent regi. På institutioner, der omfatter både sikrede og åbne afdelinger, er der også gode muligheder for at gøre overgangen uproblematisk, fx ved at lade personale flytte med den unge eller gennem hyppige besøg.

Under alle omstændigheder har det nye anbringelsessted ansvar for at gøre regler og normer tydelige. Det påhviler stedet at vise den unge, at man kender og agter at handle i forhold til den behandlingsplan, der er lagt og de eventuelle ønsker, der er kommet til udtryk under fase 1. Det er afgørende, at kommunen og koordinatoren sikrer sig, at overgangen bliver forberedt og fulgt op.

Figur 10.1: Sagsbehandlerens opgaver i 2. fase.

- Løbende samarbejde med koordinator.
- Træffe/indstille til afgørelse om støtte til forældrene.
- Sikre, at kontakten mellem den unge og forældrene holdes ved lige under anbringelsen og informere forældrene om den unges hverdag.
- Om fornødent – træffe/indstille til afgørelse om omfanget af og udøvelsen af samvær mellem den unge og forældrene.
- Træffe/indstille til afgørelse om forhold under anbringelsen: behandling, uddannelse, samvær med personer fra netværket m.v.
- Følge op og revidere handleplan i forhold til lovgivningens og kommunens tidsfrister.
- Føre det personrettede tilsyn med den unge under anbringelsen, herunder have en samtale med den unge.
- Evt. træffe afgørelser om, at den unge skal forblive i åben institution eller godkendt opholdssted.
- Evt. træffe afgørelse om, at den unge skal tilbageføres til sikret institution.
- Evt. træffe/indstille til afgørelse om efterværn efter sanktionens udløb.

Opgaver og ansvar

Kommunen har ansvar for valg af institution og for udarbejdelse af handleplanen. Fase 2 anbringelsesstedet er forpligtet til at udmønte handleplanen for så vidt angår den socialpædagogiske behandling (evt. nedfældet i en behandlingsplan) og i uddannelses- og beskæftigelsesforanstaltninger. Koordinatoren skal koordinere mellem kommune, institution og bærer også i fase 2 ansvaret for, at den unge og forældrene inddrages i at udforme, revidere og virkeliggøre målsætningerne i handleplanen.

Figur 10.2: Koordinatorens opgaver i 2. fase.

- Løbende holde kontakt med den unge under fase 2-opholdet, herunder ved at besøge den unge.
- Løbende følge med i, hvorledes den unge befinder sig i 2. fase.
- Planlægge, afvikle og lede netværksmøde/netværksmøder.
- Skrive referat fra netværksmøde/netværksmøder.
- Følge op på aftaler fra netværksmøder.
- Sikre, at den unge og familie inddrages, når målsætningerne for handleplanen skal revideres og virkeliggøres.
- Være opsøgende i forhold til skoler, arbejdsplads herunder kontakt i forbindelse med et evt. skift fra 2. til 3. fase.
- Tage kontakt til behandlere (misbrugskonsulenter, psykologer mv.).
- Sikre, at overgangen til fase 3 bliver ordentligt forberedt.

Samarbejde og netværksmøder

Koordinatoren indkalder til netværksmøder (se kapitel 5), og det første møde bør finde sted inden for tre måneder efter iværksættelse af ungdomssanktionens fuldbyrdelse. På det tidspunkt skal indsats og handleplan revideres af kommunen. Dagsorden for mødet bør omfatte handleplanens langsigtede mål, fremlæggelse og drøftelse af behandlingsplanens mere kortsigtede mål og delmål samt konkrete planer for uddannelse og beskæftigelse. Det kan være hensigtsmæssigt at indkalde til netværksmøde tidligere end de tre måneder, eventuelt i forbindelse med overgang fra sikret til åbent regi således, at alle involverede tager ansvar for kontinuiteten.

Senest før udslusning eller hjemgivelse ved overgang til fase 3 bør der igen afholdes netværksmøde, og handleplanen bør atter justeres. Ofte kan det være relevant at holde et netværksmøde mellem disse to yderpunkter, hvor der følges op på igangsat behandling, uddannelse og beskæftigelse – og hvor det endvidere vurderes, om planer og mål skal justeres.

Relevant viden

Behandlingsindsatsen

Rambøll finder i evalueringen af styrkelse af ungdomssanktionen, at der blandt de mest anvendte anbringelsessteder i 2. fase anvendes forskellige behandlingsmetoder. Fællestræk for anbringelsesstederne er dog, at de tager udgangspunkt i en anerkendende tilgang samt som oftest anvender en kombination af forskellige behandlingsmetoder. Kun få anbringelsessteder anvender egentlige kognitive programmer.⁹³

88 pct. af de unge har et skoletilbud i 2. fase, hvoraf der for hovedpartens vedkommende er tale om et internt skoletilbud. For 42 pct. af de unge er det oplyst, at de har i et beskæftigelsestilbud, hvor det for langt de fleste drejer sig om et eksternt beskæftigelsestilbud, som eksempelvis praktik.⁹⁴

Sammenhængende forløb

I forbindelse med effektevaluering af ungdomssanktionen i 2013 undersøgte Justitsministeriets Forskningskontor, hvilken betydning det har for tilbagefald til kriminalitet, at den unge er anbragt på flere forskellige institutioner i 1. og 2. fase. Analyserne viser her en tendens til, at jo flere steder den unge er anbragt, jo højere er tilbagefaldsraten. Forskellene er dog ikke signifikante. Forskellene bliver dog signifikante, når antallet af tilbageførsler medregnes i antallet af institutioner. Det vil sige, at jo flere institutioner, den unge har været på, jo højere er risikoen for tilbagefald.⁹⁵

Værktøjskassen

Beregning af dato for senest ophør af 2. fase

En dom til en ungdomssanktion indeholder som oftest følgende elementer om, at den unge:

- i 2 år fra endelig dom undergives tilsyn af de sociale myndigheder og efter de sociale myndigheds nærmere bestemmelse undergiver sig socialpædagogisk behandling.
- i de første indtil x måneder anbringes på en sikret afdeling på en døgninstitution for børn og unge.
- og herefter i indtil y måneder anbringes på en døgninstitution eller godkendt opholdssted,"

Begrebet "i indtil" betyder, at perioden kan afkortes, hvorimod begrebet "i" angiver en fastsat periode.

Beregning starter den dag, den unge er påbegyndt 1. fase (fuldbyrdelse af dommen starter), og i nedenstående beregning forudsættes det, at den unge overgår direkte fra 1. til 2. fase.

1. (Datoen hvor den unge er påbegyndt 1. fase.)
+
2. (måneder og dage **den unge har været anbragt i 1. fase i sikret regi** (ikke tilbageførsperioder eller varetægt))
+
3. (det antal måneder, som det i dommen angives (ovenfor angivet som y måneder), at den unge skal opholde sig på døgninstitution eller opholdssted)
+
4. (evt. måneder og dage baseret på afgørelser om tilbageførsel til sikret regi, jf., hjemmel i dommen – se videre i kapitel 12)
+

5. (evt. antal dage, hvor den unge har rømmet fra institution)
+
6. (evt. antal dage, hvor den unge har siddet varetægtsfængslet i en anden sag)
+
7. (evt. antal dage, den unge har afsonet en dom i en anden sag)

Hvilken dato man kommer frem til, vil afhænge af det konkrete forløb, og datoen vil løbende kunne ændre sig, hvis situationerne 4-7 opstår. I en "almindelig" ungdomssanktion på 2 år kan perioderne under pkt. 1, 2, 3 og 4 tilsammen maksimalt vare 18 måneder.

Får en ung i forbindelse med ny kriminalitet forlænget sin sanktion med fx 6 måneder, kan tidsrammerne for 1. og 2. fase forlænges tilsvarende. Hvis der ikke i dommen, som forlænger sanktionen, klart er angivet tidsrammer for 1. og 2. fase, bør anklagemyndigheden kontaktes for en fortolkning af dommen.

Datoen for ophør af 2. fase, når der er sket forlængelse af sanktionen, sker efter samme model som ovenfor, blot med de nye tidsrammer.

Datoen for ophør af 2. fase kan ikke være et senere tidspunkt end udløbet af den samlede sanktion.

Vurderer kommunen, når tidspunktet for ophør af 2. fase er forestående, at den unge med henblik på at forebygge yderligere kriminalitet fortsat bør være anbragt, kan kommunen, medmindre længstetiden for institutionsanbringelse på 18 måneder allerede er nået, træffe afgørelse om fortsat anbringelse. Læs yderligere herom i kapitel 12.

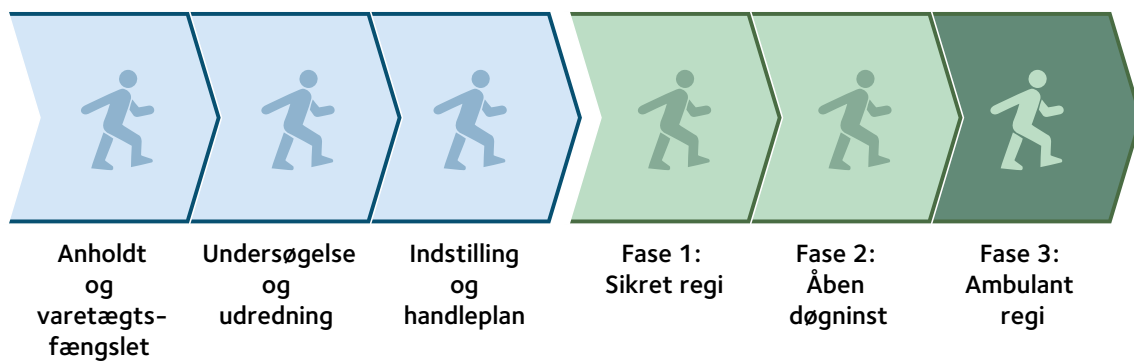
Rettidig planlægning

Allerede ved domsfældelsen bør der findes et egnet institution eller opholdssted til fase 2. Det giver institutionen eller opholdsstedet gode forudsætninger for at tage vare på overgangen, og det giver mulighed for, at behandlingsplan og plan for beskæftigelse og uddannelse kan være udformet ved begyndelsen af fase 2. Der bliver altså ikke tale om, at den unge skal føle sig sat tilbage til start og påbegynde et nyt forløb.

Mødedeltagere ved netværksmøder i fase 2

Forslag:

- Koordinator.
- Ung.
- Sagsbehandler.
- Forældre/anden nær familie (fx onkel, bror, søster m.v.).
- Betydningsfulde professionelle voksne (fx skolelærer, tidligere kontaktperson, gadeplansarbejder, klubmedarbejder, medarbejder fra den sikrede afdeling, træner fra fritidsaktivitet).
- Andre betydningsfulde personer (fx venner, kærester, kærestes familie).
- Medarbejder fra 2. fases anbringelsessted.
- Professionelle fra uddannelsesinstitution eller arbejdsmarked (fx mentor, arbejdsgiver, underviser, studievejleder, UU-vejleder).

Kapitel 11. 3. Fase og efterværn

Den ambulante 3. fase og en eventuel periode med efterværn adskiller sig fra 1. og 2. fase ved, at den unge ikke længere opholder sig på et anbringelsessted, men bor hjemme hos sine forældre i egen bolig eller eventuelt i et botilbud.

Den unge er i højere grad overladt til sig selv, og det giver en række udfordringer i forhold til at fastholde behandlingsforløbet. Nu skal den unge selv få hverdagen til at fungere; møde til tiden på arbejde eller uddannelse; alt sammen noget, der kræver motivation.

Det er derfor væsentligt, at udslusningen fra 2. fase er godt planlagt, og at den unge er inddraget i planlægningen af 3. fase. Derudover er et positivt resultat afhængig af koordinering mellem de forskellige aktører – både de professionelle og den unges netværk.

Endelig vil situationen ofte være den, at den unge har behov for støtte i en eller anden form i perioden efter afslutning af ungdomssanktionen.

Indsatsen i 3. fase og i en eventuel periode med efterværn vil indsats- og indholdsmæssigt være meget nært beslægtet. Det samme gælder med hensyn til regelgrundlaget for foranstaltninger efter serviceloven. Dog med den undtagelse, at foranstaltningerne, om nødvendigt, i 3. fase kan gennemføres uden den unges samtykke, mens den unge skal være indforstået med en fortsat indsats efter sanktionens ophør.

Indsatsen og et eventuelt efterværn vil særligt være bygget op om koordinatorens bestræbelser i forhold til den unge. En helt central opgave er koordinering af de mange aktører, der er involveret i opgaven og aktiviteterne, som de er fastlagt i handle- og behandlingsplaner m.v.

§ Lovgivning

I forhold til ungdomssanktionens 3. fase og en eventuel periode med efterværn har reglerne om fastsættelse af sanktionens start- og sluttidspunkt samt længstetider særlig betydning. Regler om tilbageførsel og ny kriminalitet er beskrevet i kapitel 12.⁹⁶

Derudover gælder servicelovens regler om særlig støtte for børn og unge, herunder regler om efterværn. Disse kan sammen med de pålæg, der følger af dommen, anvendes i 3. fase og eventuelt efter dommens ophør som efterværn i forhold til sanktionen.

Tidsberegninger

Sanktionens starttidspunkt er beskrevet i kapitel 9 under "§ Lovgivning".

Sanktionens sluttidspunkt

Ungdomssanktionen har en varighed af to år. Det gælder også i de situationer, hvor den unge fylder 18 år under forløbet.

Starttidspunktet for en ungdomssanktion er, jf. kapitel 9, når der foreligger endelig dom. En ungdomssanktion ophører derfor præcis to år efter endelig dom. Endelig dom foreligger, når sagen ikke kan ankes yderligere. Det vil være tilfældet ved udløb af ankefristen efter dom i 1. instans, hvis sagen ikke er anket, eller når en ankeinstans (landsretten) har afsagt dom i sagen. Hvis både den unge og anklagemyndigheden, fx i forbindelse med domsafsigelsen, frafalder muligheden for at anke, kan fuldbyrdelse af ungdomssanktionen påbegyndes, og sanktionsperioden på de to år regnes i disse tilfælde fra denne dato.

Perioden på de to år er uafhængig af sanktionsforløbet, herunder hvornår fuldbyrdelsen er påbegyndt, om den unge har rømmet, eller den unge under sanktionsforløbet har afsonet en ubetinget dom i en anden sag. Forlænges sanktionen ved retten som følge af ny kriminalitet, skal det antal måneder, som sanktionen forlænges, lægges til de to år.⁹⁷

Det er de sociale myndigheder, der skal påse, at ungdomssanktionen ophører to år efter dom, samt at længstetiderne overholdes.

Foranstaltninger efter serviceloven

I 3. fase kan den unge, der endnu ikke er fyldt 18 år, modtage støtte efter servicelovens almindelige regler om særlig støtte til børn og unge. Er den unge fyldt 18 år kan det være muligt at anvende servicelovens § 76 om efterværn. De samme regler vil også kunne anvendes efter sanktionens afslutning.

Forskellen på ungdomssanktionens 3. fase og tiden efter ungdomssanktionens afslutning er, at 3. fase er en del af den dom, den unge har fået, og som følge heraf skal følge de pålæg, som kommunen giver den unge, herunder pålæg om uddannelse eller arbejde samt pålæg om at modtage og deltage i foranstaltninger efter serviceloven. Det vil således i 3. fase være muligt at pålægge den unge at indgå i en foranstaltning enten efter servicelovens bestemmelser om foranstaltninger til børn og unge under 18 år (§ 52) eller efter efterværnsbestemmelsen (§ 76). Der bør dog være stor opmærksomhed på, at den unges inddragelse, deltagelse og samtykke til de initiativer, der igangsættes, ofte vil være afgørende for et positivt forløb til gavn for den unge. Det skal således under ungdomssanktionsforløbet, herunder særligt 3. fase, aktivt tilstræbes, at den unge giver samtykke, og at der kun iværksættes foranstaltninger uden den unges samtykke, hvis det ikke er muligt at få den unge til at medvirke i indsatser, der imødekommer handleplanens mål og delmål.

Målgruppen for efterværn

Unge over 18 år, som er idømt ungdomssanktionen, kan i 3. fase og efter sanktionens ophør modtage efterværn, såfremt de tilhører målgruppen for servicelovens § 76 (efterværnsbestemmelsen). I 3. fase er målgruppevurderingen suspenderet, idet det er dommen, der anviser grundlaget for at iværksætte støtten. Konkret skal der således ikke foretages en vurdering af den unges behov for støtte, og om hjælpen skal bidrage til en god overgang til en selvstændig tilværelse. Kriterierne i forhold til valg af type af efterværn skal dog fortsat efterleves.

Efterværn kan tilbydes unge, der umiddelbart op til deres 18. år er eller var anbragt uden for hjemmet eller har haft en fast kontaktperson efter reglerne i servicelovens § 52, stk.3, nr. 6 og 9. Tilknytning af en ungdomssanktionskoordinator efter servicelovens § 54 a giver dermed ikke adgang til efterværn.

Læs mere om målgruppen for efterværn i inspirationspjecen: "Vurdering af, om en ung er i personkredsen for efterværn efter servicelovens § 76". <https://socialstyrelsen.dk/udgivelser/eftervaern-servicelovens-ss-76>.

Anbringelse i 3. fase

Der er mulighed for, at døgnopholdet i fase 2 fortsætter i 3. fase. Hvilken bestemmelse i serviceloven, der skal anvendes, vil afhænge af den unges alder (§ 52 eller § 76). Medmindre der for en ung under 18 år foreligger en situation, hvor kriterierne for anbringelse uden samtykke er opfyldt, vil den unge – og for unge under 18 år ligeledes forældrene – skulle give samtykke til anbringelse i 3. fase.

Den unge vil også med samtykke efter servicelovens regler kunne genanbringes på fase 2 anbringelsesstedet.

Reglerne om anbringelse uden samtykke gør sig også gældende for unge under 18 år, der er i ungdomssanktionens 3. fase.

Planlægning af foranstaltninger i 3. fase

Inden begyndelsen på 3. fase skal handleplanen revideres, så den indeholder en plan for det videre forløb. Se også kapitel 10 om revision af handleplan ved hjemgivelse.

Ifølge servicelovens regler skal kommunalbestyrelsen træffe afgørelse om, hvorvidt der skal iværksættes foranstaltninger efter det 18. år efter servicelovens bestemmelser om efterværn. Det skal for så vidt angår unge, der er anbragt uden for hjemmet, ske senest seks måneder før, den unge fylder 18 år. Ved samme lejlighed skal kommunen i samarbejde med den unge revidere handleplanen og tage stilling til, hvad der i øvrigt skal ske i forhold til uddannelse, beskæftigelse og andre relevante forhold. For unge, der er idømt ungdomssanktionen, gælder den-

ne forpligtelse derfor for de unge, der forventes at være anbragt i 1. eller 2. fase, eller under en evt. anbringelse i 3. fase, når de bliver 18. år.

Udfordringer og opmærksomhedspunkter

Fra ydre til indre styring

Ved afslutningen af ungdomssanktionens 2. fase er der principielt tre muligheder:

- Fortsat anbringelse på institutionen (med hjemmel i serviceloven).
- Udskrivning til familien.
- Udskrivning til egen bolig/hybel.

Fortsat anbringelse er en videreførelse af det forløb, der har været i gang i 2. fase – blot med et andet hjemmelsgrundlag.

De to øvrige muligheder betyder store ændringer i forhold til opholdet på institutionen. Det er håndteringen af disse udfordringer, dette afsnit handler om.

Opholdet i 2. fase på anbringelsesstedet er ofte præget af en fast dagligdagsrytme og en markant ydre styring fra det pædagogiske personale. Det er nødvendigt af flere grunde. For det første for at få så meget ro på den unge, at der kan arbejdes pædagogisk med vedkommende. For det andet for at kunne opnå en adfærdsændring/-regulering på den relativt korte tid, som et år er i forhold til opgavens karakter.

De adfærdsændringer, man opnår, vil imidlertid ofte være så overfladiske, at den unge let vil kunne falde tilbage i tidligere handle-mønstre. Den største udfordring i forbindelse med udflytningen fra institutionen er derfor at fastholde de positive udviklingstendenser, forløbet har sat i gang. Det kan ske, såfremt der er (gen-)etableret relationer til betydningsfulde voksne, der kan støtte den unge til at få oparbejdet en dagligdags rytme. En rytme, der kan fungere som en form for ydre styring i den første tid uden for institutionen.

Udfordringen for den gode overgang og det gode 3. fase forløb samt efterværn ligger således nok så meget i det arbejde, der er udført i det sidste halve år af 2. fase. Et arbejde, der bl.a. drejer sig om at understøtte den unges positive sociale udvikling i overgangen fra ydre til en stadig højere grad af indre styring.

Udfordringer for unge

Selvom målet om positiv social integration på længere sigt er det samme for den unge, for familien og for behandlingssystemet, er udfordringerne forskellige. I forhold til den unge har det stor betydning, om fase 2 anbringelsesstedet er placeret tæt på eller langt fra det sted, som den unge udskrives til. Store afstande kan umuliggøre gode kammeratskabsrelationer, og uddannelsesforløb vil kræve skift af uddannelsesinstitution. Brud og skift gør støtten vanskeligere og øger risikoen for, at den unge genoptager gamle handle-mønstre. Udfordringen for den unge, der er anbragt 'langt væk', ser således ud; den unge kan affinde sig med at slå sig ned i nærheden af anbringelsesstedet og det opbyggede netværk. Alternativt kan den unge vælge at flytte tilbage og blive udsat for det pres, der følger af den ensomhed, der bliver en del af hverdagen – og det pres, som tidligere kammerater kan lægge på ham eller hende.

Det er et særligt fokusområde at afklare den unges fremtidige forhold til familien. Hvis den unge flytter hjem til familien i 3. fase eller i et senere efterværn, er det ofte nødvendigt at arbejde med familien og dens syn og forventninger til den unges adfærd. Det er vigtigt, at familiens medlemmer ikke ubevidst placerer den unge i samme position, som han eller hun havde før sanktionen. En position, hvor mange af de unge har været på kant med familien, og hvor alle parter har været trætte af problemerne.

Uanset om den unge skal bo hos familien eller ej, er der brug for at arbejde med relationer. På den måde kan familiemedlemmerne få eller genskabe et realistisk og nuanceret syn på hinanden, og de kan nå til en afklaring af, hvordan samværet kan blive.

Udfordringer for familien

Familiens unge menneske har ikke boet hjemme i et par år, og parterne skal finde en ny måde at være sammen på. Det gælder også, hvis den unge flytter i egen bolig. Flytter den unge hjem, ligger der en særlig udfordring for forældrene i samarbejdet med koordinatoren, der i et vist omfang skal være med til at udstikke rammerne for den unge, og som derfor uundgåeligt bliver en del af hverdagen.

Set fra behandlingssystemets side er det en støtte til både forældrene og den unge, men det er samtidig en støtte, der kræver balancegang, idet koordinatoren uvilkårligt træder ind på forældrenes domæne. Risikoen er i værste fald modstand, hvilket vanskeliggør de udviklingsprocesser, der skal integrere den unge i samfundet. Hvis forældrene til gengæld tager aktivt del, kan det accelerere integrationsprocessen betydeligt.

Udfordringer for det øvrige netværk

Netop samspillet mellem det professionelle og det private netværk kan være stærkt medvirkende til, at den unge også på længere sigt kan holde sig fri af de forhold, der bragte den unge på kant med loven.

I dette perspektiv er det selvfølgelig ønskeligt, at netværket har involveret sig i processen i løbet af 1. og 2. fase. I et vist omfang er det tilfældet, når det handler om familien. Det vil imidlertid også være oplagt at arbejde med netværk i lokalmiljøet, som den unge skal tilbage til. Disse netværk kan imidlertid være præget af en kultur, hvor det er vanskeligt at fastholde de positive sociale omgangsformer, som forløbet i 2. fase har givet. I værste fald kan tidligere netværk trække den unge tilbage til gamle handle-mønstre og på kant med straffeloven.

Forløbet af sanktionens 1. og 2. fase er så relativt kort, at det er vanskeligt at skabe forandringer i den unges netværk, inden den unge er tilbage i miljøet. Derfor mødes den unge ofte med et fast forankret billede af, hvem vedkommende er, og hvordan vedkommende opfører sig. En opførsel, som netværket enten forventer eller frygter vil fortsætte, når den unge kommer tilbage efter 2. fase.

Skal netværket ændre opfattelse, må den unge via egne handlinger vise, at der er sket en positiv social udvikling i perioden, hvor den unge har været væk. Koordinatoren bliver central i forhold til at sikre, at netværket får den viden. Det betyder, at udgangspunktet i 3. fase stadig vil være en så fast rytme som muligt, hvor dagene i videst mulig omfang forsøges skemalagt. En sådan rytme er et signal til netværket om at se på den unge med nye briller.

I forbindelse med udskrivning fra 2. fase tages stilling til, hvordan der etableres en dagligdag, hvor den unge:

- har en fast rytme,
- passer uddannelse eller et arbejde (evt. med støtte fra en mentor),
- deltager i fritidsaktiviteter, således at der kommer en struktur på fritiden,
- har faste aftaler med koordinatoren om mødetidspunkter,
- har faste aftaler med koordinatoren om, hvilke udviklingspunkter vedkommende skal arbejde med i støt-teforholdet,
- har faste aftaler om, hvordan han eller hun skal takle kontakten til kammeraterne (hvornår skal den unge gå, og hvornår kan han eller hun blive),
- har faste aftaler om samværet med familien, og hvilken funktion den skal have i forhold til hverdagen.

Hvem der skal være aktører i en sådan dagsrytme afhænger af, hvem der er betydningsfulde ressource- og netværkspersoner for den unge, og hvilke interesser den unge har. Disse aktører går fra ungesagsbehandler til sagsbehandler i voksenafsnittet, fra forældre og anden familie til venner, fra koordinatoren og mentor til arbejdsgiver, fra kæreste og dennes forældre til en tidligere skolelærer. Feltet er bredt og går på kryds og tværs mellem offentlig og privat. Det er vigtigt at være opmærksom på, at det private kan noget, som det offentlige ikke kan – og omvendt. Men med en koordineret indsats og tillidsfuldt og anerkendende samspil kan det samlede netværk det meste.

Netværksmødet er i den forbindelse den metode eller det redskab, der kan koordinere de mange mulige aktørers gøren og laden. Det er muligt i dette forum at forpligte de enkelte, og det er muligt at afklare rollefordelingerne.

Udfordringer for koordinatoren

Med den opgaveportefølje, koordinatoren har fået, bliver funktionen helt central i 3. fase – især i forbindelse med:

- Overgangen mellem de forskellige faser, hvor koordination og vidensformidling især er betydningsfuld, da vigtig viden fra tidligere fase nemt kan gå tabt.
- Når noget går galt, hvor der kan være tale om tilbageførsel, og hvor handleplanen måske skal justeres i forhold til den nye situation. Det er hensigtsmæssigt at inddrage netværket i forbindelse med disse ændringer.
- Hele 3. fase og efterværnsfasen, hvor der kommer et nyt sæt mulige aktører på banen. Her skal koordinatoren enten have et særdeles tæt samarbejde med sagsbehandleren eller have indgående viden om den kommunale forvaltning og forvaltningsgrenenes forskellige funktioner.

Derudover er det koordinatoren, der via relationerne til den unge skal være rammesættende, opfølgende, rådgivende, medierende, konfliktløsende, opdragende, støttende og ofte insisterende for at få den unge til at følge de indgåede aftaler.

Udfordringerne for koordinatoren bliver i høj grad at magte og rumme alle disse funktioner uden at have kompetence til at træffe beslutninger.

Styring af indsatsen

Afgørende betingelser for at fastholde en positiv, social udvikling for den unge er koordinering, styring og inddragelse af ressourcepersoner, der skal varetage de forskellige opgaver i 3. fase og eventuelt i perioden efter sanktionens ophør. Her kan et netværk spille en afgørende rolle; et netværk, der sammen med den unge sætter mål for indsatserne, og som samtidig i praksis støtter den unge i at nå målene. Vigtige elementer i dette arbejde er netværksmøder, konkrete og detaljerede handle- og

behandlingsplaner, klare målsætninger, klare rollefordelinger og klare aftaler.

Alt sammen danner et fundament for det kommende socialiseringsarbejde – dette gælder uanset om den unge i 3. fase og i perioden derefter skal bo hjemme hos familien eller i egen bolig. Men der er naturligvis forskel på, hvordan og på hvilket niveau familien skal inddrages og støttes i det videre forløb.

Elementer i handleplanen

I den løbende opfølgning på den unges handleplan og i den pædagogiske indsats under fase 2-opholdet skal der hele tiden arbejdes hen imod udslusning. Inden overgangen til 3. fase skal der tages stilling til behov for støtte i forhold til følgende områder:

- Hvor skal den unge bo? (Hos forældrene? Eller har den unge fået bo-træning, hvis vedkommende skal bo for sig selv?)
- Anskaffelse af egen bolig og etablering.
- Uddannelse/arbejde.
- Forsørgelse. (Over eller under 18 år – hjemme eller ude?)
- Organiseret fritid.
- Selvorganiseret fritid/kammerater, kæreste, herunder kriminalitet og rusmidler.
- Praktisk hjælp og støtte.
- Personlig hjælp og støtte. (Relation, emotionel og funktionel).
- Støtte til familien.
- Evt. tilknytning til behandlingsinstanser.
- Opstilling af mål sammen med den unge og det private og professionelle netværk bl.a. via netværksmøder.

Uddannelse og arbejde

Undersøgelser peger entydigt på, at gennemførelse af uddannelse og tilknytning til arbejdsmarkedet er en af de mest integrerende faktorer for udsatte unge, der er anbragt og har begået kriminalitet.⁹⁸

Skolegang, uddannelse eller arbejdsmarkedstilknytning skal så vidt muligt være sat i værk under fase 2 opholdet og skal fortsat sikres i 3. fase. En stor del af de unge, der idømmes en ungdomssanktion, vil være omfattet af den kommunale ungeindsats, der skal give vejledning til unge, der ikke er i gang med eller ikke har gennemført en erhvervskompetencegivende ungdomsuddannelse. Såvel sagsbehandler som koordinator vil for disse unge få et tæt samarbejde ned de fagprofessionelle i kommunen, som vejleder i forhold til uddannelse og beskæftigelse.

Familiearbejdet

Så vidt det overhovedet er muligt, skal den unges familie inddrages tæt i arbejdet med den unge, hvis det skal lykkes at fastholde en positiv udvikling.

Samarbejdet med familien kan primært ske ved den løbende inddragelse via fx netværksmøder, men det kan også foregå gennem en egentlig familiebehandlingsindsats.

Erfaringer⁹⁹ viser, at et tæt samarbejde mellem sagsbehandleren, som den der primært varetager indsatserne i forhold til familien, og koordinatoren, som den der primært støtter den unge, er yderst givende.

Nogle kommuner benytter sig af MST, Multi Systemisk Terapi, eller har andre familiebehandlingstilbud, som kan varetage opgaven.

Roller og opgaver

Kommunens engagement og rolle i forhold til støtte bliver om muligt endnu mere betydelig, når den unge efter endt institutionsophold flytter tilbage til lokalmiljøet eller i egen bolig i en anden by eller eventuelt landsdel. Typisk resterer der på dette tidspunkt mellem seks og ti måneder af ungdomssanktionen, hvor kommunen er forpligtet til at støtte og føre tilsyn med den unge, og hvor den unge er pålagt at modtage støtte fra de sociale myndigheder.

Sagsbehandlerens rolle – myndighed, koordinering og samarbejde

Det kommunale ansvar er først og fremmest at varetage myndighedsopgaven, hvilket primært vil sige at følge op på handleplan og føre de aftaler, der er indgået i samarbejdet med den unge, familien og fase 2-anbringelsesstedet, ud i livet.

Det er sagsbehandleren, der på vegne af kommunen, varetager myndighedsopgaven. Det indebærer, at der løbende træffes de nødvendige afgørelser i forhold til den unges liv. Det sker på basis af et tæt samarbejde med alle involverede parter og føres ud i livet bl.a. gennem inddragelse af relevante instanser.

I forbindelse med revision af handleplanen forud for hjemgivelse fra fase 2, bør der opstilles klare mål og delmål for 3. fase, herunder om den unges uddannelse og beskæftigelse. Selvom handleplanens mål og delmål godt kan strække sig ud over 3. fase, bør det af handleplanen klart fremgå, hvilken dato 3. fase ophører. Hermed bliver det klart for den unge og andre aktører, hvornår foranstaltningerne er en del af ungdomssanktionen, og hvornår de alene er et tilbud efter serviceloven.

Når 3. fase nærmer sig sin afslutning, er det sagsbehandlerens opgave sammen med den unge at vurdere og tage stilling til, hvilke støtteforanstaltninger, den unge har behov for efter sanktionens ophør. Sagsbehandleren bør i god tid sikre sig, at den unge ved, hvornår sanktionen slutter, ligesom det med fordel kan noteres i sagen, når sanktionen er afsluttet.

Ud over myndighedsopgaven har sagsbehandleren to hovedopgaver, hvor ansvaret er delt med koordinatoren:

- At aktivere og koordinere det professionelle, tværfaglige samarbejde og samarbejdet med den unge og hans netværk.
- At varetage et fortsat støttende og udviklende arbejde med den unges familie – eller sikre at det sker.

Figur 11.1: Sagsbehandlerens opgaver i 3. fase.

- Løbende samarbejde med koordinator.
- Evt. træffe/indstille til afgørelse om støtte til forældrene.
- Følge op og revidere handleplan i forhold til lovgivningens og kommunens tidsfrister.
- Evt. træffe afgørelser om særlig støtte til den unge i 3. fase.
- Evt. træffe afgørelse om, at den unge skal tilbageføres til sikret institution eller til åben institution eller godkendt opholdssted.
- Evt. træffe/indstille til afgørelse om efterværn efter sanktionens udløb.

Koordinatoren

En af de kommunale opgaver er at udpege en koordinator, der ud over sine systemfunktioner skal støtte den unge praktisk og personligt. Det er således forudsat, at koordinatoren i 3. fase varetager opgaven som den unges kontaktperson som en del af koordinatorfunktionen efter § 54 a. Timetallet skal være i overensstemmelse med den definerede opgave. Antallet skal hænge nøje sammen med de opgaver, koordinatoren skal udføre i forhold til både systemfunktion og relationsfunktion. Erfaringer viser, at en koordinators relationsfunktion kan være af uvurderlig betydning for den unges udviklingsproces, uanset om den unge flytter hjem til familien eller skal bo for sig selv.

Betydningen forstærkes yderligere ved, at koordinatoren er gennemgående i hele ungdomssanktionsforløbet. Store geografiske afstande mellem hjemkommune, koordinators bopæl og 2. fase-institution eller opholdssted kan give udfordringer.

I forhold til relationsfunktionen drejer opgaven sig om at støtte den unge i hverdagen praktisk og personligt, at fastholde i forhold til uddannelse, arbejde og fritidsliv samt at understøtte en fortsat positiv normudvikling. Koordinatoren skal ligeledes have et tæt samarbejde med den unges familie og forholde sig til det private netværk i øvrigt, kæreste og kammerater.

En stor del af det pædagogiske integrationsarbejde i fase 3 bæres af den indsats, som koordinatoren udfører via sin relationsfunktion. Derfor bliver det også helt centralt at arbejde med kvalificering af dette arbejde, ligesom det bliver centralt at styre denne indsats, så den ligger i forlængelse af behandlingsarbejdet i fase 2.

Koordinatorens relationsfunktion er som hovedregel den mest betydningsfulde professionelle pædagogiske indsats i 3. fase. En stor del af koordinatorens arbejde foregår som oftest alene med den unge, og hvor koordinator skal handle i her-og-nu situationer. Dette 'alene-arbejde' kræver støtte i baglandet, og den kan enten gives af kolleger, af en coach eller af en supervisor

Figur 11.2: Koordinatorens opgaver i 3. fase.

- Sikre overgangen mellem 2. og 3. fase.
- Sikre, at viden fra tidligere faser ikke går tabt.
- Evt. støtte den unge i at finde bolig og blive etableret.
- Støtte den unge i at skabe og bibeholde en struktureret hverdag.
- Støtte den unge i forhold til uddannelse og/eller arbejde.
- Støtte den unge i at administrere sin økonomi.
- Støtte den unge og forældrene til nye samværsformer.
- Støtte den unge til at styrke sit netværk og finde nye samværsformer med netværket.
- Være den unges samtalepartner.
- Motivere og fastholde den unge i behandlingstilbud.
- Støtte og hjælpe den unge i at finde fritidstilbud.
- Støtte den unge i kontakten med offentlige instanser.
- Planlægge, afvikle og lede netværksmøde/netværksmøder.
- Skrive referat fra netværksmøde/netværksmøder.
- Følge op på aftaler fra netværksmøder.

Samarbejde og netværksmøder

Succesen i overgangen mellem 2. og 3. fase samt hele 3. fase er i høj grad betinget af en grundig planlægning, en sammenhængende indsats og en tæt opfølgning på alle parter; den unge, familien, det private netværk og de professionelle aktører.

Selv om den unge måske ser frem til den frihed, der følger med 3. fase, er der alligevel grund til – via tydelige aftaler mellem det private og det professionelle netværk – at holde fast i en struktur med et klart defineret skole eller arbejdsliv og et ligeledes tydeligt defineret fritidsliv. Det skal være klart for både den unge og dennes private netværk, at 3. fase stadigvæk er en del af en dom.

Derfor skal koordineringen af en fælles målrettet indsats fortsat løses ved blandt andet at holde netværksmøder i 3. fase. Her deles nødvendige informationer af alle involverede. Der skal ligeledes findes svar på forskellige spørgsmål; hvad skal parterne holde fokus på; hvilke ressourcer er til stede; hvilke udfordringer er der i støtten til den unge; hvem har hvilke opgaver; hvordan lyder plan B, hvis plan A kiksler; hvem skal kontaktes i hvilke situationer.

Koordinatorerne skal ikke løse alle opgaver. Andre netværkspersoner – både private og professionelle – kan bidrage. Handleplanen definerer opgaven og sikrer, at den kontrol, der er en del af dommen, er placeret i et samspil mellem sagsbehandler og koordinator. De opgaver, der har med støttefunktioner i hverdagen at gøre, kan fordeles så hensigtsmæssigt som muligt på et netværksmøde.

Gennemgående for samarbejdet er, at det skal være tydeligt for enhver, hvor ansvar og opgave er placeret. Alle skal opleve at være en del af opgaveløsningen, og det private netværk skal ansvarliggøres i det omfang, det er muligt.¹⁰⁰

Der kan være hensigtsmæssigt at holde netværksmøde en til to måneder før overgangen til 3. fase, eventuelt et netværksmøde i starten af 3. fase og inden afslutningen af 3. fase. Derudover er netværksmøder på sin plads, når handleplanen ændres væsentligt; hvis den unge eller familien beder om det eller som problemknusermøde.

Relevant viden

Forløbet i 3. fase

Rambølls evaluering af styrkelse af ungdomssanktionen viser, at der er stor variation i, hvor 3. fase foregår. Nogle unge flytter hjem til deres forældre, andre flytter på eget værelse eller i en udslusningsbolig på et anbringelsessted. Tilsvarende er der nogle unge, der vender tilbage til deres nærmiljø i 3. fase, mens andre foretrækker at starte på en frisk i en anden del af landet. Hvor den unge bor i 3. fase vil være afhængige af de individuelle forhold for den unge, fx den unges alder, forældrenes ressourcer til at støtte og den unges ønske eller behov for afstand til tidligere kammeratskabsgrupper.

Rambøll fremhæver i evalueringen, at det er en erfaring fra flere af deres casestudier, at de unge har brug for meget støtte i fase 3, da det er en kritisk fase, hvor det drejer sig om at fastholde den unge i en forhåbentlig god udvikling. I forbindelse med indførelse af lovreglen om koordinator til unge i ungdomssanktionen var det da også forventningen, at koordinatoren skulle bruge ekstra mange ressourcer i 3. fase til at støtte den unge gennem ungdomssanktionen og i at påbegynde eller fastholde uddannelse eller beskæftigelse. Rambøll finder i evalueringen imidlertid ingen klare tendenser til, at koordinatorerne bruger mere tid på de unge i 3. fase end i de to foregående faser.¹⁰¹

Casestudierne i evalueringen viser til gengæld at brug af en kontaktperson fra fase 2 – anbringelsesstedet i overgangen til og ind i 3. fase fungerer i forhold til at understøtte overgangen og fastholde en positiv udvikling.¹⁰²

80 pct. af de unge er i et skole- eller uddannelses tilbud i 3. fase, hvoraf det for 35 pct. er en gymnasial eller erhvervsuddannelse. Rambøll finder endvidere, at der er en del fokus på skoletilbud i 3. fase, men at der kan være en række kontekstuelle forhold, der kan modarbejde fastholdelse og videreførelse af et uddannelsesforløb. Særligt bliver der peget på koordinering og samarbejde mellem uddannelsesinstitutioner og ungdommens uddannelsesvejledning på tværs af kommuner.¹⁰³

Rambøll finder videre, at ca. 38 pct. af de unge er i en eller anden form for beskæftigelse, som fx lønnet beskæftigelse eller praktik.

Effekten af ungdomssanktionen

Et formål med at idømme ungdomssanktion er, at det skal forebygge yderligere lovovertrædelser. Er det tilfældet? Forebygger en ungdomssanktion i højere grad end en ubetinget fængselsdom yderligere kriminalitet?

Justitsministeriets Forskningskontor har i to omgange gennemført en effektevaluering af ungdomssanktionen. I 2009 gennemførte forskningskontoret en evaluering, hvor de sammenlignede unge idømt ungdomssanktionen fra 2001 til 2006 med unge, der før 1. juli 2001 fik en ubetinget fængselsdom, og i 2013 sammenlignede forskningskontoret unge idømt en ungdomssanktion henholdsvis før og efter lovændringen. I evalueringerne ses på tilbagefald i en toårig periode efter sanktionens ophør.¹⁰⁴

Effektevaluering af lovændringer om styrkelse af ungdomssanktionen i 2007 viser, at tilbagefald til ny kriminalitet sker lige så hyppigt for unge, der har fået en ungdomssanktion efter lovændringer, som unge, der fik en sanktion før ændringerne. De unge, der har fået en ungdomssanktion efter lovændringer begår imidlertid i signifikant mindre grad end unge, der fik sanktion før lovændringerne, ny alvorlig kriminalitet, der fører til ubetinget frihedsstraf.

Endvidere viser effektevaluering fra 2013, at piger har lavere risiko for at recidivere til frihedsstraf end drenge; at unge, som har en sen kriminel debut, har lavere risiko for tilbagefald end unge, som debuterer tidligt (før de fylder 15 år) samt at jo flere biforhold, der indgik i dommen til ungdomssanktionen, jo højere er risikoen for tilbagefald til frihedsstraf.

I forhold til ubetinget fængsel, konkluderer Justitsministeriets forskningskontor på baggrund af de to effektevalueringer, at tilbagefald til kriminalitet, der medfører ubetinget fængselsstraf, er mindre for unge idømt en

ungdomssanktion end unge, der fik en ubetinget fængselsdom før 2001.

Uddannelse og beskæftigelse ved sanktionens ophør

Socialstyrelsen har undersøgt, hvor mange af de unge, der er i uddannelse eller beskæftigelse to år efter, at de er idømt en ungdomssanktion.

Ved at kombinere en række forskellige registre over tilknytning til arbejdsmarked og forskellige uddannelser, kan det udledes, hvilken tilknytning modtagerne af en ungdomssanktion har til arbejdsmarkedet eller uddannelse to år efter idømmelse af ungdomssanktionen.¹⁰⁵ Tabel 11.1 viser, at to år efter idømmelse af ungdomssanktionen er 37 pct. i uddannelse, 13 pct. er uden for arbejdsmarkedet, 11 pct. er ledige og 5 pct. er i ordinær beskæftigelse. De resterende 34 pct. dækkes ikke af de viste hovedkategorier, og det dækker blandt andet over personer, der ikke indgår i nogle af registrene.

Der kan være flere forklaringer på den høje andel af personer i "andet"-kategorien, som dog ikke er undersøgt nærmere i denne analyse. De unges relativt lave alder kan betyde, at de ikke optræder i registrene over forsøgelse og uddannelse. En anden forklaring kan være, at tabellen blot viser tilknytningen i én enkelt uge målt 2 år efter idømmelse af en ungdomssanktion.¹⁰⁶ Dermed viser tabellen ikke, hvis den unge eksempelvis skifter tilknytning få uger efter.

Tabel 11.1: Arbejdsmarkedstilknytning to år efter idømmelse af ungdomssanktion i 2010-2017.

	Total	Andel af total, pct.
Ordinær beskæftigelse	18	5
Ledige	44	11
Uden for arbejdsmarkedet	51	13
Uddannelse	143	37
Andre	129	34
Total	385	100

Anm.: Ud fra DREAM-registret er ledige defineret som nettoledige, personer i virksomhedsrettet aktivering, uddannelsesrettet aktivering samt nettoledige/passive. Uden arbejdsmarkedstilknytning er defineret som passive og tilbagetrækning. Uddannelse er i DREAM defineret som modtagere af SU samt som at optræde i det komprimerede elevregister (KOTRE) eller registret for kursister ved voksen- og efteruddannelserne (VEUV). Hvis en person optræder her, tælles de som værende i uddannelse uanset tilknytning fra DREAM-registret. Der blev ikke fundet nogen i støttet beskæftigelse i den valgte periode,

Kilde: Egne beregninger, Kriminalstatistikken (sigtelser og afgørelser), år 2010-2019, samt DREAM, Komprimeret elevregister samt register over kursister ved voksen- og efteruddannelse

Koordinatorens tidsforbrug i 3. fase

3. fase er en meget sårbar fase for den unge, og hvilket tidsforbrug koordinatoren bør anvende på den unge vil afhænge af den konkrete sag og forløbet indtil 3. fase starter. Følgende aspekter kan dog indgå ved planlægningen af tidsforbruget i 3. fase.

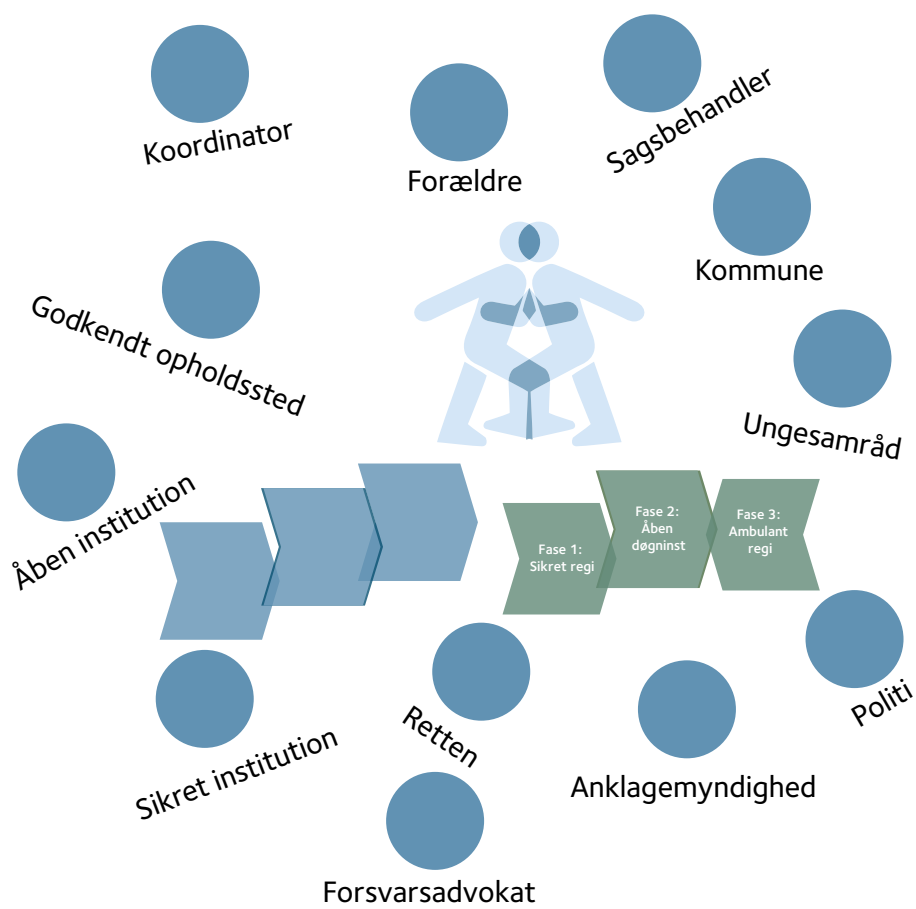
- Intentionen med koordinatorrollen har været, at koordinatoren både varetager koordinering og sikring af inddragelse af den unge og forældrene i forløbet, men at koordinatoren også fungerer som den unges kontaktperson. Begge dele efter koordinatorfunktionen i servicelovens § 54 a.
- Det blev i forbindelse med indførelse af koordinatorrollen forudsat, at arbejdsomfanget for og udgiften til koordinatoren i 3. fase ville svare til det dobbelte af en fast kontaktperson.¹⁰⁷
- Koordinatorens tidsforbrug i 3. fase bør tilrettelægges således, at udgangspunktet er, at koordinatoren bruger væsentlig mere tid i starten af 3. fase og mindre i slutningen. Dog med mulighed for justeringer undervejs.
- Arbejdsomfanget forventes at være væsentlig større for unge på eget værelse i forhold til unge, der hjemmegives til forældre.
- Kommunen vil kunne tage udgangspunkt i egen praksis og det gennemsnitlige antal timer for kontaktperson pr. ung i den pågældende kommune.

Del 4 Særlige problemstillinger

Kapitel 12. Når sanktionen går skævt

Kapitel 13. Særlige problemstillinger

Kapitel 12. Når sanktionen går skævt

Ungdomssanktionsforløbene lever ikke altid op til intentionerne. Der kan være mange årsager til, at sanktionen ikke forløber hensigtsmæssigt, fx manglende samarbejde mellem aktører, mangel på egnede tilbud, eller at den unge ikke inddrages i nødvendigt omfang. Men sanktionen kan også gå skævt, når den unge nægter at samarbejde og overholde pålæg og måske oven i købet begår ny kriminalitet.

I dette kapitel sættes fokus på problemstillinger, som helt eller delvist er udløst af den unges adfærd. Det kan være voldelige episoder enten over for personalet eller over for andre anbragte børn og unge, eller det kan være ny kriminalitet, som den unge begår enten under 2. eller 3. fase.

Sådanne episoder kan medføre, at personalet på anbringelsesstedet må foretage indgreb i den unges selvbestemmelsesret. Det kan også ske, at det bliver nødvendigt at tilbageføre den unge til enten åben eller sikret institution fx i tilfælde af ny kriminalitet.

§ Lovgivning

Dette afsnit vil gennemgå regler om tilbageførsel og fortsat anbringelse, mulighederne ved ny kriminalitet samt de særlige indgrebsmuligheder, som de sociale myndigheder og anbringelsessteder har over for unge, der er anbragt af strafferetlige årsager.

Kan sanktionen ophæves?

Mange kommuner har erfaringer med unge, som ikke ønsker at samarbejde, som bliver ved med at rømme, som har et ubehandlet misbrug, der hindrer den unges motivation og udvikling, eller der kan være andre forhold, hvor kommunen vurderer, at de ikke kan arbejde videre med den unge sanktionsdømte. I disse situationer opstår ofte spørgsmålet: Kan ungdomssanktionen ophæves?

Der er i straffeloven ikke hjemmel til, at en ungdomssanktion kan omstødes til en ubetinget fængselsdom, alene fordi den unge ikke overholder kommunens pålæg. Det vil sige, at der ikke i sådanne situationer er mulighed for at indbringe sagen for retten med påstand om, at den unge

skal have sanktionen konverteret til fx en fængselsstraf på grund af overtrædelse af pålæg.

Baggrunden herfor er, jf. ekspertgruppen, der udformede ungdomssanktionen, at en konvertering alene må antages at ville udløse en kortere eller måske slet ingen ubetinget fængselsstraf, og at udsigten til en sådan omsætning derfor næppe vil virke afskrækkende på unge, der ikke ønsker at deltage positivt i gennemførelse af ungdomssanktionen.

Overtræder den unge pålæg i 2. eller 3. fase har opholdskommunen derimod mulighed for at overveje, om betingelserne for tilbageførsel til enten sikret regi eller åben døgninstitution eller opholdssted er opfyldt, jf. nedenfor.

Har den unge begået ny kriminalitet, hvor der er igangsat en ny straffesag, som forelægges retten, vil retten i denne forbindelse have mulighed for at forholde sig til forløbet af ungdomssanktionen, jf. nedenfor.

Ny kriminalitet

Straffelovens § 74 a, stk. 2, 3. pkt., regulerer spørgsmålet om ny kriminalitet, der begås af unge, som er undergivet en ungdomssanktion, og hvor straffesagen i anledning af den nye kriminalitet afgøres inden, ungdomssanktionen er afviklet.

Bestemmelsen indebærer, at retten i stedet for at idømme straf for den nye kriminalitet kan forlænge foranstaltningen, herunder længstetiderne for ophold i døgninstitution/godkendt opholdssted og sikret afdeling med indtil 6 måneder. Det betyder, at længstetiden for foranstaltningen på 2 år kan forlænges til 2 år og 6 måneder, at længstetiden for det samlede institutionsophold på 1 år og 6 måneder kan forlænges til 2 år, og at længstetiden for ophold i sikret afdeling på 12 måneder kan forlænges til 1 år og 6 måneder.

I tilfælde, hvor sager vedrørende ny kriminalitet afgøres med bøde eller tiltalefrafald, videreføres ungdomssanktionen, og det kan eventuelt være nærliggende at justere afviklingsforløbet af ungdomssanktionen i lyset af den begåede kriminalitet – eventuelt således at den mulighed,

som sanktionen indeholder med hensyn til at tilbageføre den unge til et mindre frit regime, bringes i anvendelse.

Består de nye forhold af grov kriminalitet, og idømmes den unge i den anledning en ubetinget fængselsstraf på omkring 1 års fængsel eller mere, kan den resterende del af ungdomssanktionen bortfalde i medfør af straffelovens § 89 a, stk. 2.

Såfremt den unge står til en ubetinget fængselsstraf på mindre end 1 år, er udgangspunktet, at der på sædvanlig vis skal udmåles en ubetinget fængselsstraf, og at der ikke træffes bestemmelse om bortfald af den tidligere idømte ungdomssanktion. Det er herefter op til de straf-fuldbyrdende myndigheder at tage stilling til, hvorledes fuldbyrdelsen af straffen skal ske. Den unges opholdskommune og kriminalforsorgen vil således fx kunne aftale, at afsoningen af en ny dom sker i forlængelse af 2. fase således, at den unge i 3. fase ikke skal se frem til at skulle afsone en ubetinget dom.

Anses den unge på tidspunktet for dommen i anledning af den nye kriminalitet for uegnet til behandling, og må det sociale systems muligheder inden for den idømte ungdomssanktion anses for udtømte, har retten mulighed for at udmåle en ubetinget fængselsstraf for den nye kriminalitet og samtidig – ligesom ved domme på fængsel i mindst 1 år – træffe bestemmelse om bortfald af den resterende del af ungdomssanktionen, jf. straffelovens § 89 a, stk. 2. Dette vil navnlig kunne komme på tale, hvis dommen for den nye kriminalitet afsiges på et tidspunkt, hvor den væsentligste del af ungdomssanktionen er afviklet.

I sager, hvor den unge, som er undergivet en ungdomssanktion, begår ny kriminalitet, bør anklagemyndigheden i videst muligt omfang være opmærksom på, om en forlængelse af den allerede idømte ungdomssanktion eventuelt kan være mere motiverende for den unges udvikling end idømmelse af straf for det nye forhold.¹⁰⁸

Tilbageførsel til sikret regi eller fra ambulat til åben institution eller opholdssted

Kommunen kan med bemyndigelse i dommen træffe beslutning om, at den unge skal tilbageføres til eller forblive på en sikret afdeling, på en døgninstitution eller et opholdssted – også selv om det måtte indebære, at den unge kommer til at tilbringe mere tid i institutionen eller opholdsstedet end oprindeligt forudsat i dommen.

Betingelsen for tilbageførsel er – som for idømmelse af ungdomssanktion i det hele taget – at det må anses for formålstjenstligt for at forebygge yderligere lovovertrædelser. Som eksempel nævnes i forarbejderne ny kriminalitet og rømning.

Fortsat anbringelse

I dommen kan den unge i henhold til straffelovens § 74 a, stk. 2, 1. pkt., pålægges at overholde kommunens nærmere bestemmelser om den socialpædagogiske behandling og at efterkomme kommunens pålæg om opholdssted, herunder fortsat anbringelse på institution ud over det i dommen umiddelbart fastsatte, men inden for de generelle længstetider, der er fastsat i straffelovens § 74 a, stk. 2, 2. pkt.

Betingelsen for at træffe afgørelse om fortsat anbringelse er tilsvarende som med tilbageførsel – og for idømmelse af ungdomssanktion i det hele taget – at det må anses for formålstjenstligt for at forebygge yderligere lovovertrædelser. Kommunen vil således ikke kunne træffe afgørelse om, at den unge skal forblive på fase 2 institutionen i fx to måneder ud over det i dommen fastsatte med det formål at deltage i folkeskolens afgangsprøver. Hvor dette er formålet, bør der arbejdes på at opnå forældres og den unges samtykke til anbringelse efter servicelovens bestemmelser i 3. fase.

Afgørelse om, at den unge forbliver i 2. fase, vil alene kunne træffes i en forholdsvis kort periode før, at 2. fase ophører, og hvor det vil være muligt at vurdere, om forlængelsen er formålstjenlig til at forebygge yderligere kriminalitet. Det betyder, at afgørelse om forlængelse af 2. fase vanskeligt vil kunne træffes i starten af 2. fase.

Kommunens afgørelse om tilbageførsel eller fortsat anbringelse

Afgørelsen bør være skriftlig og begrundet. Den unge skal samtidig informeres om, at han eller hun kan indbringe afgørelsen for retten. Kommunen skal angive en fastsat periode for tilbageførsel. I de fleste tilfælde vil en eller to måneder være en rimelig periode for en tilbageførsel. Såfremt kommunen finder, at første tilbageførselsesperiode skal forlænges, skal der træffes ny begrundet og skriftlig afgørelse. Igen skal den unge informeres om mulighed for at indbringe afgørelsen for retten.

Afgørelse om tilbageførsel bør ske snarest muligt efter den hændelse, der har givet anledning til at overveje tilbageførsel, men der er ikke fastsatte frister.

Domstolsprøvelse

Efter straffelovens § 74 a, stk. 3, kan den unge kræve de sociale myndigheders afgørelse om overførsel til en sikret afdeling i en døgninstitution for børn og unge og afgørelse om overførsel fra ambulat behandling til anbringelse på en døgninstitution for børn og unge eller godkendt opholdssted indbragt for retten til prøvelse. Det samme gælder i det omfang, de sociale myndigheder med hjemmel i dommen træffer afgørelse om, at den pågældende skal forblive i institutionen ud over det i dommen fastsatte tidsrum for opholdet.

Af straffelovens § 74 a, stk. 3, 3. pkt., følger, at rettens afgørelse vedrørende overførsel til en sikret afdeling i en døgninstitution for børn og unge mv. træffes ved kendelse. Det er anklagemyndigheden, der indbringer afgørelser om overførsel til sikret afdeling mv. for retten. Indbringelsen for retten sker ved den byret, som har pådømt straffesagen, eller byretten i den retskreds, hvor den unge bor eller opholder sig.¹⁰⁹

Kommunen har pligt til at oplyse den unge om, at denne kan kræve afgørelser om overførsel til en sikret afdeling i en døgninstitution for børn og unge, og afgørelser om overførsel fra ambulat behandling til anbringelse på en døgninstitution for børn og unge eller godkendt opholdssted indbragt for retten til prøvelse.

Der findes ikke lovfastede tidsfrister – hverken for den unge eller for den kommunale myndighed i forhold til indbringelse for domstolene. Der er dog et forvaltningsretligt princip, der tilsiger, at hvis den unge ønsker en afgørelse prøvet af domstolene, skal den kommunale myndighed sørge for, at sagen hurtigst muligt sendes til anklagemyndigheden med henblik på, at afgørelsen indbringes for rettens.

Anbringelse med hjemmel i serviceloven

Der kan være tilfælde, hvor det er påkrævet, at en ung i et ungdomssanktionsforløb skal have ophold i en sikret eller særlig sikret afdeling, også selv om dommen til ungdomssanktion ikke giver hjemmel til, at der kan træffes en afgørelse om at tilbageføre den unge. I den situation kan kommunens børn- og unge-udvalg træffe afgørelse om anbringelse i sikret eller særlig sikret afdeling af sociale årsager efter de sædvanlige regler i serviceloven og voksenansvarsbekendtgørelsen.

Anbringelse på en delvis lukket afdeling, hvor det er muligt at fastholde den unge i forbindelse med rømning og tilbageholde den unge i en kortere periode ved aflåsning af døre og vinduer, kan også være en mulighed for unge i ungdomssanktionen. Det er kommunens børn- og unge-udvalg, der træffer afgørelse om anbringelse på delvis lukket institution. Har kommunen i indstillingen til retten angivet, at 2. fase bør afvikles på delvis lukket afdeling, og har retten forholdt sig hertil, vil kommunen dog med hjemmel i dommen kunne træffe afgørelse om, at 2. fase skal afvikles på en delvis lukket afdeling.

Voksenansvarsloven

Voksenansvarsloven sætter rammerne for, hvornår plejeforældre og personale som led i omsorgen for børn og unge kan anvende magt og andre indgreb i børnene og de unges selvbestemmelsesret.

I forhold til unge i ungdomssanktionen – særligt 2. fase – kan de sociale myndigheder og anbringelsessteder overveje, om udfordringer i anbringelsesforløbet vil kunne afhjælpes med fx at personalet i en periode på op til 14 dage vil kunne tilbageholde den unge ved rømning eller ved i konkrete tilfælde overvågning eller afbrydel-

se af den unges eksterne kommunikation. Afgørelser i de nævnte eksempler træffes af henholdsvis børn og unge-udvalget og kommunalbestyrelsen.¹¹⁰ For yderligere information om beføjelser og handlemuligheder efter voksenansvarsloven og betingelserne for indgreb henvises til voksenansvarsloven og den tilhørende vejledning (Vejledning om voksenansvar for anbragte børn og unge).

Relevant viden

De unge, der idømmes ungdomssanktion, er unge med alvorlige problemer, som har begået alvorlig kriminalitet. Alene af den grund kan det næppe forventes, at et sanktionsforløb gennemføres uden problemer. Men gennem et større fokus på handleplan, motivation og inddragelse kan risikoen for, at det går skævt, minimeres.

Forløbene af de første ungdomssanktioner

Justitsministeriets forskningskontor gennemførte en analyse af de første 148 ungdomssanktioner, som blev offentliggjort i 2006. Der er ikke senere foretaget kvantitative analyser af forløbene i ungdomssanktionen.¹¹¹

Forskningskontorets analyse viste overordnet, at kun 28 pct. af de første ungdomssanktioner forløb for hele perioden uden uplanlagte overførelser, og kun 13 pct. forløb uden væsentlige problemer. Andelen af sanktionsforløb med væsentlige problemer var dog lidt højere for de første 50 domme end for de øvrige undersøgte domme. For de enkelte faser var det knap 80 pct. af forløbene, hvor der ikke var væsentlige problemer i 1. fase; i 2. fase var denne andel 21 pct., og i fase 3 var den 55 pct.

Analysen pegede således på, at særligt fase 2 giver anledning til problemer. Problemerne viste sig ofte ved de unges adfærd i form af vold, truende adfærd, hærværk og rømninger – og som i mange tilfælde efterfølgende gav anledning til overførsel til et andet åbent anbringelsessted eller tilbageførsel til sikret regi.

Fase 3 giver ofte andre udfordringer. Forskningskontorets analyse påpegede således problemer i forhold til at komme op om morgenen, møde stabilt på arbejde eller

uddannelsessted etc., betale husleje, holde sig fra misbrug og kriminalitet.

Tilbagefald til ny kriminalitet under ungdomssanktionsforløbet

En del af de unge, der bliver idømt en ungdomssanktion begår ny kriminalitet under sanktionsforløbet. Socialstyrelsen har beregnet, hvor mange der falder tilbage til kriminalitet.

Tilbagefald defineres her som tilfælde, hvor personen inden for to år efter domsafgørelsen for ungdomssanktionen begår en ny kriminalitet, de efterfølgende dømmes for. Afgørelsen behøver ikke falde inden for to år – så længe gerningsdatoen gør, tæller det her som et tilbagefald. I en del tilfælde ligger gerningsdatoen dog ikke fast, og her tages der i stedet udgangspunkt i afgørelsesdatoen for dommen.

Gruppen af unge, der blev idømt en ungdomssanktion fra 2010 til 2017, er blevet fulgt to år frem efter dommen til ungdomssanktion. Ud af de 385 unge, som blev idømt en ungdomssanktion mellem 2010 og 2017, har 289 haft mindst ét tilbagefald i perioden, svarende til 75 pct. af unge idømt en ungdomssanktion. Andelen, der får tilbagefald har varieret mellem 62 og 87 pct. for årene 2010-2017. Variationen kan være en følge af det lave antal sanktioner, som betyder, at en enkelt eller få unge påvirker procentberegningen.

Blandt de 289 personer med tilbagefald er 64 pct. af dansk herkomst, 22 pct. efterkommere og 14 pct. indvandrere.

I årene 2010-2017 varierer det gennemsnitlige antal dage fra dommen til ungdomssanktionen til første tilbagefald på mellem 189 dage (2014) og 312 dage (2010). Samlet for alle årene går der således i gennemsnit knap 9 måneder før, der sker tilbagefald.

Tabel 12.1: Antal personer med tilbagefald inden for to år efter ungdomssanktionen, fordelt på år for modtagelse af ungdomssanktion, samt gennemsnitlige antal dage til tilbagefald, år 2010-2017.

	2010	2011	2012	2013	2016	2015	2016	2017	Total
Antal unge med tilbagefald	56	41	55	36	24	19	24	34	289
Andel af modtagere af ungdomssanktion samme år, pct.	76	79	87	62	67	83	83	68	75
Gennemsnitlig antal dage til 1. tilbagefald	312	309	244	303	189	253	269	263	268
Standardafvigelse (dage)	216	228	197	222	177	224	177	190	

Anm.: Tabellen viser hvor mange personer, der har haft mindst én dom inden for to år efter idømmelse af en ungdomssanktion i perioden. Hvis den unge har begået en ny gerning (eller modtaget en dom med ukendt gerningsdato) samme dag som tildeling af ungdomssanktionen, indgår denne ikke som et tilbagefald.

Kilde: Egne beregninger, Kriminalstatistikken (sigtelser og afgørelser), år 2010-2019.

Tabel 12.2 viser alle tilbagefald inden for to år efter idømmelse af ungdomssanktionen, her findes 830 tilbagefald i alt (som altså er begået af de 289 unge, der har haft tilbagefald). Størstedelen, her 369 ud af de samlede 830 i hele perioden, har et tilbagefald inden for færdselsloven og andre særlove. Ud af de 369 inden for færdselsloven og andre særlove er 34 inden for våbenloven og 134 inden for lov om euforiserende stoffer over hele perioden. Herefter kommer overtrædelser i form af indbrud, tyveri og hærværk. Af de 246 overtrædelser i form af indbrud, tyveri og hærværk i hele perioden, udgør røveri de 47 overtrædelser.

Tabel 12.2: Type af overtrædelse ved samtlige tilbagefald inden for to år for unge idømt ungdomssanktion i årene 2010-2017.

	Antal overtrædelser	Procent
Volds- og sædelighedsforbrydelser	178	21
Indbrud, tyveri og hærværk	246	30
Færdselslove og andre særlove	369	44
Andre	37	4
Total	830	100

Anm.: Tabellen viser alle afgørelser inden for to år efter idømmelse af ungdomssanktionen. Hvis den unge har begået en ny gerning (eller modtaget en dom med ukendt gerningsdato) samme dag som tildeling af ungdomssanktionen, indgår denne dog ikke som et tilbagefald. Former for lovovertrædelse er inddelt som værende volds- og sædelighedsforbrydelse, hvis gerningskoden starter med 11 eller 12; indbrud, tyveri og hærværk, hvis gerningskoden starter med 13 og færdselslov og andre særlove, hvis gerningskoden starter med mellem 21-38. Dermed følges samme gruppering som i Den Socialøkonomiske Investeringsmodel, SØM.

Kilde: Egne beregninger, Kriminalstatistikken (sigtelser og afgørelser), år 2010-2019.

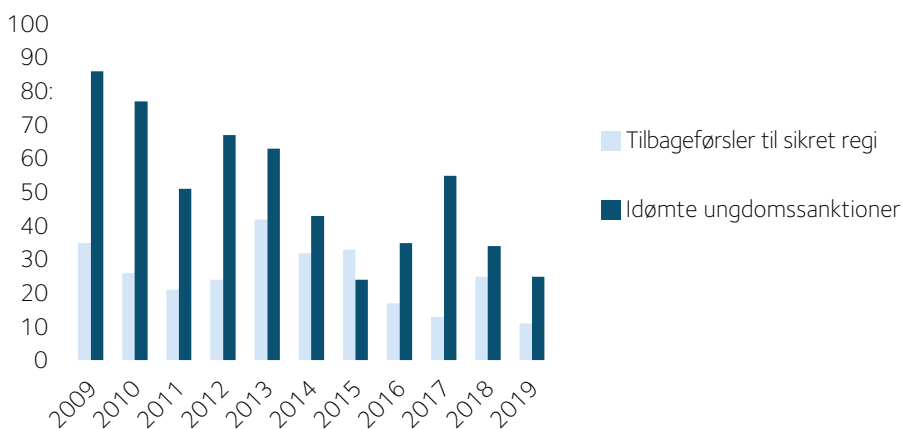

Tilbageførsler til sikret regi

Danske regioners årlige statistik for anbringelser i sikret regi sonderer mellem unge, der er i ungdomssanktionens 1. fase og unge, som tilbageføres til sikret regi.

Nedenstående figur 12.1 viser antallet af tilbageførsler til sikret regi i perioden 2009–2019, hvor det er sat i forhold til antallet af idømte ungdomssanktioner. Unge, som tilbageføres et år, kan godt være idømt ungdomssanktionen de to foregående år, men sammenstillingen giver et billede af, at særligt i årene 2013–2015 var der forholdsvis mange tilbageførsler i forhold til idømte ungdomssanktioner. Den gennemsnitlige længde af tilbageførslerne til sikret regi har i perioden været en måned og ni-ti dage.

Figur 12.1: Antal idømte ungdomssanktioner og tilbageførsler til sikret regi, 2009–2019.

Kilde: Danske Regioner: Den årlige statistik på de sikrede institutioner 2019.

Værktøjskassen

Fokuspunkter i forbindelse med tilbageførsel

Formål med tilbageførsel

En tilbageførsel skal have det samme formål, som der er med idømmelse af en ungdomssanktion, at det vurderes, at det vil forebygge yderligere kriminalitet.

En afgørelse om tilbageførsel bør derfor træffes umiddelbart i forlængelse af konkrete hændelser, og hvis tilbageførslen ikke relativt kort herefter kan effektueres, fx på grund af pladmangel på sikrede afdelinger, bør det løbende vurderes, om tilbageførslen har mistet formålet, jf. ovenfor.

Konkret årsag og begrundelse til tilbageførsel

Eksempler på årsager:

- Ny alvorlig kriminalitet, der ikke fører til vare-tægtsfængsling.
- Handel med hash på institutionen.
- Omfattende misbrug/hashmisbrug.
- Gentagne eller enkeltstående længerevarende rømning fra institution.
- Ekstremt truende eller voldelig adfærd
- Deltagelse i problematiske ungegrupperinger med høj risiko for ny kriminalitet
- Total nægtelse af samarbejde om fuldbyrdelse af sanktionen, herunder efterlevelse af påbud.

Længde af tilbageførsel

Længden af tilbageførslen fastsættes ved tilbageførslen.

Tilbageførsler varierer meget tidsmæssigt, men skal holde sig inden for de længstetider, der er angivet i straffelovens § 74 a.

I vurdering af længden kan indgå:

- Nogle unge skal tilbage til samme åbne anbringelsessted, men der skal forhandles et nyt arbejdsgrundlag med institutionen.
- Nogle unge har behov for en akut time-out.
- Enkelte unge skal ikke tilbage til det anbringelsessted eller det lokalområde, de kommer fra. Der skal derfor findes en ny løsning.
- Nogle unge skal igennem en egentlig udredning eller undersøgelse på den sikrede afdeling.

Plan for tilbageførslen

Kommunen bør i forbindelse med tilbageførslen overveje, om der bør ske en revision af handleplanen. Til brug for det pædagogiske arbejde under tilbageførslen bør kommunen udarbejde en beskrivelse af, hvilke forhold, der skal arbejdes med. Mål og delmål samt de opgaver, som forskellige aktører skal udføre under tilbageførslen, bør beskrives, fx:

Den sikrede afdeling

- Afdækning af omfanget af den unges misbrug.
- Fastholdelse af den unges skoletilknytning.
- Neuropsykologisk undersøgelse.

For kommunen og koordinatoren

- Dialog med den unge og forældrene om situationen og det videre forløb.
- Revision/justering af handleplan.
- Evt. visitering for den unge til en ny døgnanbringelse.
- Samarbejde med den institution, som den unge skal tilbage til.

Værktøjskassen

For det åbne anbringelsessted (hvis den unge skal tilbage)

- Dialog med den unge og forældrene.
- Fremadrettede aftaler med den unge.
- Praktiske forhold: Besøg, tøj, ting etc.
- Samarbejde med kommunen.

Planen efter tilbageførslen

Hvad skal den unge efter tilbageførslen? Hvordan forhindres det bedst, at samme situation opstår? Skal handleplan og/eller behandlingsplan ændres?

Afgørelsen om tilbageførsel

- Bør være skriftlig og indeholde begrundelse, der er relateret til formålet.
- Skal angive længden af tilbageførslen.
- Skal informere den unge om, at vedkommende kan indbringe afgørelsen for retten, og hvem den unge i så fald kan kontakte (information herom bør dog også gives mundtligt).

Beregning af udløb af længstetiden

Det kan være kompliceret at beregne i en konkret sag, hvornår en anbringelse i sikret regi eller for det samlede institutionsophold, når de respektive længstetider. Nedenfor er angivet et eksempel, der vil kunne anvendes som støtte til en sådan beregning,

I en dom til ungdomssanktionen er der som hovedregel tre tidsrammer:

- en ramme for den samlede sanktionstid (2 år, og ved forlængelse op til 2 år og 6 måneder);
- en henvisning til længstetiderne i straffelovens § 74 a, stk. 2, 2. pkt., for institutionsophold (12 måneder i sikret og samlet 18 måneder – og ved forlængelse op til henholdsvis 18 og 24 måneder).

- Og endelig er der i forhold til den konkrete sag fastsat tider for institutionsopholdet i henholdsvis sikret og åbent regi (1. og 2. fase).

Tidsperioderne under pkt. 3 vil som altovervejende hovedregel være en del kortere end længstetiderne under pkt. 2.

De konkrete tider for henholdsvis sikret og åbent regi, der er angivet i dommen (pkt. 3), er tidsrammerne for, hvor længe den unge kan være anbragt som led i sanktionen, uden at de sociale myndigheder træffer afgørelse om tilbageførsel eller fortsat anbringelse i institution. Det er ved afgørelser om fortsat anbringelse og tilbageførsel, at længstetiderne (pkt. 2) kommer i spil.

Afgørelse om tilbageførsel eller fortsat anbringelse kræver dog, at det sker med det formål, at forebygge yderligere lovovertrædelser hos den unge. Dvs. at en forlængelse, der rækker ud over de tidsrammer, der er angivet i dommen (pkt. 3), kræver, at der opstår nogle særlige forhold, som gør, at der er grundlag for at træffe afgørelse om tilbageførsel eller fortsat anbringelse. Det kan fx være ny kriminalitet eller rømning.

Anbringelse i 3. fase med samtykke fra den unge og evt. forældrene medregnes ikke i længstetiderne.

Ved beregningen af de nævnte længstetider skal der alene tages hensyn til den tid, hvor den unge som led i fuldbyrdelsen af foranstaltningen faktisk opholder sig i døgninstitution eller godkendt opholdssted, herunder i en sikret afdeling.

Beregning af dato for, hvornår længstetiden er nået for en ung, kan ske efter nedenstående model:

Eksemplet er for den samlede længstetid¹¹²

1. (Beregningen starter den dag, den unge er påbegyndt 1. fase (fuldbyrdelse af sanktionen starter)).
- +
2. (18 måneder).
- +
3. (evt. antal dage, hvor den unge har rømmet fra institution).
- +
4. (evt. antal dage, hvor den unge har siddet varetægtsfængslet i en anden sag).
- +
5. (evt. antal dage, den unge har afsonet en dom i en anden sag).

Når punkterne 3-5 kommer i anvendelse, medfører det, at fase 3 reduceres tilsvarende. Ved beregning af længstetiden for sikret regi, anvendes 12 måneder i stedet for 18 måneder under pkt. 2.

Datoen for ophør af den samlede længstetid kan ikke være senere end slutdatoen for ungdomssanktionen, dvs. 2 år efter endelig dom (når der *ikke* er sket forlængelse).

Får en ung ved dom forlænget sin ungdomssanktion (ved ny kriminalitet), lægges det antal måneder, som sanktionen er forlænget, oveni antallet af måneder under pkt. 2 i beregningen ovenfor.

Kapitel 13. Særlige problemstillinger

Arbejdet med unge i ungdomssanktionen rummer som oftest en række problemstillinger knyttet til gruppen af unge, der begår alvorlig og personfarlig kriminalitet. Det kan være misbrugsproblemer, psykisk sårbarhed, psykiske lidelser eller blot det forhold at få motiveret de unge til at gå i gang med uddannelse eller beskæftigelse – og dernæst få fundet et egnet tilbud. Problemstillingerne er derimod ikke specifikke og særlige for gruppen af unge, der er idømt ungdomssanktionen.

I nærværende kapitel vil vi henvise til hjemmesider og litteratur, der behandler de problemstillinger, som generelt kendetegner gruppen af unge med alvorlig og/eller personfarlig kriminalitet. Følgende temaer behandles:

- Motivation og inddragelse
- Skolegang, uddannelse og beskæftigelse
- Misbrug og rusmidler
- Psykisk sårbarhed og psykiske lidelser
- Hjemløshed

Særlige problemstillinger i forhold til, når sanktionen går galt, er behandlet i kapitel 12, og forhold knyttet til, at den unge fylder 18 år i løbet af sanktionen, er behandlet i kapitel 8 om indstilling og handleplan samt kapitel 10 om 2. fase.

Motivation og inddragelse

Ungdomssanktionen kan sættes i værk uden samtykke fra de unge, forældrene eller dem, der har forældremyndigheden. Det stiller krav i forhold til at involvere de unge og deres forældre og indebærer særlige udfordringer, når forløbet skal tilrettelægges. Parterne skal kunne se et formål i at medvirke, og de skal opleve, at de reelt bliver inddraget i processen.

Socialt og psykologisk er de unge inde i en udviklingsperiode, hvor de er på vej til at finde fodfæste i voksenlivet som selvstændige individer. Derfor skal de tage del i udformningen af mål og delmål i handleplaner, og de skal aktivt medvirke til at få relevante konflikter og problemstillinger frem i lyset. Motivationen for at gennemføre et udviklingsorienteret forløb er størst, når de selv er med til

at bestemme, hvad der skal ske, og hvordan en forandring kan skabes. Føler de sig uretfærdigt eller forkert behandlet, vil resultatet være magtesløshed.

Viden om inddragelse af udsatte børn og unge samt inspiration til arbejdet med at inddrage de unge og deres forældre kan hentes på Vidensportal på det sociale område; børn og unge under temaet "Inddragelse". <https://vidensportal.dk/temaer/inddragelse>.

Her kan der bl.a. læses om lovgrundlaget for inddragelse af børn, unge og deres familier, om det inddragende netværksmøde og familierådslagning samt om metoderne Feedback Informed Treatment (FIT) og Signs of Safety.

Skolegang, uddannelse og beskæftigelse

Med lovændringerne i 2007 om styrkelse af ungdomssanktionen, blev det præciseret, at når handleplanen skal udarbejdes og revideres, skal man særligt koncentrere sig om, hvordan målene om uddannelse eller beskæftigelse kan indfries.

Nogle af de unge vil være i den skolepligtige alder, og en del vil sandsynligvis ikke have afsluttet folkeskolen med afgangseksamen. Enkelte kan være i gang med en gymnasial eller erhvervs-mæssig ungdomsuddannelse, og atter andre kan være i gang med eller skal i gang med mere tilpassede forløb på fx Forberedende Grunduddannelse (FGU).

Noget af det, koordinatoren med fordel kan arbejde med, er at undgå frafald fra igangsatte uddannelser. Det skal ske blandt andet ved løbende kontakt og forsøg på at motivere. Samtidig kan koordinatoren medvirke til, at erfaringer med den unges skoleforløb både i folkeskoler og undervisningstilbud på sikrede og åbne institutioner ikke går tabt, men bliver samlet op og indgår i planlægningen af det fremtidige uddannelsesforløb.

I forhold til skolegang, uddannelse og beskæftigelse vil følgende – foruden den unge, dennes forældre, sagsbehandleren og koordinatoren – være centrale aktører:

- Lærerne på den sikrede institution.
- Lærerne på den skole, den unge skal gå på i 2. fase af ungdomssanktionen. Enten på intern skole på anbringelsesstedet eller på den stedlige folkeskole.
- Klasselæreren fra den unges tidligere skole.
- Den unges kontaktpædagog, eller den, som har ansvaret for at vejlede den unge i forhold til skolegang, uddannelse og beskæftigelse på institution eller opholdssted.
- Personalet på værkstederne.
- Fagprofessionelle i Jobcenter og ved den kommunale ungeindsats.

Unge, der er idømt en ungdomssanktion vil, medmindre de er godt i gang med grundskole eller ungdomsuddannelse være omfattet af den kommunale ungeindsats i deres kommuner. Den kommunale ungeindsats indebærer, at kommunerne er forpligtet til at sikre en sammenhængende, koordineret ungeindsats på tværs af uddannelses-, beskæftigelses- og socialområdet for unge under 25 år uden en ungdomsuddannelse. Den kommunale ungeindsats skal blandt andet vurdere, om unge tilhører målgruppen for FGU, udarbejde den unges uddannelsesplan, udpege en gennemgående kontaktperson til den unge og være koordinerende i forhold til andre indsatser, som den unge modtager. På EMU – Danmarks Læringsportal findes der mere viden om indholdet i den kommunale ungeindsats: <https://emu.dk/fgu/ledelse/strategisk-ledelse/den-kommunale-ungeindsats-pjecer>.

På Vidensportalen på det sociale område kan der endvidere læses om mentorordninger til unge i kriminalitet. <https://vidensportal.dk/temaer/ungdomskriminalitet/indsatser/mentorordninger>

Misbrug og rusmidler

Voldelig kriminalitet er ofte årsagen til, at en del unge idømmes ungdomssanktion, og for dem gælder det, at alkohol, amfetamin, ecstasy og kokain er rusmidler, der enten direkte eller indirekte medvirker til voldelig adfærd.

Et misbrug hos en ung, der er idømt ungdomssanktionen vil ofte være en væsentlig udfordring gennem hele

forløbet, men særligt i 2. og 3. fase. Rammerne for de sikrede institutioner betyder, at det er væsentligt svære for de unge at skaffe rusmidler under opholdet. Nogle unge bliver således afruset under opholdet på den sikrede institution i fx 1 fase. I fase 2 bliver udfordringen for anbringelsesstedet, koordinator, sagsbehandler og ikke mindst den unge at sikre, at der ikke sker tilbagefald til misbrug. Der bør således være særlig opmærksomhed på forhold og situationer, som kan gøre den unge sårbar, og hvor risikoen for tilbagefald kan øges væsentligt.

Det kan være helt afgørende for et ungdomssanktionsforløb, at der allerede inden dom eller senest i 1. fase sker en identifikation og udredning af et eventuelt misbrug hos den unge.

Alle, der har et personligt kendskab til den unge, er mulige aktører, når det drejer sig om at identificere et misbrug. Først og fremmest er det den unge selv og dennes familie.

Nogen skal imidlertid påtage sig ansvaret for, at emnet kommer på dagsordenen, og her er sagsbehandleren, koordinatoren og personalet i institutionen centrale. Det gælder også i forhold til selve udredningen, der ofte vil inddrage en misbrugsbehandler med erfaring i udredningsarbejde. Derudover kan der være brug for en praktiserende læge i tilfælde, hvor den unge får behandlingskrævende abstinenser under afrusningen.

Selve behandlingen vil hovedsagelig foregå i sanktionens 2. fase. Den unges sagsbehandler har ansvaret for at finde en åben institution eller et opholdssted med erfaring i behandling og således sikre, at udredningens observationer bliver omsat til et behandlingsforløb.

Andre professionelle aktører som fx psykolog eller psykiater kan blive væsentlige i forløbet. Den unges familie er også væsentlige samarbejdspartnere – dels med henblik på at støtte den unge, dels som deltagere i familiebehandling.

I fase 3 er familie, venner og koordinatoren centrale støttempersoner. I nogle tilfælde kan det være hensigtsmæssigt i en periode at sætte den unge i forbindelse med en

lokal unge-misbrugsbehandler med henblik på professionel støtte i den vanskelige overgang til en selvstændig tilværelse.

Vidensportalen på det sociale område har et selvstændigt tema om rusmiddelproblematikker hos udsatte unge: <https://vidensportal.dk/temaer/misbrug>. Her findes viden om bl.a. målgruppen, om forskellige rusmiddelproblematikker, om risiko- og beskyttelsesfaktorer samt om forskellige metoder til arbejdet med unge med rusmiddelproblematikker. Blandt de beskrevne metoder kan nævnes UTURN, U18 (under 18 år) og Multisystemisk Terapi Substance Abuse (MST-SA).

I perioden 2017-2019 havde Socialstyrelsen ansvaret for udbredelsen af forbehandlingsprogrammet Prøv Andre Veje (PAV) til åbne anbringelsessteder. PAV er ikke behandling af et problematisk forbrug af rusmidler, men en slags forbehandling, som kan ligge inden eller som optakt og motivation til egentlig rusmiddelbehandling. Læs mere om forbehandlingsprogrammet og implementering i evalueringen af udbredelsesforløbet: <https://socialstyrelsen.dk/udgivelser/evaluering-af-pav-forbehandling-programmet>.

Psykisk sårbarhed og psykiske lidelser

Der er en sammenhæng mellem psykiske lidelser og kriminalitet. Fire ud af ti af de mest og alvorligt kriminelle unge har været i kontakt med psykiatrien, og blandt disse har 60 pct. været i kontakt med psykiatrien inden, de blev mistænkt eller sigtet.¹¹³

De psykisk syge kriminelle udgør procentvis en lille del af lovovertræderne, men står for en meget stor del af den alvorlige voldskriminalitet.

Der er altså god grund til at se på problemstillingen allerede blandt de unge kriminelle. Unge kriminelle, som har en alvorlig psykisk lidelse, fx personlighedsforstyrrelser, er formentlig ikke egnede til en ungdomssanktion. Desværre sker det, at unge med psykiske lidelse ikke bliver udredt tilstrækkeligt, inden de idømmes ungdomssankti-

onen, som de i givet fald ikke er egnede til. Der bør derfor allerede i den indledende fase ske en hurtig og sikker screening af de unge, der har begået alvorlig kriminalitet.

På Socialstyrelsens hjemmeside (<https://socialstyrelsen.dk/unge/psykisk-saarbarhed>), kan der læses mere om socialstyrelsens projekter og udgivelser i forhold til unge og psykisk sårbarhed.

Hjemløshed

Undersøgelser viser, at der er en række overgange for unge, hvor risikoen for hjemløshed stiger markant. Det kan fx være overgangen fra anbragt ung til selvstændigt voksenliv.¹¹⁴ Det vil sige, den overgang, som mange unge i ungdomssanktionen står i, når de overgår fra 2. til 3. fase.

International forskning viser, at unge, som har været anbragt på institution eller i familiepleje, er væsentligt overrepræsenteret i hjemløsestatistikkerne. Den danske hjemløsetælling fra 2015 viser, at 37 procent af de unge har været anbragt. Sammen med gruppen af unge med psykiske lidelser, udgør tidligere anbragte unge en gruppe, der er særlig udsatte for at havne i hjemløshed. Forskningen viser bl.a., at hvis de rammes af hjemløshed, er de ofte yngre end andre grupper.

Herudover er der flere andre risikofaktorer, som ligeledes øger risikoen for hjemløshed, fx konfliktfyldte familier, psykisk lidelse og misbrug af euforiserende stoffer. Problematikker mange af de unge i ungdomssanktionen også må slås med.

I Vidennotatet: "Housing First for unge" (<https://socialstyrelsen.dk/udgivelser/housing-first-for-unge-vidensnotat--ny-viden-om-unge-og-hjemloshed>) gennemgår den forskningsbaserede viden om unge i hjemløshed, om forebyggelse af hjemløshed samt støtte til unge i hjemløshed. Tilsvarende rummer Vidensportalen på det sociale område et tema om unge og hjemløshed (<https://vidensportal.dk/voksne/unge-og-voksne-i-hjemloshed>).

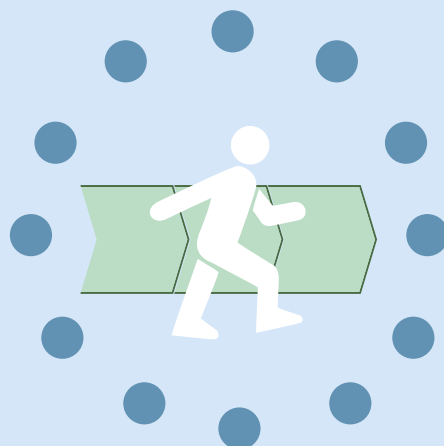
Bilag

Noter

Kilder

Lovgivning

Stikordsregister

Noter

Noter til kapitel 2

- 1 Justitsministeriet (2001), Ekspertgruppen vedrørende ungdomskriminalitet, s. 114-115.
- 2 Forslag til Lov om ændring af straffeloven og lov om social service, 2000/1 LSF 210
- 3 VEJ nr. 9142 af 26. februar 2019: Vejledning om indsatser og særlig støtte til børn og unge og deres familier, pkt. 548.
- 4 Justitsministeriet (2001), Ekspertgruppen vedrørende ungdomskriminalitet, s. 115.
- 5 Eksemplerne er udledt på baggrund af udtræk fra Danmarks Statistik, Statistikbanken, STRAF40 med ungdomssanktioner fordelt på overtrædelsens art.
- 6 Forslag til Lov om ændring af straffeloven og lov om social service, 2000/1 LSF 210, pkt. 4.3.1.
- 7 Bekendtgørelse nr. 1860 af 23. september 2021 om behandling af personoplysninger i Det Centrale Kriminalregister (kriminalregisterbekendtgørelsen) § 11, stk. 3, nr. 4, 1. pkt.
- 8 Opgørelsen af ungdomssanktioner baserer sig på opgørelser fra Justitsministeriets Forskningskontor frem til og med 2014 og herefter på data fra Danmarks Statistik, Statistikbanken (Tabel STRAF40). Justitsministeriet Forskningskontor har frem til 2015 udsendt årlige redegørelser om idømte ungdomssanktioner og ubetingede frihedsstraffe. Redegørelserne giver et billede af de idømte ungdomssanktioner og den kriminalitet, der ligger til grund herfor.

Noter til kapitel 3

- 9 Vej nr. 9142 af 26. februar 2019: Vejledning om indsatser og særlig støtte til børn og unge og deres familier, pkt. 564.

- 10 Jf. Rigsadvokatmeddelelsen, afsnittet om behandling af sager mod unge lovovertrædere, pkt. 2.2.2. Læs evt. også om varetægtsfængsling på Anklagemyndighedens hjemmeside: <https://anklagemyndigheden.dk/da/varetaegtsfaengsling>.
- 11 Danske Regioner har en oversigt over de otte sikrede institutioner på deres hjemmeside: <https://www.regioner.dk/sundhed/psykiatri-og-social/ungdomskriminalitet>.
- 12 Retsplejelovens § 730, stk. 1, 2. pkt.
- 13 Jf. retsplejelovens § 96, stk. 2.
- 14 Anklagemyndigheden.dk <https://anklagemyndigheden.dk/da/anklageren>
- 15 Rigsadvokatmeddelelsen, afsnittet om behandling af sager mod unge af 7. juni 2019. lovovertrædere, pkt. 3.1.3.
- 16 Pedersen, Anne-Julie Boesen (2014). Evaluering af ungesamråd. Justitsministeriets Forskningskontor, s. 10.
- 17 "Kære" anvendes, når en retskendelse eller en beslutning truffet af retten indbringes for en højere retsinstans. "Anke" anvendes, når en dom indbringes for højere instans. Jf. domstol.dk.
- 18 Bek. nr. 810 af 13. august 2019, Bekendtgørelse om voksenansvar for anbragte børn og unge, § 6.

Noter til kapitel 4

- 19 Bortset fra opgørelsen af andelen af piger er analyserne i dette kapitel udført af Tværgående Analyse, monitorering og Evaluering i Socialstyrelsen.
- 20 Statistikbanken, STRAF40: Strafferetlige afgørelser efter overtrædelsens art, afgørelsestype, alder og køn.

- 21 Justitsministeriet (2003a), Redegørelse om ungdomssanktioner og ubetingede fængselsstraffe til unge lovovertrædere, 1. juli 2001 til 31. december 2002.; Justitsministeriet (2004a), Redegørelse om ungdomssanktioner og ubetingede fængselsstraffe til unge lovovertrædere, 1. januar 2003 til 31. december 2003.; Justitsministeriet (2005), Redegørelse om ungdomssanktioner og ubetingede fængselsstraffe til unge lovovertrædere, 1. januar 2004 til 31. december 2004.; Justitsministeriet (2006a), Redegørelse om ungdomssanktioner og ubetingede fængselsstraffe til unge lovovertrædere, 1. januar 2005 til 31. december 2005.; Justitsministeriet (2007a), Redegørelse om ungdomssanktioner og ubetingede fængselsstraffe til unge lovovertrædere, 1. januar til 31. december 2006.
- 22 Fra 1. juli 2010 til februar 2012 var den kriminelle lavalder i en periode sænket til 14 år. 14-årige, der i denne periode har modtaget en ungdomssanktion, indgår ikke i analysen.
- 23 Rigsadvokatmeddelelsen, afsnittet om behandling af sager mod unge Lovovertrædere af 7. juni 2019, pkt. 5.4.3.
- 24 18 måneder er den maksimale institutionstid i en ungdomssanktion, og denne vil særligt blive udnyttet for unge, der bliver tilbageført.
- 25 Kontakt til psykiatrien er her defineret som at være indlagt eller henvist til psykiatrien (dækker her over skadestuebesøg, ambulante forløb og indlæggelser i hospitalspsykiatrien).
- 26 Kommunerne er forpligtet til at tilbyde alle børn og unge, der anbringes på sikrede institutioner, screening for psykiatriske lidelser. Læs mere herom i kapitel 7, afsnittet om "Psykiatrisk screening" under "§ Lovgivning".

Noter til kapitel 5

- 27 Koordinatoren udfører rollen som kontaktperson som en del af koordinatorfunktionen og dermed efter servicelovens § 54 a.
- 28 Klefbeck, Johan og Terje Ogden (1996a). Barn och nätverk. Ekologiskt perspektiv på barns utveckling och nätverksterapeutiske metoder i behandlingsarbetet med barn, s. 169.
- 29 Rambøll (2012). Evaluering af ungdomssanktionen, s. 29
- 30 Kofoed et al. (2005). Ungdomssanktionen i kvalitativ belysning. Ti unge og ni institutioner, Socialforskningsinstituttet., s. 56ff
- 31 Rambøll (2012). Evaluering af ungdomssanktionen, s. 36.
- 32 Rambøll (2012). Evaluering af ungdomssanktionen, s. 30.
- 33 Rambøll (2012). Evaluering af ungdomssanktionen, s. 31.
- 34 Rambøll (2012). Evaluering af ungdomssanktionen, s. 35.
- 35 Rambøll (2012). Evaluering af ungdomssanktionen, s. 43.

Noter til kapitel 6

- 36 Rigsadvokatmeddelelsen, afsnittet om behandlingen af sager mod unge lovovertrædere af 7. juni 2019.
- 37 Bekendtgørelse nr. 810 af 13. august.2019 om voksenansvar for anbragte børn og unge.
- 38 Bekendtgørelse nr. 803 af 28. juni 2010 om underretning af kommunen om afhøringer af sigtede under 18 år.

- 39 Se retsplejelovens § 762.
- 40 Bekendtgørelse nr. 810 af 13. august 2019 om voksenansvar for anbragte børn og unge, § 21.
- 41 Vejledning nr. 10229 af 17. december 2019 om voksenansvar for anbragte børn og unge, pkt. 131.
- 42 Bekendtgørelse af lov om Social Service (Lbk nr 1287 af 28. august 2020) § 67.
- 43 Bekendtgørelse af lov om voksenansvar for anbragte børn og unge (LBK nr 764 af 1. august 2019).
- 44 Statistikbanken (2021). STRAF70: Anholdelser efter overtrædelsens art, alder, køn og afslutningsmåde.
- 45 Justitsministeriets Forskningskontor (2015): Redegørelse om ungdomssanktioner og ubetingede fængselsstraffe til unge lovovertrædere, 1. januar til 31. december 2014. Andelen af unge, der idømmes ungdomssanktionen, og som forinden har været varetægtsfængslet varierede i årene 2010-2014 mellem 44 pct. (2013) og 78 pct. (2010) Se Justitsministeriets Forskningskontors redegørelser om ungdomssanktioner og ubetingede fængselsstraffe 2010-2015.
- 49 Rigsadvokatmeddelelsen, afsnittet om behandlingen af sager mod unge lovovertrædere, pkt. 3.2.1.
- 50 Vejledning om indsatser og særlig støtte til børn og unge og deres familier, Vej. nr 9142 af 26.2.2019, pkt. 563.
- 51 Vejledning om voksenansvar for anbragte børn og unge, Vej. nr 10229 af 17.12.2019, pkt. 144.
- 52 Ankestyrelsens undersøgelse af sagsbehandling på området for udsatte børn og unge 2009 s. 27
- 53 Århus Amt og Århus Kommune (2006), Audit vedrørende ungdomssanktion.
- 54 Ankestyrelsens praksisundersøgelse om udslusning af kriminelle unge fra sikrede afdelinger, december 2016, s. 20.
- 55 Link til artikel på vidensportalen om RNR-principperne: <https://vidensportal.dk/temaer/ungdomskriminalitet/Risiko%2C%20behov%20og%20responsivitetsprincipperne%20%28RNR%29>.

Noter til kapitel 7

- 46 Vejledning om indsatser og særlig støtte til børn og unge og deres familier, VEJ nr 9142 af 26.2.2019 pkt. 557.
- 47 Vejledning om voksenansvar for anbragte børn og unge, Vej. nr 10229 af 17.12.2019, pkt. 129.
- 48 Rigsadvokatens Meddelelse: Målsætning for sagsbehandlingstider for vold, voldtægt og våben og indberetning herom til Rigsadvokaten. RM 11/2008 - revideret 3. maj 2017

Noter til kapitel 8

- 56 Straffelovens § 74 a, stk. 2, 3. pkt.
- 57 Ud over de nævnte kan der, jf. straffeloven § 57, gives pålæg om, at den unge underkaster sig en struktureret, kontrolleret alkoholistbehandling af mindst et års varighed, og retter sig efter tilsynsmyndighedens bestemmelser om indskrænkninger i rådigheden over indtægter, formue og opfyldelse af økonomiske forpligtelser.
- 58 Bekendtgørelse af lov om retssikkerhed og administration på det sociale område. Lbk nr. 1555 af 2. november 2020 og Vejledning om retssikkerhed og administration på det sociale område, vejl. nr. 9330 af 21. marts 2019.

- 59 Anne-Julie Boesen Pedersen (2013), Ungdomssanktionen – Effektevaluering af en styrkelse af sanktionen, Justitsministeriet, s. 9f.
- 60 Rambøll (2012), Evaluering af ungdomssanktionen, s. 36.
- 61 Rambøll (2012), Evaluering af ungdomssanktionen, s. 37.
- 62 Ankestyrelsens praksisundersøgelse om udslusning af kriminelle unge fra sikrede afdelinger, december 2016, s. 17.
- 63 Læs om inddragelse på Vidensportalen på det Sociale område: <https://vidensportal.dk/temaer/inddragelse>.
- 64 I en sagsgennemgang af ungdomssanktionsforløb i Århus Kommune peger sagsbehandlere på, at indstillingen til ungdomssanktionen skal udarbejdes så hurtigt som muligt, og at det derfor ikke er muligt at nå at inddrage de unge og deres forældre. Argumentet for den hurtige sagsgang er, at en varetægtsperiode ikke modregnes ved en ungdomssanktion. Se Madsen, Lars Horskær (2006), Ungdomssanktioner – sagsgangen. Arbejdsnotat, Århus: Den Sociale Højskole.
- 65 Vejledning om indsatser og særlig støtte til børn og unge og deres familier, vej. nr. 9142 af 26.2.2019, pkt. 553.
- 66 Bemærkninger til Forslag til lov om ændring af lov om social service, 2007, L 181, pkt. 3.2.
- 67 Bemærkninger til Forslag til lov om ændring af lov om social service, 2007, L 181, pkt. 4. Finansieringen af koordinatorrollen blev i forbindelse med vedtagelsen af lovforslaget om styrkelse af ungdomssanktionen forhandlet med de kommunale partere ud fra det forventede ressourceforbrug og indgår dermed i det generelle bloktilskud til kommunerne.
- 68 Socialstyrelsen har i perioden fra 2007 afholdt to workshops med erfarne koordinatore, hvor blandt andet tidsforbruget er drøftet.
- 69 Århus Amt og Århus Kommune (2006), Audit vedrørende ungdomssanktion.

Noter til kapitel 9

- 70 Se nærmere herom i forhold til servicelovens § 76 på s. 90 øverst.
- 71 Rigsadvokatmeddelelsen, afsnittet om behandlingen af sager mod unge lovovertrædere af 7. juni 2019, pkt. 5.4.3.
- 72 Skrivelse fra Justitsministeriet til Rigsadvokaten, marts 2007.
- 73 Opfylder en dømt ikke et vilkår i eller i henhold til en betinget dom om fx institutionsophold, kan vilkåret ikke gennemtvinges ved, at politiet afhenter den pågældende og bringer ham eller hende ind på institutionen. Men det kan ske ved pålæg i forbindelse med ungdomssanktionens 1. og 2. fase, jf. lovforslag nr. L 210 af 28. marts 2001, da alm. bemærkninger pkt. 4.2.3.3.
- 74 Som ændret ved bekendtgørelse nr. 1184 af 6. december 2012.
- 75 Spørgsmål om udgangstilladelse m.v. til unge, der som led i ungdomssanktionen er anbragt på en sikret afdeling på en døgninstitution for børn og unge, er reguleret i §§ 4-6 i bekendtgørelse nr. 200 af 25. marts 2004 om udgangstilladelse m.v. til personer, der er anbragt i sygehus eller institution i henhold til strafferetlig afgørelse eller i medfør af farlighedsdekret
- 76 Læs mere om voksenansvarsloven på Socialstyrelsens hjemmeside: <https://socialstyrelsen.dk/tva-ergaende-omrader/magtanvendelse-born-og-unge-1>.

- 77 <https://www.retsinformation.dk/eli/lta/2019/810> samt <https://www.retsinformation.dk/eli/retsinfo/2019/10229>.
- 78 Lov om ændring af straffeloven, retsplejeloven og forvaltningsloven (Fangeflugt og begrænsning i indsatstes adgang til aktindsigt m.v.). Lov nr. 382 af 6. juni 2002 § 1, nr. 1.
- 79 Skrivelse om nye regler som følge af lov om ændring af straffeloven, retsplejeloven og forvaltningsloven (Fangeflugt og begrænsning af aktindsigt) m.v. Skr. nr 72 af 05/07/2002
- 80 Hansen, Lisbeth og Karen Zobbe (2006), Fokus på anvendelsen af de sikrede afdelinger, s. 200.
- 81 Ebsen, Frank og Ditte Krogh (2006), Ude på noget? Pædagogisk Arbejde med unge kriminelle i Ringe Statsfængsel og Fyns Amts Døgninstitution Bobjerg Skovgård.
- 82 Se afsnittet i kapitel 13 om "Skolegang, uddannelse og beskæftigelse", der blandt andet beskriver den kommunale ungeindsats.
- 83 Klefbeck, Johan og Terje Ogden (1996b). Netværk og økologi. Problemløsende arbejde med barn og unge, s. 160ff.
- 84 Rambøll (2012), Evaluering af ungdomssanktionen, s. 21.
- 85 Hovedparten af anbefalingerne stammer fra: Århus Kommune og Århus Amt, (2006) Audit af ungdomssanktion - et samarbejdsprojekt mellem Århus Kommune og Århus Amt.
- 87 Skrivelse fra Justitsministeriet til Rigsadvokaten, marts 2007, samt Rigsadvokatmeddelelsen, afsnittet om behandling af sager mod unge Lovovertrædere af 7. juni 2019, pkt. 5.4.2.
- 88 Rigsadvokatmeddelelsen, afsnittet om behandling af sager mod unge Lovovertrædere af 7. juni 2019, pkt. 5.4.2
- 89 Socialministerens svar på spørgsmål til Folketingets social udvalg. Spørgsmål nr. 142 af 1. maj 2006.
- 90 "For unge, der er idømt en sanktion efter straffelovens § 74 a, skal vurdering og revision af handlingsplan eller en helhedsorienteret plan og indsats særlig vedrøre, hvordan det sikres, at den unge kommer i uddannelse eller beskæftigelse. Det skal senest i forbindelse med den første vurdering konkretiseres, hvordan de overordnede mål om uddannelse og beskæftigelse nås i løbet af sanktionen", Bekendtgørelse af lov om social service (LBK nr. 1287 af 28/08/2020), § 70, stk. 3.
- 91 Vejledning om indsatser og særlig støtte til børn og unge og deres familier, Vej nr. 9142 af 26.2.2019, pkt. 558.
- 92 Socialforvaltningens Mål- og Rammekontor for børn og familier (2014): Analyse af målgruppen kriminelle udsatte unge, som har et misbrug og/eller en psykisk lidelse - oplevelser og udfordringer med socialforvaltningens indsatser - en kvalitativ undersøgelse. Københavns Kommune samt Andreasen, Tore (2003), Behandling af ungdom i institutioner. Hva sier forskningen?.
- 93 Rambøll (2012), Evaluering af ungdomssanktionen, s. 23.
- 94 Opgørelserne er baseret på journalgennemgang. Rambøll (2012), Evaluering af ungdomssanktionen, s. 24.

Noter til kapitel 10

- 86 Den unge vil således ikke kunne klage over, at vedkommende ikke er blevet anbragt på eget værelse frem for på et opholdssted.

95 Anne-Julie Boesen Pedersen (2013), Ungdoms-sanktionen – Effektevaluering af en styrkelse af sanktionen. Justitsministeriets Forskningskontor.

Noter til kapitel 11

96 Justitsministeriet (2006b), Ungdomssanktionens forløb.

97 Rigsadvokatmeddelelsen afsnittet om behandling af sager mod unge lovovertrædere af 7. juni 2019, pkt. 5.4.1 og 5.4.3.

98 Bl.a. Zeuner, Lilli (1994), Den moderne tidsalder og de unge og Egelund, Tine og Anne-Dorte Hestbæk (2003), Anbringelse af børn og unge uden for hjemmet: en forskningsoversigt.

99 Vidensdeling 5 (2007), Sagsbehandlerrollen i forandring, s. 14ff.

100 Egelund, Marianne og Peter Friese (1992), Mennesker mødes – netværksterapi i arbejdet med børn og familier.

101 Rambøll (2012): Evaluering af ungdomssanktionen, s. 32.

102 Rambøll (2012): Evaluering af ungdomssanktionen, s. 27.

103 Rambøll (2012): Evaluering af ungdomssanktionen, s. 26.

104 Susanne Clausen og Britta Kyvsgaard: Ungdoms-sanktionen – en effektevaluering. Justitsministeriets forskningskontor. Februar 2009, samt Anne-Julie Boesen Pedersen: Ungdomssanktionen – effektevaluering af en styrkelse af sanktionen. Justitsministeriets Forskningskontor. August 2013.

105 I tilfælde hvor 2-årsdagen ligger i julimåned er datoen rykket én måned frem til august, da mange uddannelser først starter der.

106 Beregnet 104 uger efter idømmelse af ungdoms-sanktionen, medmindre det er juli måned. I så fald måles én måned senere.

107 Lovbemærkninger til forslag til lov om ændring af lov om social service, L181, fremsat 14.3.2007, pkt. 4.

Noter til kapitel 12

108 Rigsadvokatmeddelelsen, afsnittet om behandling af sager mod unge Lovovertrædere af 7. juni 2019, pkt. 5.4.4.

109 Rigsadvokatmeddelelsen, afsnittet om behandling af sager mod unge Lovovertrædere af 7. juni 2019, pkt. 6.3.

110 Voksenansvarslovens § 11 samt §§ 19 og 20.

111 Justitsministeriets Forskningsenhed (2006), Ungdomssanktionens forløb, november 2006.

112 Modellen er udarbejdet på baggrund af beskrivelsen i kapitel 10 om længstetiderne.

Noter til kapitel 13

113 Anne-Julie Boesen Pedersen og Tanja Tambour Jørgensen (2017), De mest kriminelle unge, Justitsministeriets forskningskontor, s. 46f.

114 Socialstyrelsen (2019): Housing First for unge.

Kilder

Andreassen, Tore (2003), *Behandling av ungdom i institusjoner. Hva sier forskningen?*

Ankestyrelsen (2009), *Ankestyrelsens undersøgelse af sagsbehandling på området for udsatte børn og unge*

Ankestyrelsen (2016), *Ankestyrelsens praksisundersøgelse om udslusning af kriminelle unge fra sikrede afdelinger*. file:///C:/Users/B098494/Downloads/Sammenfatning%20af%20hovedresultater.pdf

Anklagemyndigheden (2021), *Anklageren*. <https://anklagemyndigheden.dk/da/anklageren>

Anklagemyndigheden (2021), *Varetægtsfængsling*. <https://anklagemyndigheden.dk/da/varetaegtsfaengsling>

Clausen, Susanne & Britta Kyvsgaard (2009), *Ungdomssanktionen – en effektevaluering*. Justitsministeriets forskningskontor

Danmarks Statistik (2021), *Kriminalitet*. <https://www.dst.dk/da/Statistik/emner/sociale-forhold/kriminalitet>

Danske regioner (2021), *Ungdomssanktionen*. <https://www.regioner.dk/sundhed/psykiatri-og-social/ungdomskriminalitet>

Danmarks Domstole (2021), *Klagemuligheder*. <https://domstol.dk/alle-emner/klagemuligheder/>

Ebsen, Frank & Ditte Krogh (2006), *Ude på noget? Pædagogisk Arbejde med unge kriminelle i Ringe Statsfængsel og Fyns Amts Døgninstitution Bobjerg Skovgård*. København: Den Sociale Højskole

Egelund, Tine & Anne-Dorte Hestbæk (2003), *Anbringelse af børn og unge uden for hjemmet: en forskningsoversigt*. Socialforskningsinstituttet

Egelund, Marianne & Peter Friese (1992), *Mennesker mødes – netværksterapi i arbejdet med børn og familier*. Akademisk Forlag

Hansen, Lisbeth & Karen Zobbe (2006), *Fokus på anvendelsen af de sikrede afdelinger*. Teori og Metodecentret

Justitsministeriet (2001), *Ekspertgruppen vedrørende ungdomskriminalitet*

Justitsministeriet (2003), *Redegørelse om ungdomssanktioner og ubetingede fængselsstraffe til unge lovovertrædere, 1. juli 2001 til 31. december 2002*

Justitsministeriet (2004), *Redegørelse om ungdomssanktioner og ubetingede fængselsstraffe til unge lovovertrædere, 1. januar 2003 til 31. december 2003*

Justitsministeriet (2005), *Redegørelse om ungdomssanktioner og ubetingede fængselsstraffe til unge lovovertrædere, 1. januar 2004 til 31. december 2004*

Justitsministeriet (2006), *Redegørelse om ungdomssanktioner og ubetingede fængselsstraffe til unge lovovertrædere, 1. januar 2005 til 31. december 2005*

Justitsministeriet (2007), *Redegørelse om ungdomssanktioner og ubetingede fængselsstraffe til unge lovovertrædere, 1. januar til 31. december 2006*

Justitsministeriets Forskningsenhed (2006), *Ungdomssanktionens forløb, november 2006*

Justitsministeriets Forskningskontor (2011, 2012, 2013, 2014 og 2015), *Redegørelse om ungdomssanktioner og ubetingede fængselsstraffe til unge lovovertrædere (Perioden 2010-2014)*

Klefbeck, Johan & Terje Ogden (1996a), *Barn och nätverk. Ekologiskt perspektiv på barns utveckling och nätverksterapeutiske metoder i behandlingsarbetet med barn*.

Klefbeck, Johan & Terje Ogden (1996b), *Nettverk og økologi: Problemløsende arbejde med barn og unge*.

Kofoed, Lene, Laila Dreyer Espersen, Mette Lise Sørensen & Signe Andrén Thomsen (2005), *Ungdomssanktionen i kvalitativ belysning. Ti unge og ni institutioner*. Socialforskningsinstituttet nr. 05:06

Madsen, Lars Horskær (2006), *Ungdomssanktioner – sagsgangen*. Arbejdsnotat, Århus: Den Sociale Højskole

Pedersen, Anne-Julie Boesen (2014). Evaluering af ungesamråd. Justitsministeriets Forskningskontor. <https://www.justitsministeriet.dk/sites/default/files/media/Arbejdsomraader/Forskning/Forskningsrapporter/2014/Evaluering%20af%20ungesamr%C3%A5d.pdf>

Pedersen, Anne-Julie Boesen (2013). Ungdomssanktionen - Effektevaluering af en styrkelse af sanktionen. Justitsministeriets Forskningskontor. <https://www.justitsministeriet.dk/sites/default/files/media/Arbejdsomraader/Forskning/Forskningsrapporter/2013/Ungdomssanktionen%20%20Effektevaluering%202013.pdf>

Pedersen, Anne-Julie Boesen & Tanja Tambour Jørgensen (2017), De mest kriminelle unge, Justitsministeriets forskningskontor

Rambøll (2012), *Evaluering af ungdomssanktionen*. <https://sm.dk/publikationer/2012/jan/evaluering-af-ungdomssanktionen>

Socialforvaltningens Mål- og Rammekontor for børn og familier (2014), *Analyse af målgruppen kriminelle udsatte unge, som har et misbrug og/eller en psykisk lidelse - oplevelser og udfordringer med socialforvaltningens indsatser – en kvalitativ undersøgelse*. <https://www.kk.dk/sites/default/files/agenda/cd8d0f1f-b942-402e-99bc-06a38a21238d/8bb89494-555f-4d20-bcc2-5c6f9c7fbddc-bilag-1.pdf>

Socialstyrelsen (2019), *Housing First for unge: Vidensnotat – ny viden om unge og hjemløshed*.

Socialstyrelsen (2019), *Risiko-, behovs- og responsivitetssprincippet* (RNR). <https://vidensportal.dk/temaer/ungdomskriminalitet/Risiko%2C%20behov%20og%20responsivitetssprincippet%20%28RNR%29>

Statistikbanken (2021). *STRAF70: Anholdelser efter overtrædelsens art, alder, køn og afslutningsmåde*. <https://www.statistikbanken.dk/statbank5a/selectvarval/saveelections.asp?MainTable=STRAF70&PLanguage=0&TableStyle=&Buttons=5&PXSid=204063&IQY=&TC=&ST=ST&rvar0=&rvar1=&rvar2=&rvar3=&rvar4=&rvar5=&rvar6=&rvar7=&rvar8=&rvar9=&rvar10=&rvar11=&rvar12=&rvar13=&rvar14>

Statistikbanken (2021), *STRAF40: Strafferetlige afgørelser efter overtrædelsens art, afgørelsestype, alder og køn*. <https://www.statistikbanken.dk/straf40>

Zeuner, Lilli (1994), *Den moderne tidsalder og de unge*. Socialforskningsinstituttet/Det Tværministerielle Børneudvalg

Vidensdeling 5 (2007), *Sagsbehandlerrollen i forandring*

Århus Kommune & Århus Amt (2006), *Audit vedrørende ungdomssanktion*

Århus Kommune & Århus Amt (2006), *Audit af ungdomssanktion - et samarbejdsprojekt mellem Århus Kommune og Århus Amt*. <https://www.defactum.dk/publikationer/showPublication?publicationId=14&pageId=309986>

Lovgivning

Love

Lov om retssikkerhed og administration på det sociale område (LBK nr. 1555 af 2. november 2020).

Lov om social service (LBK nr. 1287 af 28. august 2020).

Lov om voksenansvar for anbragte børn og unge (LBK nr. 764 af 1. august 2019).

Lov om ændring af straffeloven, retsplejeloven og forvaltningsloven (Fangeflugt og begrænsning i indsattes adgang til aktindsigt m.v.) (LOV nr. 382 af 6. juni 2002).

Straffeloven (LBK nr 1851 af 20. september 2021).

Lovforslag

Forslag til Lov om ændring af straffeloven og lov om social service, 2000/1 LSF 210, fremsat d. 28. marts 2001.

Forslag til lov om ændring af lov om social service, L181, fremsat d. 14. marts 2007.

Bekendtgørelser

Bekendtgørelse nr. 200 af 25. marts 2004 om udgangstilladelse m.v. til personer, der er anbragt i hospital eller institution i henhold til strafferetlig afgørelse eller i medfør af farlighedsdekret.

Bekendtgørelse nr. 803 af 28. juni 2010 om underretning af kommunen om afhøringer af sigtede under 18 år.

Bekendtgørelse nr. 1184 af 6. december 2012 om ændring af bekendtgørelse om udgangstilladelse m.v. til personer, der er anbragt i hospital eller institution i henhold til strafferetlig afgørelse eller i medfør af farlighedsdekret.

Bekendtgørelse nr. 810 af 13. august 2019 om voksenansvar for anbragte børn og unge.

Bekendtgørelse nr. 1860 af 23. september 2021 om behandling af personoplysninger i Det Centrale Kriminalregister (kriminalregisterbekendtgørelsen).

Rigsadvokat

Rigsadvokatmeddelelse, afsnittet om behandling af sager mod unge lovovertrædere af 7. juni 2019.

Rigsadvokatmeddelelse, afsnittet om målsætning for sagsbehandlingstider for vold, voldtægt og våben og indberetning herom til Rigsadvokaten. RM 11/2008 – revideret 3. maj 2017.

Vejledninger

Vejledning nr. 9142 af 26. februar 2019 om indsatser og særlig støtte til børn og unge og deres familier.

Vejledning nr. 9330 af 21. marts 2019 om retssikkerhed og administration på det sociale område.

Vejledning nr. 10229 af 17. december 2019: Vejledning om voksenansvar for anbragte børn og unge.

Skrivelse

Brev fra Justitsministeriet til Rigsadvokaten, marts 2007

SKR nr. 72 af 05. juli 2002: Skrivelse om nye regler som følge af lov om ændring af straffeloven, retsplejeloven og forvaltningsloven (Fangeflugt og begrænsning af aktindsigt) m.v.

Udvalgsspørgsmål

Socialministerens svar på spørgsmål nr. 142 af 1. maj 2006 til Folketingets Socialudvalg (SOU Alm. Del).

Stikordsregister

Symboler

18 år i 2. fase	4, 29, 87
§ 54 a (ansættelse af koordinator)	33, 61, 94, 99, 103, 123
§ 74 a (straffeloven)	13, 16, 17, 18, 26, 33, 59, 60, 65, 73, 74, 84, 85, 107, 108, 109, 114, 124
§ 140 (Handleplan)	53, 59

A

Afgørelse om forbliven	26
Afgørelse om forhold under anbringelsen	24, 35, 78, 88
Afgørelse om fortsat anbringelse	84, 90, 108
Afgørelse om tilbageførsel	5, 109, 113, 114
Afhøring	25, 47
Alderskriteriet	14
Anbringelse i 1. fase	73
Anbringelse i 2. fase	83, 84
Anbringelse i 3. fase	94, 95
Anbringelsessted	25, 26, 35, 40, 43, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 77, 81, 83, 84, 85, 86, 88, 91, 93, 100, 110, 113, 114
Anbringende (myndighed/kommune)	63, 87
Anholdelse	10, 23, 34, 35, 47, 49
Ankestyrelsen	11, 128
Anklager / Anklagemyndighed	23, 25, 34, 43, 47, 54, 62

B

Bemyndigelse	60, 65, 83, 84, 108
Beregning af længstetider	74
Beskæftigelse	9, 10, 11, 13, 27, 36, 37, 38, 43, 49, 50, 53, 56, 59, 60, 63, 64, 66, 67, 77, 78, 85, 86, 89, 91, 94, 98, 100, 101, 102, 117, 118, 126
Besøg	24, 26, 36, 48, 49, 75, 76, 85, 86, 88, 114
Børnefaglig undersøgelse	23, 35, 49, 53, 55, 69

D

Dagsorden (netværksmøde)	39, 89
Danske Regioner	79, 80, 112, 122
Delvis lukket afdeling	83, 109
Den unge fylder 18 år	61, 93, 94, 117, 131
Domstole	128
Domstolsprøvelse	109

Dom til ungdomssanktion	18, 26, 29, 53, 60, 62, 74, 131
-------------------------	---------------------------------

E

Effekten af ungdomssanktionen	38, 101
Efterværn	10, 11, 35, 45, 74, 78, 88, 93, 94, 95, 99
Ekspertgruppen	13, 15, 107

F

Familieforhold	56, 68
Familierådslagning	117
Fase 1	33, 39, 59, 61, 63, 68, 69, 70, 73, 74, 76, 77, 79, 80, 81, 83, 85, 86, 88
Fase 2	27, 33, 35, 37, 39, 43, 61, 62, 66, 67, 68, 69, 70, 77, 78, 79, 80, 81, 83, 84, 86, 87, 88, 89, 91, 94, 95, 97, 98, 99, 100, 108, 110, 118
Fase 3	37, 43, 61, 69, 70, 86, 89, 99, 100, 110, 115, 118
Fokuspunkter	41, 43, 113
Foranstaltninger	30, 47, 59, 61, 64, 93, 94
Forbliven i	26
Forsvarer / Forsvarsadvokat	23, 24, 25, 26, 34, 47, 48, 69
Fortsat anbringelse	60, 65, 69, 74, 83, 84, 90, 95, 107, 108, 109, 114
Forældre	10, 23, 25, 27, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 43, 47, 54, 59, 62, 65, 76, 78, 81, 86, 91, 93, 96, 100, 103, 117, 125
Fuldbyrdelse af dommen	73, 90

H

Handlekommune (se Opholdskommune)	30, 34, 61
Handleplan	9, 10, 23, 33, 35, 43, 45, 49, 53, 59, 61, 62, 64, 65, 66, 69, 77, 78, 85, 86, 88, 89, 94, 97, 98, 99, 110, 113, 114, 117, 126
Hjemgivelse	61, 85, 89, 94, 98
Hjemløshed	10, 117, 119, 129

I

Inddrage forældrene	86
Inddragelse af den unge	38, 39, 64, 85, 103

Indstilling	9, 10, 13, 14, 16, 23, 25, 29, 33, 35, 43, 45, 54, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 68, 69, 83, 117	Mål/delmål	9, 27, 34, 35, 36, 38, 39, 42, 43, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 65, 67, 68, 69, 76, 77, 85, 86, 87, 89, 94, 97, 98, 113, 117, 126, 129
J		Målgruppe	10, 15, 87
Justering (af handleplan)	65, 113	N	
Justitsministeriets forskningsenhed	17	Negativ kultur	87
K		Netværk	33, 36, 37, 38, 39, 41, 42, 43, 50, 54, 78, 79, 93, 95, 96, 97, 98, 99, 100
Klage	54, 83, 84, 126, 132	Netværksmøde	37, 38, 42, 43, 78, 79, 81, 89, 99, 100, 117
Kognitive behandlingsmetoder	87	O	
Kommunalbestyrelsen	33, 61, 74, 94, 110	Opfølgning (på handleplan)	9, 38, 59, 60, 83, 85, 86, 97, 100
Kommunale myndighed	37, 63, 78, 109	Opholdskommune	9, 13, 16, 23, 24, 25, 26, 29, 33, 47, 48, 60, 61, 65, 74, 87, 108
Kontaktperson	33, 36, 38, 39, 41, 54, 61, 66, 81, 91, 94, 99, 100, 103, 118, 123	Opholdssted	10, 13, 14, 16, 23, 26, 27, 35, 47, 53, 59, 60, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 74, 75, 81, 83, 84, 85, 87, 88, 90, 91, 99, 107, 108, 109, 114, 118, 126
Kontrol	24, 48, 49, 76, 100	P	
Koordinator	9, 23, 24, 27, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 50, 61, 62, 65, 66, 77, 78, 79, 81, 87, 88, 91, 96, 98, 99, 100, 118	Partsstatus	54
Koordinatorens opgaver	24, 78, 89, 99	Personlig rådgiver	33, 61
Koordinatorens rolle	2, 24, 33, 34, 36, 38	Personundersøgelse	26, 53, 54
Kriminalforsorgen i Frihed	25, 26	Planlægning (netværksmøder)	36, 42, 43, 76, 77, 91, 94, 100
Kriminalitet, ny	13, 16, 17, 24, 26, 27, 40, 60, 75, 83, 84, 85, 90, 93, 101, 107, 108, 110, 113, 114, 115	Politi	23, 24, 25, 34, 43, 47, 48, 54
Kriminalitet, tidligere	31	Psykiatrien, kontakt til	30, 123
Kriminalitetskriteriet	15	Psykiatrisk screening	35, 54, 55, 63, 123
Kriminogene faktorer	56	Psykiske lidelser	67, 83, 117, 119
L		Psykisk sårbarhed	117, 119
Lov om retssikkerhed og administration på det sociale område	61, 124, 130	Psykologer	27, 34, 37, 54, 89
Længstetider	16, 17, 65, 69, 74, 83, 84, 93, 108, 113, 114	Psykologisk udredning	23, 35, 55, 66, 76
M		Pålæg	13, 16, 48, 59, 60, 63, 65, 68, 69, 73, 74, 83, 84, 85, 93, 94, 107, 108, 124, 125
Magtanvendelse	75, 85, 125	R	
Mentor, arbejdsplads	91, 96	Ressourceforbrug til koordinator	66
Misbrug	10, 11, 27, 35, 36, 53, 55, 56, 60, 62, 67, 68, 75, 79, 83, 86, 107, 110, 113, 117, 118, 119, 126, 129	Retsplejeloven	47, 126, 130
Motivation	14, 43, 50, 63, 67, 77, 93, 107, 110, 117, 119	Retten	13, 14, 16, 23, 25, 26, 33, 35, 47, 48, 53, 54, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 65, 69, 73, 74, 83, 84, 93, 107, 108, 109, 114, 122
MST	98, 119		
Mødedeltagere	81, 91		

Rettigheder	25, 48, 54, 85	Tilbudsportalen	67
Revision (af handleplan)	40, 83, 85, 94, 98, 113, 126	Tilsyn	9, 16, 35, 48, 60, 61, 69, 73, 74, 78, 84, 87, 88, 90, 98
Rusmidler	56, 97, 117, 118, 119		
Rømning	76, 85, 87, 108, 109, 113, 114		
S			
Sagsbehandler	23, 24, 27, 33, 34, 36, 38, 40, 41, 42, 43, 54, 62, 63, 66, 77, 79, 81, 91, 96, 98, 100, 118	Ubetinget fængselsstraf	9, 15, 26, 63, 101, 107, 108
Sagsbehandlerens opgaver	35, 49, 55, 62, 78, 88, 99	Uddannelse	9, 10, 11, 13, 27, 34, 35, 36, 37, 38, 43, 49, 50, 53, 56, 59, 60, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 70, 77, 78, 85, 86, 88, 89, 91, 93, 94, 96, 97, 98, 99, 100, 101, 102, 117, 118, 126
Sagsbehandlerens rolle	2, 4, 24, 33, 34, 98	Udgang	14, 74, 75, 76, 85
Samvær	35, 76, 78, 85, 88	Udredning	10, 23, 33, 35, 43, 45, 53, 54, 55, 56, 59, 62, 64, 66, 69, 73, 76, 77, 113, 118
Screening, se psykiatrisk screening	35, 54, 55, 63, 119, 123	Udslusning	55, 64, 67, 86, 89, 97, 124, 125, 128
Sikret afdeling	13, 16, 17, 23, 24, 26, 60, 61, 64, 65, 68, 69, 73, 74, 79, 84, 90, 107, 108, 109, 114, 125	Undersøgelse	10, 23, 25, 34, 35, 45, 48, 49, 53, 54, 55, 56, 57, 62, 64, 68, 69, 113, 124, 126, 128, 129
Sikret institution	15, 16, 24, 34, 35, 36, 41, 47, 48, 49, 55, 64, 65, 68, 73, 74, 76, 78, 81, 84, 86, 88, 99, 107	Ungdomskriminalitetsnævn	23
Skolegang	10, 27, 36, 70, 77, 79, 98, 117, 118, 126	Ungesamråd	23, 25, 122, 129
Sluttidspunkt	74, 93		
Sociale myndigheder (se Opholdskommune)	9, 13, 14, 16, 23, 26, 47, 48, 49, 53, 54, 59, 60, 63, 64, 65, 69, 73, 77, 84, 90, 94, 98, 107, 109, 114	V	
Social profil	14	Valg af anbringelsessted	61, 64
Socialpædagogisk behandling	9, 13, 14, 15, 16, 26, 60, 69, 79, 84, 86, 90	Valg af koordinator	61, 65
Socialstyrelsen	9, 10, 11, 29, 40, 119, 122, 125, 127, 129, 135, 136	Varetægtsfængsling	10, 23, 25, 26, 34, 35, 47, 49, 50, 113, 122, 128
Starttidspunktet	3, 73, 93	Varetægtssurrogat	16, 17, 26, 47, 48, 49, 50, 61, 69, 73, 76, 78, 83
Statusmøder	41, 42	Vilkår	13, 16, 60, 61, 62, 65, 69, 74, 75, 81, 125
Straffeattest	18	Visitation	64
Straffeloven	15, 47, 49, 56, 76, 96, 107, 122, 124, 126, 130	Voksenansvarsloven	49, 75, 76, 85, 109, 110, 125
Strafkravet	14, 15, 25		
Sundhed	68, 122, 128	Æ	
Systemfunktion	36, 99	Ændring af anbringelsessted	84
Særlig sikret afdeling	74, 109		
T			
Telefonsamtaler, kontrol af	48, 76	Å	
Tilbagefald til ny kriminalitet	101, 110	Åben døgninstitution / åben institution	10, 16, 23, 27, 35, 59, 60, 65, 66, 83, 85, 88, 99, 107, 108, 118
Tilbageførsel	16, 26, 60, 65, 69, 83, 84, 90, 93, 97, 107, 108, 109, 110, 113, 114		

Publikationen er udgivet af
Socialstyrelsen
Edisonsvej 1
5000 Odense C
Tlf: 72 42 37 00
E-mail: info@socialstyrelsen.dk
www.socialstyrelsen.dk

Indhold udarbejdet af Socialstyrelsen.

2. udgave
Udgivet Januar 2022

Layout og tilgængelighed: 4PLUS4

Download eller se rapporten på
www.socialstyrelsen.dk.

Der kan frit citeres fra rapporten med angivelse
af kilde.

ISBN (digitalt): 978-87-94059-73-2

Socialstyrelsen

Socialstyrelsen
Edisonsvej 1
5000 Odense C
Tlf.: 72 42 37 00

www.socialstyrelsen.dk

Januar 2022